

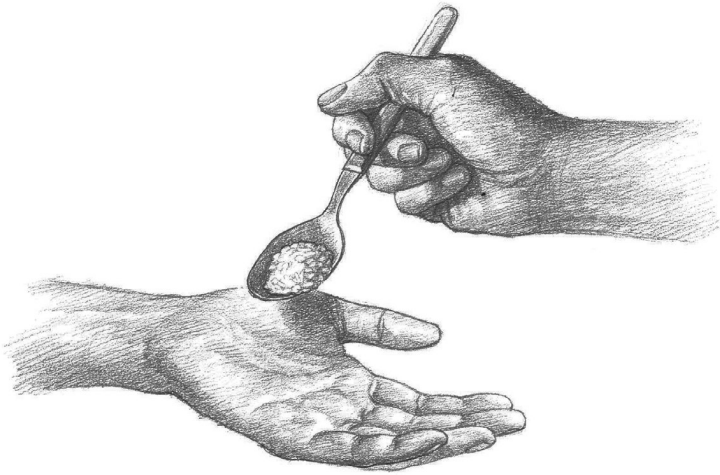
พุทธวจน

หมวดธรรม

เปิดธรรมที่ถูกปิด

ทาน

การได้

ภิกษุทั้งหลาย ! ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทาน
เหมือนอย่างเราผู้ไซ้ร้ หากสัตว์เหล่านั้น ยังไม่ได้ให้ทานเสียก่อนก็จะไม่พึง
บริโภค อนึ่ง มลทินคือความตระหนี่จะไม่พึงครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น

**แม้คำข้าวคือก้อนข้าวของสัตว์เหล่านั้น
จะพึงเหลืออยู่คำสุดท้ายก็ตาม
ถ้าปฏิกาหกของพวกเขายังมีอยู่
หากสัตว์เหล่านั้นยังไม่ได้แบ่งคำข้าวคำสุดท้ายนั้น
ก็จะไม่บริโภค.**

ภิกษุทั้งหลาย! แต่เพราะสัตว์ทั้งหลายไม่รู้ผลแห่งการจำแนกทาน
เหมือนอย่างเรา รู้ ฉะนั้นสัตว์เหล่านั้นจึงไม่ได้ให้ทานก่อนบริโภค อนึ่ง มลทิน
คือความตระหนี่ จึงยังครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น.

พุทธวจน-หมวดธรรม

เปิดธรรมที่ถูกปิด

ฉบับ

๑๓

ทาน (การให้)

พุทธวจนสถาบัน

ร่วมกันมุ่งมั่นศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่คำของตถาคต

พุทธวจน

ฉบับ ๑๓ ทาน (การให้)

ข้อมูลธรรมะนี้ จัดทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาสู่สาธารณชน
เป็นธรรมทาน

ลิขสิทธิ์ในต้นฉบับนี้ได้รับการสงวนไว้

ในการจะจัดทำหรือเผยแพร่ โปรดใช้ความละเอียดรอบคอบ
เพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล ให้ขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร
และปรึกษาด้านข้อมูลในการจัดทำเพื่อความสะดวกและประหยัด
ติดต่อได้ที่

มูลนิธิพุทธโมฆณ์ โทรศัพท์ ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐-๙๔

มูลนิธิพุทธวจน โทรศัพท์ ๐๘ ๑๔๕๗ ๒๓๕๒

คุณศรชา โทรศัพท์ ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑

คุณอารีวรรณ โทรศัพท์ ๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๓

ศิลปกรรม ณรงค์เดช เจริญपालะ, สันติ ทองสุข

จัดทำโดย มูลนิธิพุทธโมฆณ์

(เว็บไซต์ www.buddhakos.org)

คำอนุโมทนา

ขออนุโมทนากับคณะงานธัมมะ ผู้จัดทำหนังสือพุทธวจน ฉบับ ทาน (การให้) ที่มีความตั้งใจและมีเจตนาอันเป็นกุศลในการเผยแผ่คำสอนของตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะที่ออกจากพระโอษฐ์ของพระองค์เอง ที่ท่านตรัสในแหม่มของทาน เพื่อที่เราจะได้เข้าใจผลและอานิสงส์ของทานแบบต่างๆ เพราะโดยปกติทั่วไป คนส่วนใหญ่ก็นิยมการให้ทานอยู่เนืองนิตย์ ทานจึงเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของเรามาก แต่หลายคนก็ยังไม่ทราบว่า การให้ทานที่มีผลมากจะต้องประกอบด้วยเหตุอะไรบ้าง และเราก็ไม่เคยทราบมาก่อนว่า จะต้องวางจิตอย่างไรเวลาให้ทาน เพื่อจะได้อานิสงส์สูงสุด คือ ความไม่ตาย จากการให้ทานนั้น

ด้วยเหตุที่ได้กระทำมาแล้วนี้ ของจึงเป็นเหตุปัจจัยให้ผู้มีส่วนร่วมในการทำหนังสือ และผู้ที่ได้อ่าน ได้ศึกษาได้นำไปปฏิบัติ พึงสำเร็จสมหวัง พบความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตได้จริงในทางโลก และได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จผลยังนิพพาน สมดังความปรารถนาที่ได้สร้างมาอย่างดีแล้ว ด้วยเทอญ

ขออนุโมทนา
ภิกขุคึกฤทธิ์ โสตุถิโส

อักษรย่อ

เพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจเรื่องอักษรย่อ
ที่ใช้หมายแทนชื่อคัมภีร์ ซึ่งมีอยู่โดยมาก

มหาวิ. วิ.	มหาวิภังค์	วินัยปิฎก.
ภิกขุณี. วิ.	ภิกขุณีวิภังค์	วินัยปิฎก.
มหา. วิ.	มหาวรรค	วินัยปิฎก.
จุลล. วิ.	จุลวรรค	วินัยปิฎก.
ปริวาร. วิ.	ปริวารวรรค	วินัยปิฎก.
สี. ที.	สีลขันธวรรค	ทีฆนิกาย.
มหา. ที.	มหาวรรค	ทีฆนิกาย.
ปา. ที.	ปาฏิกวรรค	ทีฆนิกาย.
มฺ. ม.	มูลปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
ม. ม.	มัชฌิมปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
อุปริ. ม.	อุปริปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
สคาถ. สั.	สคาถวรรค	สังยุตตนิกาย.
นิทาน. สั.	นิทานวรรค	สังยุตตนิกาย.
ขนฺธ. สั.	ขันธวารวรรค	สังยุตตนิกาย.
สพฺพ. สั.	สพพยตนวรรค	สังยุตตนิกาย.
มหาวาร. สั.	มหาวารวรรค	สังยุตตนิกาย.
เอก. อঁ.	เอกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ทุก. อঁ.	ทุกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ติก. อঁ.	ติกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
จตุกก. อঁ.	จตุกกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.

ปญจก. อ.	ปัญจกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
ฉกุก. อ.	ฉกุกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
สตุตก. อ.	สตุตกนิบาต	อังกุตตรนิกาย
อฏฐก. อ.	อฏฐกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
นวก. อ.	นวกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
ทสก. อ.	ทสกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
เอกาทสก. อ.	เอกาทสกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
ขุ. ขุ.	ขุททกปาฐะ	ขุททกนิกาย.
ธ. ขุ.	ธรรมบท	ขุททกนิกาย.
อุ. ขุ.	อุทาน	ขุททกนิกาย.
อิติวุ. ขุ.	อิติวุตตกะ	ขุททกนิกาย.
สุตต. ขุ.	สุตตนิบาต	ขุททกนิกาย.
วิมาน. ขุ.	วิมานวัตถุ	ขุททกนิกาย.
เปต. ขุ.	เปตวัตถุ	ขุททกนิกาย.
เถร. ขุ.	เถรคาถา	ขุททกนิกาย.
เถรี. ขุ.	เถรีคาถา	ขุททกนิกาย.
ชา. ขุ.	ชาดก	ขุททกนิกาย.
มหานิ. ขุ.	มหานิทเทศ	ขุททกนิกาย.
จุพนิ. ขุ.	จุพนิทเทศ	ขุททกนิกาย.
ปฏิสม. ขุ.	ปฏิสัมภิตามรรค	ขุททกนิกาย.
อปท. ขุ.	อปทาน	ขุททกนิกาย.
พุทฺธว. ขุ.	พุทฺธวงศ์	ขุททกนิกาย.
จริยา. ขุ.	จริยาปฏิภาณ	ขุททกนิกาย

ตัวอย่าง : ๑๔/๑๗๑/๒๔๕ ให้อ่านว่า
ไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ เล่ม ๑๔ หน้า ๑๗๑ ข้อที่ ๒๔๕

คำนำ

บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทานโดยมีความหวังผล ให้ทานโดยมีจิตผูกพันในผล ให้ทานโดยมุ่งการสั่งสม (บุญ) ให้ทานโดยคิดว่า “เราตายไปจักได้เสวยผลของทานนี้” เขาให้ทานนั้นแล้ว เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าจตุรมาหาราชิกา เขาสันนิกรรม สันถุทธิ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้...

ปุถุชนผู้ได้สดับและได้ศึกษาในธรรมวินัยที่ตถาคตได้บัญญัติไว้ จึงจะทราบว่าการวางจิตเมื่อให้ทาน ดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้ทานเช่นนั้น ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ให้แล้ว มีผลมาก แต่ไม่มีอานิสงส์มาก

ปุถุชนผู้ได้สดับ จึงจะทราบว่าเป็นมหาทาน

ปุถุชนผู้ได้สดับ พึงให้ทานในเขตที่ให้แล้วมีผลมาก คือ ในพระอริยบุคคลทั้งหลายตามกาลอันควร อันเป็นการบำรุงตถาคตหรือสาวกของตถาคต (ปาริจริยานุตตริยะ)

พุทธวจน ฉบับ “ทาน (การให้)” ได้รวบรวมไว้ซึ่งสิ่งอันตถาคตได้ภาษิตไว้ ได้กล่าวไว้ ว่าตถาคตได้ภาษิตไว้ ได้กล่าวไว้ และรวบรวมสิ่งอันตถาคตได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคตได้บัญญัติไว้ อันเนื่องด้วยเหตุมีประมาณต่างๆ แห่ง

“ทาน (การให้)” อย่างละเอียดครบถ้วน เช่น ความหมาย
ของทาน องค์ประกอบของการให้ทานแล้วมีผลมาก ผลและ
อานิสงส์ของทานแบบต่างๆ

เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้ที่ได้เข้ามาศึกษา จะได้
ทราบถึงสัจจะความจริงและประพฤติปฏิบัติตาม อันจะเป็น
เหตุ เป็นปัจจัยให้ทานเช่นนั้น มีผลมาก มีอานิสงส์มาก เช่น
การให้ทานเป็นเครื่องปรุงแต่งจิต คือ ตั้งจิตละความตระหนี่
อันเป็นมลทิน จะได้เป็นผู้ไม่ต้องกลับมา คือ ไม่มาสู่ความ
เป็นอย่างนี้

สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สมบูรณ์ด้วยทัสสนะ
มีปัญหา เป็นบัณฑิต พึงมีสิ่งประเสริฐกว่าทาน เป็นประโยชน์
เป็นอานิสงส์ที่มุ่งหมาย

ที่สุดของทาน คือ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะ
อันประเสริฐยิ่ง คือ ความสลละคืนอุปัทพวง เพื่อถึง
ความเป็นอีกไม่ได้ มีความไม่เกิดต่อไป เป็นธรรมดา
นั้นคือ นิพพาน.

คณะงานธัมมะ วัดนาป่าพง

สารบัญ

ความหมายของท่าน	๑
๑. ทาน (การให้) เป็นอย่างไร	๒
๒. จาคะ (การบริจาค) เป็นอย่างไร	๓
ทำไมจึงให้ทาน	๕
๓. ผลแห่งทานในปัจจุบันและสัมปรายะ	๖
๔. อานิสงส์แห่งการให้ทาน	๗
๕. ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณ	๘
๖. ผู้ให้ข้ายาคู ก็ชื่อว่าให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณ	๑๐
๗. ผู้ให้ของที่พอใจย่อมได้ของที่พอใจ	๑๑
๘. การให้ทานเป็นเหตุให้เกิดทรัพย์	๑๒
๙. ความต่างกันระหว่างผู้ให้และผู้ไม่ให้	๑๓
๑๐. หากสัตว์ทั้งหลายรู้ผลแห่งการจำแนกทาน	๑๖
๑๑. สังคหัตถุ (ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์)	๑๘
๑๒. ธรรมที่บัณฑิตบัญญัติไว้	๒๐
๑๓. ลักษณะผู้มีศรัทธาเลื่อมใส	๒๑
๑๔. ปฏิปทาสมควรแก่คุณหัตถ์	๒๒
๑๕. การเกี่ยวข้องกันของนักบวชกับคุณหัตถ์	๒๓
๑๖. หลักในการจัดสรรทรัพย์	๒๔
๑๗. การใช้สอยโภคทรัพย์โดยไม่สุญเปล่า	๒๗
๑๘. หลักดำรงชีพเพื่อประโยชน์สุขในสัมปรายะ	๒๙
๑๙. การสงเคราะห์ผู้ล่วงลับ	๓๑
๒๐. การสงเคราะห์เทวดา	๓๗

๒๑. ความตระหนี่ขวางกั้นการทำให้แจ้งซึ่งมรรคผล	๓๘
๒๒. ความตระหนี่คือมลทิน	๓๙
๒๓. เหตุให้ไปนรก-สวรรค์	๔๐
๒๔. วิบากของคนตระหนี่และไม่ตระหนี่	๔๒
๒๕. ทรัพย์ในอริยวินัย (นัยที่ ๑)	๔๔
๒๖. ทรัพย์ในอริยวินัย (นัยที่ ๒)	๔๗
๒๗. ประโยชน์ของการสร้างวิหาร	๕๑
๒๘. จาคานุสสติ	๕๒

เหตุเกิดขึ้นแห่งทาน ๕๕

๒๙. เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๑)	๕๖
๓๐. เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๒)	๕๗
๓๑. เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๓)	๕๘
๓๒. เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๔)	๖๐

ผล/อานิสงส์ของทานแบบต่าง ๆ ๖๕

๓๓. ผลแห่งทาน	๖๖
๓๔. มหาทาน	๗๑
๓๕. สัตส่วนของทาน คือ ภาวนา	๗๕
๓๖. ความสงสัยในทานของเทวดา	๗๙
๓๗. ผู้ประสพบุญเป็นอันมาก	๘๐
๓๘. ผลของการต้อนรับบรรพชิตด้วยวิธีที่ต่างกัน	๘๒
๓๙. ทานที่ให้แล้วมีผลน้อย	๘๕

ทานของอัสปบุรุษและสัปปบุรุษ ๘๗

๔๐. ทานของคนไม่ดี หรือ ทานของคนดี	๘๘
๔๑. ทานของคนดี (นัยที่ ๑)	๘๙
๔๒. ทานของคนดี (นัยที่ ๒)	๙๐
๔๓. ประโยชน์แก่อกุลของสัปปบุรุษ	๙๒
๔๔. กลิ่นที่หอมทวนลม	๙๔

ผลกระทบทั้งดีและไม่ดีจากการให้ทานมีไหม ๙๗

๔๕. ลังคมเลว เพราะคนดีอ่อนแอ	๙๘
๔๖. หลักการกำจัดเลี่ยนหนาม (คนไม่ดี)	๑๐๐
๔๗. กรณีศึกษาเรื่องภิกษุชาวกรุงโกสัมพีแตกสามัคคีกัน	๑๐๒

ควรให้ทานที่ใด ๑๐๗

๔๘. ควรให้ทานในที่ใด (นัยที่ ๑)	๑๐๘
๔๙. ควรให้ทานในที่ใด (นัยที่ ๒)	๑๑๒
๕๐. ไม่ควรห้ามผู้อื่นให้ทาน	๑๑๔
๕๑. นาคี หรือ นาค	๑๑๖
๕๒. ผู้รับทาน กับผลที่ได้ (นัยที่ ๑)	๑๑๘
๕๓. ผู้รับทาน กับผลที่ได้ (นัยที่ ๒)	๑๑๙

องค์ประกอบของทานที่ให้แล้วมีผลมาก ๑๒๓

๕๔. องค์ประกอบของทานที่ให้แล้วมีผลมาก (นัยที่ ๑)	๑๒๔
๕๕. องค์ประกอบของทานที่ให้แล้วมีผลมาก (นัยที่ ๒)	๑๒๗
๕๖. การวางจิตเมื่อให้ทาน	๑๒๙

๕๗. ผลของทานกับผู้รับ	๑๓๓
๕๘. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑)	๑๓๘
๕๙. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๒)	๑๔๑
๖๐. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๓)	๑๔๒
๖๑. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๔)	๑๔๓
๖๒. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๕)	๑๔๔
๖๓. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๖)	๑๔๕
๖๔. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๗)	๑๔๖
๖๕. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๘)	๑๔๘
๖๖. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๙)	๑๕๑
๖๗. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๐)	๑๕๒
๖๘. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๑)	๑๕๓
๖๙. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๒)	๑๕๕
๗๐. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๓)	๑๕๗
๗๑. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๔)	๑๕๙
๗๒. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๕)	๑๖๐
๗๓. ลักษณะของภิกษุผู้มีศีล	๑๖๖

การให้ทานอันเป็นอริยะ	๑๗๓
๗๔. ธรรมทานเลิศกว่าอามิสทาน (นัยที่ ๑)	๑๗๔
๗๕. ธรรมทานเลิศกว่าอามิสทาน (นัยที่ ๒)	๑๗๕
๗๖. การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๑)	๑๘๐
๗๗. การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๒)	๑๘๑
๗๘. การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๓)	๑๘๓
๗๙. สิ่งทีประเสริฐกว่าทาน	๑๘๖

ภาคผนวก

๑๘๗

๘๐. เจริญเมตตาจิตมีผลมากกว่าให้ทาน	๑๘๘
๘๑. ผลของการเจริญเมตตา	๑๘๙
๘๒. วิธีการเจริญเมตตาและการเจริญพรหมวิหาร	๑๙๐
๘๓. ความสมปรารถนาไม่ได้เกิดเพราะการอ้อนวอน	๑๙๔
๘๔. การเกี่ยวข้องกับเงินทองของภิกษุ	๑๙๗
๘๕. ข้อปฏิบัติในการอนุโมทนาของภิกษุ	๒๐๑
๘๖. ข้อปฏิบัติในการขอสิ่งของต่อผู้ปวารณาของภิกษุ	๒๐๒
๘๗. เหตุให้ค้าขายได้กำไร หรือ ขาดทุน	๒๐๓
๘๘. เหตุแห่งความเจริญขึ้นและความถูกทำลายแห่งสกุล	๒๐๕

หมายเหตุผู้รวบรวม

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ บางส่วนได้ปรับสำนวนต่างจากฉบับหลวง โดยเทียบเคียงจากทุกสำนัก (ฉบับสยามรัฐ, ฉบับหลวง, ฉบับมหามงกุฎฯ, ฉบับมหาจุฬาฯ, ฉบับเฉลิมพระเกียรติ, ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์แห่งประเทศไทยฯ) เพื่อให้สอดคล้องกับบาลีและความเชื่อมโยงของพุทธวจนให้มากที่สุด

ความหมายของท่าน

ทาน (การให้) เป็นอย่างไร

๐๑

- บาลี อปปริ. ม. ๑๔/๓๗๖/๕๗๗.

มาณพ ! บุคคลบางคนในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม ย่อมเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีป โคมไฟ แก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาตายไป จะเข้าถึงสุคติ-โลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้อมพร้อมสมาทาน ไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็น มนุษย์เกิด ณ ที่ใด ๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีโรคทรมานมาก.

จาคะ (การบริจาค) เป็นอย่างไร

๐๒

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๕/๖๑.

คหบดี! ก็จาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการบริจาค) เป็นอย่างไร

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ มีใจปราศจากมลทินคือ ความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน นี้เรียกว่า จาคสัมปทา.

ทำไมจึงให้ทาน

ผลแห่งทานในปัจจุบันและสัมปรายะ | ๐๓

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๔๑/๓๔.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! พระผู้มีพระภาคทรงสามารถบัญญัติ
ผลแห่งทานที่จะพึงเห็นได้ในปัจจุบันหรือหนอ.

สามารถ สีหะ!

สีหะ! ทายกผู้เป็นทานบดี ย่อมเป็นที่รักที่ชบใจ
ของชนเป็นอันมาก แม้ข้อนี้เป็นผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง.

อีกประการหนึ่ง ลัปบุรุษผู้สงบยอมคบหาทายก
ผู้เป็นทานบดี แม้ข้อนี้ก็เป็นผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง.

อีกประการหนึ่ง กิตติศัพท์อันงามของทายกผู้เป็น
ทานบดีย่อมขจร แม้ข้อนี้ก็เป็นผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง.

อีกประการหนึ่ง ทายกผู้เป็นทานบดี จะเข้าไปสู่ที่
ประชุมใดๆ คือที่ประชุมกษัตริย์ พราหมณ์ คหบดี สมณะ
ก็ย่อมเป็นผู้องอาจไม่เก้อเขินเข้าไป แม้ข้อนี้ก็เป็นผลแห่ง
ทานที่จะพึงเห็นเอง.

อีกประการหนึ่ง ทายกผู้เป็นทานบดี เมื่อตายไป
ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ แม้ข้อนี้ก็เป็นผลแห่งทานที่จะ
พึงได้ในสัมปรายะ.

อานิสงส์แห่งการให้ทาน

๐๔

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๔๓/๓๔

ภิกษุทั้งหลาย! อานิสงส์แห่งการให้ทาน ๕ ประการ
นี้มีอยู่ ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่ชบใจของชนเป็นอันมาก
- (๒) สัปบุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน
- (๓) กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมจรทั่วไป
- (๔) ผู้ให้ทานย่อมไม่เหินห่างจากธรรมของคฤหัสถ์
- (๕) ผู้ให้ทานเมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล อานิสงส์แห่งการให้ทาน
๕ ประการ.

ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักของชนเป็นอันมาก ชื่อว่า
ดำเนินตามธรรมของสัปบุรุษ สัปบุรุษผู้สงบ ผู้สำรวมอินทรีย์
ประกอบพรหมจรรย์ ย่อมคบหาผู้ให้ทานทุกเมื่อ สัปบุรุษ
เหล่านั้นย่อมแสดงธรรมเป็นที่บรรเทาทุกข์ทั้งปวงแก่เขา
เขาได้ทราบชัดแล้ว ย่อมเป็นผู้หาอาสวะมิได้ ปรินิพพาน
ในโลกนี้.

ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่า

ให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณ

๐๕

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๔/๕๙., -บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๔๔/๓๗.

ภิกษุทั้งหลาย ! ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าย่อมให้ฐานะ ๔ อย่างแก่ปฏิกาคก ๔ อย่างเป็นอย่างใด คือ ให้อายุ ให้วรรณะ ให้สุขะ ให้พละ ครั้นให้อายุแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งอายุอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้วรรณะแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งวรรณะอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้สุขแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสุขอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้พละแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งพละอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์.

ภิกษุทั้งหลาย ! ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าย่อมให้ฐานะ ๔ อย่างนี้แลแก่ปฏิกาคก.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้ใดยอมให้โภชนะโดยเคารพ ตามกาลอันควร แก่ท่านผู้สำรวม บริโภคโภชนะที่ผู้อื่นให้เป็นอยู่ ผู้นั้นชื่อว่าให้ฐานะทั้ง ๔ อย่าง คือ อายุ วรรณะ สุขะ และพละ

ผู้มีปกติให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ จะเกิดในที่ใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศในที่นั้น ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ อย่าง
แก่ปฏิกาคหก ๕ อย่างเป็นอย่างใด คือ ให้อายุ ให้วรรณะ ให้
สุข ให้กำลัง ให้ปฏิภาณ ครั้นให้อายุแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วน
แห่งอายุอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้วรรณะแล้ว
ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งวรรณะอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์
ครั้นให้สุขแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสุขอันเป็นทิพย์หรือเป็น
ของมนุษย์ ครั้นให้กำลังแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งกำลังอัน
เป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้ปฏิภาณแล้ว ย่อมเป็น
ผู้มีส่วนแห่งปฏิภาณอันเป็นเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์.

ภิกษุทั้งหลาย ! ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าย่อมให้ฐานะ
๕ อย่างนี้แลแก่ปฏิกาคหก.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้มีปัญญา ให้อายุย่อมได้อายุ ให้กำลังย่อมได้กำลัง
ให้วรรณะย่อมได้วรรณะ ให้ปฏิภาณย่อมได้ปฏิภาณ ให้สุข
ย่อมได้สุข ครั้นให้อายุ กำลัง วรรณะ สุข และปฏิภาณแล้ว
จะเกิดในที่ใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศในที่นั้น ๆ .

၀၆

ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ | ๐๗

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๕๓/๔๔.

... ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ใดยอมให้เครื่องนุ่งห่ม ที่นอน ข้าว น้ำ และปัจจัยมีประการต่างๆ ด้วยความพอใจ ในท่านผู้ประพฤติดตรง สิ่งของที่ให้ไปแล้ว นั้นย่อมเป็นของที่บริจาคนแล้ว สละแล้วไม่คิดเอาคืน ผู้นั้นเป็นสัพบุรุษ ทราบชัดว่าพระอรหันต์เปรียบด้วยนาบุญ บริจาคสิ่งที่บริจาคนได้ยากแล้ว เชื่อว่าผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ดังนี้.

... ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ให้ของที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของที่ดี ย่อมได้ของที่ดี และผู้ให้ของที่ประเสริฐ ย่อมเข้าถึงสถานที่ประเสริฐ นรชนใดให้ของที่เลิศ ให้ของที่ดี และให้ของที่ประเสริฐ นรชนนั้นจะบังเกิด ณ ที่ใด ๆ ย่อมมีอายุยืน มียศ ดังนี้.

การให้ทานเป็นเหตุให้เกิดทรัพย์

๐๘

-บาลี อุปริ. ม. ๑๔/๓๗๖/๕๗๙., -บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๒๗๘/๑๙๗.

มัลลิกา! มาตุคามบางคนในโลกนี้ไม่เป็นผู้มักโกรธ ไม่มากไปด้วยความคับแค้นใจ ถูกว่าแม้มากก็ไม่ขัดเคือง ไม่ฉุนเฉียว ไม่กระฟัดกระเฟียด ไม่กระด้างกระเดื่อง ไม่แสดงความโกรธ ความขัดเคืองและความไม่พอใจให้ปรากฏ และเป็นผู้ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟ แก่สมณะหรือพราหมณ์ ถ้ามาตุคามนั้นจุติจากอัตภาพนั้นแล้ว มาสู่ความเป็นอย่างนี้ กลับมาเกิดในที่ใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีรูปร่าง น่ารัก น่าชม ประกอบด้วยความเป็นผู้มีผิวพรรณงามยิ่งนัก ทั้งเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมากและสูงศักดิ์.

มาณพ! ปฏิปทาที่เป็นไปเพื่อความมีโภคทรัพย์มากนี้ คือ การให้ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟ แก่สมณะหรือพราหมณ์.

ความต่างกันระหว่างผู้ให้และผู้ไม่ให้ ๐๙

- บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๓๔/๓๑.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ขอประทานพระวโรกาส สวากของพระผู้มีพระภาค ๒ คน มีศรัทธา มีศีล มีปัญญาเท่า ๆ กัน คนหนึ่งเป็นผู้ให้ คนหนึ่งเป็นผู้ไม่ให้ คนทั้งสองนั้น เมื่อตายไป พึ่งเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ แต่คนทั้งสองนั้น ทั้งที่เป็นเทวดาเหมือนกัน ก็มีความพิเศษแตกต่างกันหรือ.

สมนา! คนทั้งสองนั้นจักมีความพิเศษแตกต่างกัน คือ ผู้ให้ที่เป็นเทวดา ย่อมชมเทวดาผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุข ยศ และอธิปไตยที่เป็นทิพย์.

สมนา! ผู้ให้ที่เป็นเทวดา ย่อมชมเทวดาผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการนี้.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็ถ้าเทวดาทั้งสองนั้นจุติจากเทวโลกนั้นแล้ว มาสู่ความเป็นมนุษย์ แต่คนทั้งสองนั้น ทั้งที่เป็นมนุษย์เหมือนกัน ทั้งมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ.

สมนา! คนทั้งสองนั้นพึงมีความพิเศษแตกต่างกัน คือ ผู้ให้ที่เป็นมนุษย์ ย่อมชมมนุษย์ผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุข ยศ และอธิปไตยที่เป็นของมนุษย์.

สมนา! ผู้ให้ที่เป็นมนุษย์ ย่อมชมมนุษย์ผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการนี้.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ก็ถ้าคนทั้งสองนั้นออกบวช แต่คนทั้งสองนั้น ทั้งที่เป็นบรรพชิตเหมือนกัน พึงมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ.

สุมนา ! คนทั้งสองนั้นพึงมีความพิเศษแตกต่างกัน คือ ผู้ให้ที่เป็นบรรพชิต ย่อมข่มบรรพชิตผู้ไม่ให้ด้วยเหตุ ๕ ประการ คือ

(๑) เธอใช้สอยจีวร ส่วนมากเพราะถูกเขาอ้อนวอน ที่ไม่ถูกใครอ้อนวอนให้ใช้สอยนั้นเป็นส่วนน้อย

(๒) เธอฉันบิณฑบาต ส่วนมากเพราะถูกเขาอ้อนวอน ที่ไม่ถูกใครอ้อนวอนให้ฉันนั้นเป็นส่วนน้อย

(๓) เธอใช้สอยเสนาสนะ ส่วนมากเพราะถูกเขาอ้อนวอน ที่ไม่ถูกใครอ้อนวอนให้ใช้สอยนั้นเป็นส่วนน้อย

(๔) เธอบริโภคยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค ส่วนมากเพราะถูกเขาอ้อนวอน ที่ไม่ถูกใครอ้อนวอนให้บริโภคนั้นเป็นส่วนน้อย

(๕) เมื่ออยู่ร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์เหล่าใด เพื่อนพรหมจรรย์เหล่านั้นก็ประพฤติดื้อเธอด้วยกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม เป็นที่พอใจเป็นส่วนมาก ไม่เป็นที่พอใจเป็นส่วนน้อย ย่อมนำสิ่งเป็นที่พอใจมาเป็นส่วนมาก ย่อมนำสิ่งไม่เป็นที่พอใจมาเป็นส่วนน้อย

สุมนา ! ผู้ให้ที่เป็นบรรพชิต ย่อมข่มบรรพชิตผู้ไม่ให้ด้วยเหตุ ๕ ประการนี้.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็ถ้าคนทั้งสองนั้นบรรลुเป็นพระอรหันต์ แต่คนทั้งสองนั้นทั้งที่ได้บรรลुเป็นพระอรหันต์เหมือนกัน ทั้งมีความพิเศษ แตกต่างกันหรือ.

สุมนา! ขอนี้ เราไม่กล่าวว่า มีความพิเศษ แตกต่างกันใด ๆ ในวิมุตติกับวิมุตติ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! น้าอัศจรรย์ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ไม่เคยมี ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ขอนี้กำหนดได้ว่า บุคคลควรให้ทาน ควรทำบุญเพราะบุญเป็นอุปการะแม่แก่เทวดา แม่แก่นุชย์ แม่แก่บรรพชิต.

อย่างนั้น สุมนา! อย่างนั้น สุมนา!

บุคคลควรให้ทาน ควรทำบุญ เพราะบุญเป็น อุปการะแม่แก่เทวดา แม่แก่นุชย์ แม่แก่บรรพชิต.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ดวงจันทร์ปราศจากมลทิน เดินไปในอากาศย่อมสว่าง กว่าหมู่ดาวทั้งปวงในโลกด้วยรัศมี ฉันทิ บุคคลผู้สมบูรณ์ ด้วยศีล มีศรัทธา ก็ฉันทิ ย่อมไพโรจน์กว่าผู้ตระหนี่ทั้งปวง ในโลกด้วยจาคะ (การบริจาค)

เมฆที่ลอยไปตาม อากาศ มีสายฟ้าพลับพลึง มี ช่อต้งร้อย ตรุดแผ่นดินเต็มที่ดินและที่ลุ่ม ฉันทิ สาวก ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สมบูรณ์ด้วยทศสนะ เป็นบัณฑิต ก็ฉันทิ ย่อมข่มผู้ตระหนี่ได้ด้วยฐานะ ๕ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุข ยศ และเปี่ยมด้วยโภคะ ละโลกนี้ไปแล้ว ย่อม บันเทิงใจในสวรรค์ ดังนี้.

หากสัตว์ทั้งหลาย รู้ผลแห่งการจำแนกทาน

๑๐

- ปาติ ปุ. ขุ. ๒๕/๒๔๓/๒๐๔.

ภิกษุทั้งหลาย ! ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทานเหมือนอย่างเรารู้ไซ้ หากสัตว์เหล่านั้นยังไม่ได้ให้ทานเสียก่อน ก็จะไม่พึงบริโภคนึ่ง มลทินคือความตระหนี่จะไม่พึงครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น แม้คำข้าวคือก้อนข้าวของสัตว์เหล่านั้นจะพึงเหลืออยู่คำสุดท้ายก็ตาม ถ้าปฏิกาคของพวกเขายังมีอยู่ หากสัตว์เหล่านั้นยังไม่ได้แบ่งคำข้าวคำสุดท้ายนั้น (ให้แก่ปฏิกาค) ก็จะไม่บริโภคนึ่ง

ภิกษุทั้งหลาย ! แต่เพราะสัตว์ทั้งหลายไม่รู้ผลแห่งการจำแนกทานเหมือนอย่างเรารู้ ฉะนั้นสัตว์เหล่านั้นจึงไม่ได้ให้ทานก่อนบริโภคนึ่ง มลทินคือความตระหนี่จึงยังครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทาน
เหมือนอย่างที่เรากล่าวไว้แล้ว โดยวิธีที่ผลนั้น เป็นผลใหญ่ไซ้
สัตว์ทั้งหลายพึงกำจัดความตระหนี่
อันเป็นมลทินเสียแล้ว มีใจผ่องใส
พึงให้ทานในเขตที่ให้แล้วมีผลมาก คือ
ในพระอริยบุคคลทั้งหลายตามกาลอันควร
อนึ่งทายกเป็นอันมาก ครั้นให้ข้าวเป็นทักษิณา
ในทักษิณียบุคคลทั้งหลายแล้ว
เมื่อจุติจากความเป็นมนุษย์นี้แล้วย่อมไปสู่สวรรค์
ทายกเหล่านั้นผู้ใคร่ถาม ไม่มีความตระหนี่
ไปสู่สวรรค์แล้ว
บันเทิงอยู่ในสวรรค์นั้น เสวยอยู่ซึ่งผลแห่ง
การจำแนกทาน.

สังคหัตถุ (ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์)

๑๑

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๔๒/๓๒.

ภิกษุทั้งหลาย! สังคหัตถุ ๔ ประการนี้มีอยู่
๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) ทาน (การให้)

(๒) เพยยวัชชะ (การพูดถ้อยคำอันเป็นที่รัก)

(๓) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)

(๔) สมานัตตา (ความมีตนเสมอกัน)

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล สังคหัตถุ ๔ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

การให้ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก
ความประพฤติประโยชน์ในโลกนี้
ความเป็นผู้มีตนสม่ำเสมอในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร
ธรรมเหล่านั้นแล เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก
ประดุจสลักเพลาควบคุมรถที่แล่นไปอยู่ไว้ได้ ฉะนั้น
ถ้าธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ไม่เพียงมีไซ้
มารดาหรือบิดาไม่เพียงได้ความนับถือหรือบูชา
เพราะเหตุแห่งบุตร
ก็เพราะเหตุที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรม
เครื่องสงเคราะห์เหล่านี้
ฉะนั้นพวกเขาจึงถึงความยิ่งใหญ่
และเป็นที่น่าสรรเสริญ.

ธรรมที่บัณฑิตบัญญัติไว้

๑๒

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๑๙๑/๔๘๔.

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรม ๓ ประการนี้ บัณฑิตได้
บัญญัติไว้ สัปบุรุษได้บัญญัติไว้ ๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) ทาน

(๒) บรรพชา

(๓) มาตาปิตุอุปัฏฐาน (การบำรุงมารดาบิดา)

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรม ๓ ประการนี้แล บัณฑิต
บัญญัติไว้ สัปบุรุษบัญญัติไว้.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ทาน การไม่เบียดเบียน ความสำรวม

การฝึกตน การบำรุงมารดาและบิดา

สัปบุรุษบัญญัติไว้ เหตุที่บัณฑิตเสพ

เป็นเหตุของสัปบุรุษ ผู้เป็นคนดี

เป็นพรหมจารีบุคคล

ผู้ที่เป็นอริยะ สมบูรณ์ด้วยทัสสนะ (การเห็นด้วยปัญญา)

ย่อมถึงโลกอันเกษม.

ลักษณะผู้มีศรัทธาเลื่อมใส

๑๓

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๑๙๐/๔๘๑.

ภิกษุทั้งหลาย ! พึงทราบบุคคลมีศรัทธาเลื่อมใส
โดยฐานะ ๓ ประการ ๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) เป็นผู้ใคร่ที่จะเห็นท่านผู้มีศีล

(๒) เป็นผู้ใคร่ที่จะฟังธรรม

(๓) มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่
ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามือ
อันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้
และการแบ่งปัน

ภิกษุทั้งหลาย ! พึงทราบว่า คนมีศรัทธาเลื่อมใส
โดยฐานะ ๓ ประการอย่างนี้แล.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

บุคคลผู้ใคร่ที่จะเห็นท่านผู้มีศีล

ปรารถนาจะฟังพระสัทธรรม

กำจัดความตระหนี่อันเป็นมลทิน

นั้นแล เรียกว่าผู้มีศรัทธา.

ปฏิบัติปทาสมควรแก่คฤหัสถ์

๑๔

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๔/๖๐.

คหบดี! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติปทาสมควรแก่คฤหัสถ์ อันเป็นเหตุ
ให้ไฉยและเป็นไปเพื่อเกิดในสวรรค์ ๔ ประการเป็น
อย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้บำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยจีวร
- (๒) เป็นผู้บำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยบิณฑบาต
- (๓) เป็นผู้บำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยเสนาสนะ
- (๔) เป็นผู้บำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร
(ยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค)

คหบดี! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
เหล่านี้แล ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติปทาอันสมควรแก่คฤหัสถ์
อันเป็นเหตุให้ไฉย และเป็นไปเพื่อสวรรค์.

บัณฑิตทั้งหลายบำรุงท่านผู้มีศีล ผู้ดำเนินไปโดยชอบ
ด้วย จีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร
ชื่อย่อมปฏิบัติปฏิบัติปทาสมควรแก่คฤหัสถ์ บุญย่อมเจริญ
แก่เขาทุกเมื่อ ทั้งกลางวันและกลางคืน เขาทำกรรมอันเจริญ
แล้ว ย่อมเข้าถึงฐานะคือสวรรค์.

การเกี่ยวข้องกันของนักบวชกับคฤหัสถ์ ๑๕

-บาลี อิติวุ. ขุ. ๒๕/๓๑๔/๒๘๗.

ภิกษุทั้งหลาย ! พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ผู้บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและ คิลานปัจจัยเภสัชบริวาร (ยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค) เชื่อว่า เป็นผู้มียุอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย ! การที่เธอทั้งหลายแสดงธรรมอัน งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์บริบูรณ์ ลิ้นเชิง แก่พราหมณ์และคหบดีเหล่านั้น เชื่อว่าเธอทั้งหลาย ก็เป็นผู้มียุอุปการะมากแก่ชนเหล่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลายต่าง อาศัยซึ่งกันและกันอยู่ ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อถอนกิเลส อันเปรียบเหมือนห้วงน้ำ เพื่อจะทำซึ่งที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ ด้วยประการอย่างนี้.

หลักในการจัดสรรทรัพย์

๑๖

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๘-๘๙/๖๑.

คหบดี! อริยสาวกนั้นใช้โภคทรัพย์ที่ตนหาได้มาด้วยความเพียรเป็นเครื่องลุกขึ้น รวบรวมมาด้วยกำลังแขน มีตัวชุ่มด้วยเหงื่อ เป็นโภคทรัพย์ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม เพื่อกระทำความในหน้าที่ ๔ ประการ ๔ ประการ เป็นอย่างไร คือ

(๑) อริยสาวกนั้นใช้โภคทรัพย์อันตนหาได้มาโดยชอบธรรม ในการเลี้ยงตนให้เป็นสุข อิมหน้า บริหารตนให้อยู่เป็นสุขโดยถูกต้อง ในการเลี้ยงมารดาและบิดาให้เป็นสุข อิมหน้า บริหารท่านทั้งสองให้อยู่เป็นสุขโดยถูกต้อง ในการเลี้ยงบุตร ภรรยา ทาสและกรรมกรชายหญิงให้เป็นสุข อิมหน้า บริหารให้อยู่กันอย่างเป็นสุขโดยถูกต้อง ในการเลี้ยงมิตรอำมาตย์ให้เป็นสุข อิมหน้า บริหารให้อยู่เป็นสุขโดยถูกต้อง นี่เป็นการบริโภครัตนทรัพย์ฐานที่ ๑ อันอริยสาวกนั้นถึงแล้ว บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบด้วยเหตุผล.

(๒) คหบดี ! ข้ออื่นยังมีอีก อริยสาวกนั้น ใช้ โภคทรัพย์อันตนหาได้มาโดยชอบธรรม ในการปิดกั้น อันตรายทั้งหลาย ทำตนให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลาย ที่เกิดจากไฟ จากน้ำ จากพระราชา จากโจร หรือจากทายาท ที่ไม่เป็นที่รักนั้นๆ นี่เป็นการบริโภคทรัพย์ฐานที่ ๒ อัน อริยสาวกนั้นถึงแล้ว บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบด้วย เหตุผล.

(๓) คหบดี ! ข้ออื่นยังมีอีก อริยสาวกนั้น ใช้ โภคทรัพย์อันตนหาได้มาโดยชอบธรรม ในการกระทำพลีกรรม ๕ ประการ คือ ญาติพลี (สงเคราะห์ญาติ) อดิธิพลี (สงเคราะห์ แขนง) ปุพพเปตพลี (สงเคราะห์ผู้ล่วงลับไปแล้ว) ราชพลี (ช่วยชาติ) เทวตาพลี (สงเคราะห์เทวดา) นี่เป็นการบริโภคทรัพย์ฐานที่ ๓ อันอริยสาวกนั้นถึงแล้ว บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบด้วย เหตุผล.

(๔) คหบดี ! ข้ออื่นยังมีอีก อริยสาวกนั้น ใช้ โภคทรัพย์อันตนหาได้มาโดยชอบธรรม ในการตั้งไว้ซึ่ง ทักขิณา อุทิศแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้งดเว้นแล้วจากความประมาทมัวเมา ผู้ตั้งมั่นอยู่ในขันติและโลภจะ ผู้ฝึกฝน

ทำความสงบ ทำความดับเย็นแก่ตนเอง อันเป็นทักษิณา
ที่มีผลเลิศในเบื้องบน เป็นฝ่ายดี มีสุขเป็นผลตอบแทน
เป็นไปพร้อมเพื่อสวรรค์ นี่เป็นการบริโภครัตน์ฐานที่ ๔
อันอริยสาวกนั้นถึงแล้ว บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบ
ด้วยเหตุผล.

คหบดี! อริยสาวกนั้น ย่อมใช้โภคทรัพย์ที่ตนหา
ได้มาด้วยความเพียรเป็นเครื่องลุกขึ้น รวบรวมมาด้วยกำลัง
แขน มีตัวชุ่มด้วยเหงื่อ เป็นโภคทรัพย์ประกอบด้วยธรรม
ได้มาโดยธรรม เพื่อกะทำการกรรมในหน้าที่ ๔ ประการเหล่านี้.

คหบดี! โภคทรัพย์ทั้งหลายของบุคคลใด ถึง
ความหมดสิ้นไป โดยเว้นจากกรรมในหน้าที่ ๔ ประการ
ดังกล่าวแล้วนี้ โภคทรัพย์เหล่านั้น เรากล่าวว่าเป็น
โภคทรัพย์อันบุคคลนั้นไม่ถึงแล้วโดยฐานะ ไม่บรรลุแล้ว
ไม่บริโภคแล้วโดยชอบด้วยเหตุผล.

คหบดี! โภคทรัพย์ทั้งหลายของบุคคลใด ถึง
ความหมดสิ้นไป โดยกรรมในหน้าที่ ๔ ประการ ดังกล่าว
แล้วนี้ โภคทรัพย์เหล่านั้น เรากล่าวว่าเป็นโภคทรัพย์อัน
บุคคลนั้นถึงแล้วโดยฐานะ บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบ
ด้วยเหตุผล.

การใช้สอยโภคทรัพย์โดยไม่สูญเปล่า | ๑๗

- ปาลี สกท. ส. ๑๔/๑๓๑/๓๘๘.

มหาราช ! สัปบุรุษได้โภคทรัพย์อันโอฬารแล้ว
ย่อมทำตนให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำมรดกบิดาให้เป็นสุข อิ่มหนำ
ทำบุตรภรรยาให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำทาสกรรมกรให้เป็นสุข
อิ่มหนำ ทำมิตรอำมาตย์ให้เป็นสุข อิ่มหนำ ย่อมตั้งไว้ซึ่ง
ทักษิณานุทิศแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย เป็นทักษิณา
มีผลเลิศในเบื้องต้น เป็นฝ่ายดี มีสุขเป็นผลตอบแทน
เป็นไปพร้อมเพื่อสวรรค์.

เมื่อเขาบริโภคโภคทรัพย์เหล่านั้นโดยชอบอยู่อย่างนี้
พระราชาก็ไม่ริบโภคทรัพย์เหล่านั้นไปได้ โจรก็ไม่นำไปได้
ไฟก็ไม่ไหม้ได้ น้ำก็ไม่พัดไปได้ ทายาทอันไม่เป็นที่รัก
ก็ไม่ยื้อแย่งไปได้.

มหาราช ! โภคทรัพย์เหล่านั้น อันเขาบริโภคอยู่
โดยชอบอย่างนี้ ย่อมถึงซึ่งการได้บริโภคใช้สอยโดย
ไม่สูญเปล่า.

มหาราช ! เปรียบเหมือนในที่ไม้ไกลจากบ้านหรือ
นิคม มีสระโบกขรณีมีน้ำใส เย็น น่าดื่ม สะอาด มีทำขึ้นลงดี
น่ารื่นรมย์ คนเขานำนํ้าไปบ้าง ดื่มน้ำบ้าง อาบบ้าง ทำตาม
ต้องการบ้าง.

มหาราช ! น้ำนั้นอันเขาบริโภคนิสวยอยู่โดยชอบอย่างนี้ ย่อมถึงซึ่งการได้บริโภคนิสวยโดยไม่สูญเสียเปล่านี้ฉันใด.

มหาราช ! สัปบุรุษได้โภคทรัพย์อันโอฬารแล้ว ย่อมทำตนให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำมรดกบิดาให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำบุตรภรรยาให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำทาสกรรมกรให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำมิตรอำมาตย์ให้เป็นสุข อิ่มหนำ ย่อมตั้งไว้ซึ่งทักษิณานันอุทิศแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย เป็นทักษิณามีผลเลิศในเบื้องต้น เป็นฝักฝ่ายดี มีสุขเป็นผลตอบแทนเป็นไปพร้อมเพื่อสวรรค์.

เมื่อเขาบริโภคนิสวยเหล่านั้น โดยชอบอยู่อย่างนี้ พระราชาก็ไม่บริโภคนิสวยเหล่านั้นไปได้ โจรก็ไม่นำไปได้ ไฟก็ไม่ไหม้ได้ น้ำก็ไม่พัดไปได้ ทายาทอันไม่เป็นที่รักก็ไม่ยื้อแย่งไปได้.

มหาราช ! โภคทรัพย์เหล่านั้น อันเขาบริโภคอยู่โดยชอบอย่างนี้ ย่อมถึงซึ่งการได้บริโภคนิสวยโดยไม่สูญเสียเปล่า ฉันนั้นเหมือนกัน.

หลักดำรงชีพเพื่อประโยชน์สุขในสัมปรายะ | ๑๘

- บาลี อรรถก. อ. ๒๓/๒๘๙-๒๙๓/๑๔๔.

พัยคัมปัสสะ! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้ เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขของกุลบุตรในสัมปรายะ (ในกาลเบื้องต้น) ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) สัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา)
- (๒) สीलสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล)
- (๓) จาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการบริจาค)
- (๔) ปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา)

พัยคัมปัสสะ! สัทธาสัมปทา เป็นอย่างไร.

พัยคัมปัสสะ! กุลบุตรในกรณีนี้ เป็นผู้ที่มีศรัทธาเชื่อในการตรัสรู้ของตถาคตว่า “เพราะเหตุอย่างนี้ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ด้วยธรรม เป็นผู้มีความจำเริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์” นี้เรียกว่า สัทธาสัมปทา.

พัยคัมปัสสะ ! สีสัมปทา เป็นอย่างไร.

พัยคัมปัสสะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ เป็นผู้เว้นขาดจาก
ปาณาติบาต เป็นผู้เว้นขาดจากอทินนาทาน เป็นผู้เว้นขาดจาก
กาเมสุมิฉฉาจาร เป็นผู้เว้นขาดจากมุสาวาท เป็นผู้เว้นขาดจาก
สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐฐาน นี้เรียกว่า สีสัมปทา.

พัยคัมปัสสะ ! จาคสัมปทา เป็นอย่างไร.

พัยคัมปัสสะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ มีใจปราศจาก
มลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอัน
ปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็น
ผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน นี้เรียกว่า
จาคสัมปทา.

พัยคัมปัสสะ ! ปัญญาสัมปทา เป็นอย่างไร.

พัยคัมปัสสะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ เป็นผู้มีปัญหา
ประกอบด้วยปัญญาเครื่องให้ถึงสัจจะแห่งการเกิดดับ เป็น
เครื่องไปจากข้าศึก เป็นเครื่องเจาะแทงกิเลส เป็นเครื่องถึง
ซึ่งความสิ้นไปแห่งทุกข์โดยชอบ นี้เรียกว่า ปัญญาสัมปทา.

พัยคัมปัสสะ ! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล เป็น
ธรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขของกุลบุตร
ในสัมปรายะ.

การสงเคราะห์ผู้ล่วงลับ

๑๙

- บาลี ทสก. อ. ๒๔/๒๙๐/๑๖๖.

พระโคตมผู้เจริญ! พวกข้าพเจ้าได้นามว่าเป็นพราหมณ์ ย่อมให้ทาน ย่อมทำความเชื่อว่า ทานนี้ต้องสำเร็จแก่ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว ขอญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วจงบริโภคนานนี้ (อิทํ ทานํ เปตาญาติสาโลหิตา ปริภุญชฺหติ).

พระโคตมผู้เจริญ! ทานนั้นย่อมสำเร็จแก่ญาติสาโลหิต ผู้ล่วงลับไปแล้วหรือ ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่านั้น ย่อมได้บริโภคนานนั้นหรือ.

พราหมณ์! ทานนั้น ย่อมสำเร็จในฐานะ^๑และย่อมไม่สำเร็จในฐานะ.^๒

พระโคตมผู้เจริญ! ฐานะเป็นอย่างไร อฐานะเป็นอย่างไร.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพื่อเจ้อ มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตปองร้าย มีความเห็นผิด บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงนรก เขาย่อมเลี้ยงอรรถภาพอยู่ในนรกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในนรกนั้น ด้วยอาหารของสัตว์นรก.

๑. โอกาสที่เป็นได้ (สถานภาพในภพนั้นที่ยังความสำเร็จประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้)

๒. โอกาสที่เป็นไปไม่ได้ (สถานภาพในภพนั้นที่ยังความสำเร็จประโยชน์ให้เกิดขึ้นไม่ได้)

พราหมณ์! ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทาน
แก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล เป็นอฐานะ.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์
... มีความเห็นผิด บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงกำเนิด
เดรัจฉาน เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในกำเนิดเดรัจฉานนั้น
ย่อมตั้งอยู่ในกำเนิดเดรัจฉานนั้น ด้วยอาหารของ
สัตว์เดรัจฉาน.

พราหมณ์! แม้ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่ง
ทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล ก็เป็นอฐานะ.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาด
จากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ บุคคลนั้นเมื่อตายไป
ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของมนุษย์ เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพ
อยู่ในมนุษย์โลกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในมนุษย์โลกนั้น ด้วย
อาหารของมนุษย์.

พราหมณ์! แม้ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่ง
ทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล ก็เป็นอฐานะ.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาด
จากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ บุคคลนั้นเมื่อตายไป

ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดา เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเทวโลกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในเทวโลกนั้น ด้วยอาหารของเทวดา.

พราหมณ์! แม้ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล ก็เป็นฐานะะ.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นผิด บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงเปรตวิสัย เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ด้วยอาหารของสัตว์ผู้เกิดในเปรตวิสัย หรือว่ามิตรอำมาตย์ หรือญาติสาโลหิตของเขา ย่อมอุทิศทานให้ เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ย่อมตั้งอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ด้วยทานนั้น.

พราหมณ์! ฐานะอันเป็นที่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล เป็นฐานะะ.

ท่านโคดมผู้เจริญ! ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น ไม่เข้าถึงฐานะนั้น ใครเล่าจะบริโภคนั้น.

พราหมณ์! ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วแม่เหล่านี้นของทายกนั้นที่เข้าถึงฐานะนั้น มีอยู่ ญาติสาโลหิตเหล่านั้นย่อมบริโภคนั้น.

ท่านโคตมผู้เจริญ ! ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น ไม่เข้าถึงฐานะนั้น และญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วแม่เหล้าอื่นของ ทายกนั้น ก็ไม่เข้าถึงฐานะนั้น ใครเล่าจะบริโภคทานนั้น.

พราหมณ์ ! ฐานะที่จะพึงว่างจากญาติสาโลหิต ผู้ล่วงลับไปแล้วโดยกาลช้านานเช่นนี้ มิใช่ฐานะ มิใช่ โอกาสที่จะมีได้.

พราหมณ์ ! อีกประการหนึ่ง แม้ทายกก็เป็น ผู้ไม่ไร้ผล.

ท่านโคตมผู้เจริญ ! ย่อมตรัสกำหนดแม้ในฐานะหรือ.

พราหมณ์ ! เรากล่าวกำหนดแม้ในฐานะ.

พราหมณ์ ! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นผิด แต่เขายังให้ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และ ประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของช้าง แต่เขายังได้ข้าว น้ำ มาลา และเครื่องประดับต่าง ๆ ในกำเนิดช้างนั้น.

พราหมณ์ ! ข้อที่บุคคลเป็นผู้ฆ่าสัตว์ ... มีความ เห็นผิด ด้วยกรรมนั้น เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็น สหายของช้าง และข้อที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้าว ... ประทีปโคมไฟ

แก่สมณะหรือพราหมณ์ ด้วยกรรมนั้น เขาย่อมได้ข้าว น้ำ มาลาและเครื่องประดับต่าง ๆ ในกำเนิดช้านั้น.

... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของม้า

... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของโค

... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของสุนัข

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ และเขายังให้ข้าว ... ประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของมนุษย์ และเขาย่อมได้ เบญจกามคุณอันเป็นของมนุษย์นั้น.

พราหมณ์! ข้อที่บุคคลเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ ด้วยกรรมนั้น เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของมนุษย์ และข้อที่ผู้นั้น เป็นผู้ให้ข้าว ... ประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ ด้วยกรรมนั้น เขาย่อมได้เบญจกามคุณอันเป็นของมนุษย์นั้น.

พราหมณ์! อนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ และเขายังให้ข้าว ... ประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ บุคคลนั้น

เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดา เขาย่อมได้เบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ในเทวโลกนั้น.

พราหมณ์! ข้อที่บุคคลเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ ด้วยกรรมนั้น เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดา และข้อที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้าว ... ประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ ด้วยกรรมนั้น เขาย่อมได้เบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ในเทวโลกนั้น.

พราหมณ์! (ด้วยเหตุอย่างนี้) แม้ตายก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! นำอัครรรย ไม่เคยมีแล้ว.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ข้อที่แม้ตายก็เป็นผู้ไม่ไร้ผลนี้เป็นของควรเพื่อให้ทานโดยแท้ เป็นของควรเพื่อกระทำศรัทธาโดยแท้.

พราหมณ์! ข้อนี้เป็นอย่างนี้ๆ.

พราหมณ์! แม้ตายก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ... ขอพระโคตมผู้เจริญโปรดทรงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป.

การสงเคราะห์เทวดา

๒๐

-บาลี มหา. ที. ๑๐/๑๐๕/๘๔.

ตรัสแก่สุริยะและวัสสการะมหาอำมาตย์ภายหลังจากที่พระองค์
ได้ฉันทของเคี้ยวและของฉันทอันประณีตที่ทั้งสองได้ถวายด้วยมือของตนแล้ว
ด้วยคาถาว่า

บุรุษชาติบัณฑิต ย่อมสำเร็จการอยู่ในที่ใด
พึงเชิญท่านผู้มีศีล ผู้สำรวมและประพฤติพรหมจรรย์
ให้บริโภคนั้น

ควรอุทิศทักษิณ เพื่อเทวดาผู้สถิตอยู่ในที่นั้น ๆ
เทวดาเหล่านั้นอันบุรุษชาติบัณฑิตนับถือบูชาแล้ว
ย่อมนับถือบูชาตอบ

แต่นั้นย่อมอนุเคราะห์บุรุษชาติบัณฑิตนั้น ประหนึ่ง
มารดาอนุเคราะห์บุตร

บุรุษผู้อันเทวดาอนุเคราะห์แล้ว ก็ย่อมถึงความเจริญ
ทุกเมื่อ.

ความตระหนี่

ขวางกั้นการทำให้แจ้งซึ่งมรรคผล

๒๑

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๓๐๒/๒๕๖-๒๕๗.

ภิกษุทั้งหลาย ! เพราะไม่ละธรรม ๕ อย่าง บุคคล
จึงไม่ควรเข้าอยู่ ซึ่งปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน
ไม่ควรเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล สกทาคามีผล
อนาคามีผล อรหัตตผล ธรรม ๕ อย่างเป็นอย่างใด คือ

- (๑) ความตระหนี่อาวาส
- (๒) ความตระหนี่ตระกูล
- (๓) ความตระหนี่ลาภ
- (๔) ความตระหนี่วรรณะ (ความดี)
- (๕) ความตระหนี่ธรรม (เครื่องให้บรรลุมรรคผล)

(ต่อจากนี้ ได้ตรัสโดยนัยตรงกันข้ามถึงการละธรรม ๕ อย่าง
นั้นแล้ว ควรเพื่อเข้าอยู่ในฌานและกระทำให้แจ้งซึ่งมรรคผล).

ความตระหนี่คือมลทิน

๒๒

- บาลี สุตตปิ. อ. ๒๓/๑๙๘/๑๐๕.

ภิกษุทั้งหลาย! มลทิน (ความมัวหมอง) ๘ ประการนี้
มีอยู่ ๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) มนต์มีการไม่ท่องบ่นเป็นมลทิน
- (๒) ความไม่หมั่นเป็นมลทินของเรือน
- (๓) ความเกียจคร้านเป็นมลทินของผิวพรรณ
- (๔) ความประมาทเป็นมลทินของผู้รักษา
- (๕) ความประพฤติชั่วเป็นมลทินของหญิง
- (๖) ความตระหนี่เป็นมลทินของผู้ให้
- (๗) อกุศลธรรมอันเป็นบาปเป็นมลทินแก่ทั้งโลกนี้
และโลกหน้า
- (๘) เราจะบอกมลทินที่ยิ่งกว่ามลทินนั้น คือ
อวิชชาเป็นมลทินอย่างยิ่ง.

เหตุให้ไปนรก-สวรรค์

๒๓

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๑๓๒/๔๔๗.

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ และไม่ละมลทิน ๓ ประการ ย่อมจะถูกเก็บไว้ในนรกเหมือนถูกขังฉะนั้น ธรรม ๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้ทุศีลและไม่ละมลทินแห่งความเป็นผู้ทุศีล
- (๒) เป็นผู้ริษยาและไม่ละมลทินแห่งความริษยา
- (๓) เป็นผู้ตระหนี่และไม่ละมลทินแห่งความตระหนี่

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้และไม่ละมลทิน ๓ ประการนี้แล จะต้องตกนรกเหมือนถูกนำไปฝังไว้ฉะนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ ละมลทิน ๓ ประการ ย่อมจะประดิษฐานบนสวรรค์เหมือนถูกนำเอามาวางไว้ฉะนั้น ธรรม ๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้มีศีลและละมลทินแห่งความเป็นผู้ทุศีล
- (๒) เป็นผู้ไม่ริษยาและละมลทินแห่งความริษยา
- (๓) เป็นผู้ไม่ตระหนี่และละมลทินแห่งความตระหนี่

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓
ประการนี้และละมลทิน ๓ ประการนี้แล ย่อมจะต้องได้
ชั้นสวรรค์ เหมือนกับเชิญไปวางไว้ฉะนั้น.

วิบากของคนตระหนี่และไม่ตระหนี่

๒๔

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๔๖/๑๔๘-๑๕๑.

เทวดาทูลถามว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่ เหนียวแน่น เขาดีแต่ทำการกีดขวางคนเหล่านี้อยู่ วิบากของคนพวกนั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพของเขาจะเป็นเช่นไร ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้มีพระภาค โฉนข้าพระองค์จึงจะรู้ความข้อนั้น.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่ เหนียวแน่น ดีแต่ว่าเขาทำการกีดขวางคนเหล่านี้อยู่ คนเหล่านั้นย่อมเข้าถึงนรก กำเนิดเดรัจฉาน หรือยมโลก ถ้าหากถึงความเป็นมนุษย์ ก็เกิดในสกุลคนยากจน ซึ่งจะหาผ้า อาหาร ความร่ำรวยและความสนุกสนานได้โดยยาก คนพาลเหล่านั้นต้องประสงค์สิ่งใดแต่ผู้อื่น เขาย่อมไม่ได้แม้สิ่งนั้น สมความปรารถนา นั้นเป็นผลในภพนี้ และภพหน้าก็ยังเป็นทุกคติอีกด้วย.

เทวดาทูลถามว่า

ก็ข้อนี้ข้าพระองค์เข้าใจช้อย่างนี้ (แต่) จะทูลถามข้ออื่นกะ
พระโคตม ชนเหล่าใดในโลกนี้ได้ความเป็นมนุษย์แล้วรู้ถ้อยคำ ปราศจาก
ความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธรเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นผู้ม
ีความเคารพแรงกล้า วิบากของชนเหล่านั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพ
ของเขาจะเป็นเช่นไร ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้มีพระภาค ไฉน
ข้าพระองค์จึงจะรู้ความข้อนั้น.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้ ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว
รู้ถ้อยคำ ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธรเจ้า
พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นผู้มีความเคารพแรงกล้า
ชนเหล่านั้นย่อมปรากฏในสวรรค์อันเป็นที่อุปบัติ หากถึง
ความเป็นมนุษย์ ย่อมเกิดในสกุลที่มั่งคั่ง ได้ผ้า อาหาร
ความร่ำรวยและความสนุกสนานโดยไม่ยาก พึงมีอำนาจ
แผ่ไปในโลกศรัทธาที่ผู้อื่นหาสะสมไว้ บันเทิงใจอยู่ นั่นเป็น
วิบากในภพนี้ ทั้งภพหน้าก็เป็นสุคติ.

ทรัพย์ในอริยวินัย (นัยที่ ๑)

๒๕

- บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๕๘/๔๗.

ภิกษุทั้งหลาย ! ทรัพย์ ๕ ประการเหล่านี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) ทรัพย์คือ ศรัทธา

(๒) ทรัพย์คือ ศีล

(๓) ทรัพย์คือ สุตะ

(๔) ทรัพย์คือ จาคะ

(๕) ทรัพย์คือ ปัญญา

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือศรัทธาเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ที่มี
ศรัทธา ย่อมเชื่อปัญญาเครื่องตรัสรู้ของตถาคตว่า แม้เพราะ
เหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ... เป็นผู้เบิกบานแล้ว
เป็นผู้จำแนกธรรม นี้เรียกว่า ทรัพย์คือศรัทธา.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือศีลเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้เว้น
ขาดจากการฆ่าสัตว์ ... จากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย
อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี้เรียกว่า ทรัพย์คือศีล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือสุตะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นพหูสูตร ทรงสุตะ สังสมสุตะ เป็นผู้ได้สดับมามาก ทรงจำได้คล่องปาก ชื่นใจ แทงตลอดอย่างดีด้วยทักขิณซึ่งธรรมทั้งหลาย อันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถะ ทั้งพยัญชนะ บริสุทธบริบูรณ์สิ้นเชิง นี้เรียกว่า ทรัพย์คือสุตะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือจาคะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มึใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน นี้เรียกว่า ทรัพย์คือจาคะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือปัญญาเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มึปัญญา ประกอบด้วยปัญญาอันหยั่งถึงความตั้งขึ้นและความเสื่อมไป เป็นอริยะ ชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ นี้เรียกว่า ทรัพย์คือปัญญา.

ภิกษุทั้งหลาย ! นี่แล ทรัพย์ ๕ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้ใดมีความเชื่อในตถาคต ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว
มีศีลอันงาม อันพระอริยะชอบใจ สรรเสริญ
มีความเลื่อมใสในพระสงฆ์ และมีความเห็นตรง

บัณฑิตทั้งหลายกล่าวผู้นั้นว่า ไม่เป็นคนขัดสน
ชีวิตของผู้นั้นไม่เปล่าประโยชน์

เพราะเหตุนั้น ผู้มีปัญญา เมื่อนึกถึงคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย พึงประกอบศรัทธา ศีล ความเลื่อมใส
และความเห็นธรรมเนื่องๆ เกิด.

ทรัพย์ในอริยวินัย (นัยที่ ๒)

๒๖

- บาลี สุตตก. ย. ๒๓/๕/๖.

ภิกษุทั้งหลาย ! ทรัพย์ ๗ ประการเหล่านี้มีอยู่
๗ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ทรัพย์คือ ศรัทธา
- (๒) ทรัพย์คือ คีล
- (๓) ทรัพย์คือ หิริ
- (๔) ทรัพย์คือ โอตตัปปะ
- (๕) ทรัพย์คือ สุตะ
- (๖) ทรัพย์คือ จาคะ
- (๗) ทรัพย์คือ ปัญญา

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือศรัทธาเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ที่มีศรัทธา ย่อมเชื่อปัญญาเครื่องตรัสรู้ของตถาคตว่า แม้เพราะเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ... เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม นี้เรียกว่า ทรัพย์คือศรัทธา.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรรพย์คือศีลเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ... จากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี้เรียกว่า ทรรพย์คือศีล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรรพย์คือหิริเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีความละอาย คือ ละอายต่อกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ละอายต่อการถูกต้องอกุศลธรรมอันเป็นบาป นี้เรียกว่า ทรรพย์คือหิริ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรรพย์คือโอตตปปะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีความสะดุ้งกลัว คือ สะดุ้งกลัวต่อกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต สะดุ้งกลัวต่อการถูกต้องอกุศลธรรมอันเป็นบาป นี้เรียกว่า ทรรพย์คือโอตตปปะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรรพย์คือสุตะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมสมสุตะ เป็นผู้ได้สดับมามาก ทรงจำได้

คล่องปาก ขึ้นใจ แหวงตลอดอย่างดีด้วยทักขิซึ่งธรรมทั้งหลาย
อันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศ
พรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถะ ทั้งพยัญชนะ บริสุทธิบริบูรณ์
สิ้นเชิง นี้เรียกว่า ทรัพย์คือสุตะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือจาคะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ที่มีใจ
ปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาค
อันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็น
ผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน นี้เรียกว่า
ทรัพย์คือจาคะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือปัญญาเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ที่มี
ปัญญา คือ ประกอบด้วยปัญญาที่กำหนดความเกิดและความดับ
เป็นอริยะ ชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ นี้เรียกว่า
ทรัพย์คือปัญญา.

ภิกษุทั้งหลาย ! นี้แล ทรัพย์ ๗ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ทรัพย์ คือ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ
และปัญญาเป็นที่ ๗

ทรัพย์เหล่านี้มีแก่ผู้ใด เป็นหญิงหรือชายก็ตาม
บัณฑิตเรียกผู้นั้นว่า เป็นผู้ไม่ยากจน ชีวิตของผู้นั้น
ไม่เปล่าประโยชน์

เพราะฉะนั้นท่านผู้มีปัญญา เมื่อระลึกถึงคำสอนของ
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย พึงประกอบศรัทธา ศีล ความเลื่อมใส
และการเห็นธรรม.

ประโยชน์ของการสร้างวิหาร

๒๗

-บาลี จุลล. วิ. ๗/๘๕/๑๙๘-๒๐๓.

ข้าพระพุทธเจ้าต้องการบุญ ต้องการสวรรค์ ได้ให้สร้างวิหาร ๖๐ หลังนี้ไว้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าจะพึงปฏิบัติอย่างไร ในวิหารเหล่านั้น พระพุทธเจ้าข้า!

คหบดี! ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายวิหารเหล่านั้นแก่สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่ว่างเกิด.

ราชคหเศรษฐีทุลลภรับพระพุทธดำรัสแล้ว ได้ถวายวิหารเหล่านั้นแก่สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่ว่าง จากนั้นพระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำอนุโมทนา ดังนี้.

วิหารย่อมป้องกันหนาว ร้อน และสัตว์ร้าย นอกจากนั้นยังป้องกันงู และยุง ฝนในสิริฤดู นอกจากนั้นวิหารยังป้องกันลมและแดดอันกล้าที่เกิดขึ้นได้ การถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อหลีกเร้นอยู่เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพิจารณาและเพื่อเห็นแจ้ง พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ เพราะเหตุนี้แลคนผู้ฉลาด เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ตน พึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์ให้ภิกษุทั้งหลายผู้พหูสูต อยู่ในวิหารนี้เกิด.

อนึ่ง พึงมีใจเลื่อมใสถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะอันเหมาะสมแก่พวกเธอ ในพวกเธอผู้ชื้อตรง เพราะพวกเธอย่อมแสดงธรรมอันเป็นเครื่องบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา เขารู้ทั่วถึงแล้ว จะเป็นผู้ไม่มีอาสวะ ปรินิพพานในโลกนี้.

จาคานุสสติ

๒๘

- บาลี ทสก. อ. ๒๔/๓๕๕/๒๑๘.

มหาราช! อีกประการหนึ่ง พระองค์พึงทรงระลึกถึงจาคะของตนว่า เป็นลาภของเราหนอ เราได้ดีแล้วหนอ ที่เรามีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน ในหมู่สัตว์ผู้ถูกมลทินคือความตระหนี่กลุ้มรุม.

มหาราช! สมัยใด อริยสาวกระลึกถึงจาคะ สมัยนั้นจิตของอริยสาวกนั้น ย่อมไม่ถูกราคะกลุ้มรุม ไม่ถูกโทสะกลุ้มรุม ไม่ถูกโมหะกลุ้มรุม สมัยนั้น จิตของอริยสาวกนั้น ย่อมดำเนินไปตรง.

มหาราช! อริยสาวกผู้มีจิตดำเนินไปตรงเพราะปราศจากะ ย่อมได้ความรู้ธรรม ย่อมได้ความรู้ธรรม ย่อมได้ความปราโมทย์อันประกอบด้วยธรรม ปีติย่อมเกิด แก่อริยสาวกผู้มีความปราโมทย์ กายของอริยสาวกผู้มีใจประกอบด้วยปีติย่อมสงบ อริยสาวกผู้มีกายสงบแล้วย่อมเสวยสุข จิตของอริยสาวกผู้มีสุขย่อมตั้งมั่น.

มหาราช ! อริยสาวกนี้เรากล่าวว่า เป็นผู้ถึงความสงบอยู่ในหมู่มสัตว์ผู้ถึงความไม่สงบ เป็นผู้ไม่มีความพยายาทอยู่ในหมู่มสัตว์ผู้มีความพยายาท เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยกระแสนธรรมเจริญจากานุสสติ.

มหาราช ! พระองค์ พึงเจริญจากานุสสตินี้ แม้เมื่อเดินอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อยืนอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อนั่งอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อนอนอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อกำลังทำงานอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อนอนเบียดบุตรอยู่บนที่นอน.

เหตุเกิดขึ้นแห่งทาน

เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๑)

๒๙

-บาลี อฎฎก. อ. ๒๓/๒๔๐/๑๒๑.

ภิกษุทั้งหลาย! การให้ ๘ ประการเหล่านี้มีอยู่
๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) บางคนหวังได้จึงให้ทาน
 - (๒) บางคนให้ทานเพราะกลัว
 - (๓) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าเขาให้แก่เราแล้ว
 - (๔) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าเขาจักให้ตอบแทน
 - (๕) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าทานเป็นการดี
 - (๖) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าเราหุงหากิน ชน
เหล่านี้หุงหากินไม่ได้ เราหุงหากินได้ จะไม่ให้ทานแก่ชน
เหล่านี้ผู้ไม่หุงหากินไม่สมควร
 - (๗) บางคนให้ทานเพราะนึกว่า เมื่อเราให้ทาน
กิตติศัพท์อันงามย่อมพุ่งไป
 - (๘) บางคนให้ทานเพื่อประดับจิต ประดับจิต
- ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล การให้ ๘ ประการ.

เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๒)

๓๐

- ปาลี อภฺจก. อ. ๒๓/๒๔๐/๑๒๓.

ภิกษุทั้งหลาย! ทานวัตถุ ๘ ประการเหล่านี้มีอยู่
๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) บางคนให้ทานเพราะชอบพอกัน
 - (๒) บางคนให้ทานเพราะโกรธ
 - (๓) บางคนให้ทานเพราะหลง
 - (๔) บางคนให้ทานเพราะกลัว
 - (๕) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าบิดามารดา ปู่ย่า
ตายาย เคยให้มา เคยทำมา เราไม่ควรทำให้เสียประเพณี
 - (๖) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าเราให้ทานนี้แล้ว
เมื่อตายไปจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
 - (๗) บางคนให้ทานเพราะนึกว่า เมื่อเราให้ทานนี้
จิตย่อมเลื่อมใส ความเบิกบานใจ ความดีใจ ย่อมเกิดตาม
ลำดับ
 - (๘) บางคนให้ทานเพื่อประดับจิต ประดับจิต
- ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล ทานวัตถุ ๘ ประการ.

เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๓)

๓๑

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๔๔/๓๖.

ภิกษุทั้งหลาย! กาลทาน ๕ ประการเหล่านี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน
 - (๒) ให้ทานแก่ผู้เตรียมจะไป
 - (๓) ให้ทานแก่ผู้ป่วยไข้
 - (๔) ให้ทานในสมัยข้าวยากหมากแพง
 - (๕) ให้ข้าวใหม่และผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีลก่อน
- ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล กาลทาน ๕ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้มีปัญญารอบรู้และปราศจากความตระหนี่
ย่อมถวายทานตามกาลสมัยในพระอริยเจ้าทั้งหลาย
ผู้ประพฤติตรงคงที่

เมื่อมีใจเลื่อมใสศรัทธาแล้ว ทักขิณาย่อมมีผลอัน
ไพบูรณ์

ชนทั้งหลายเหล่าใดร่วมอนุโมทนา หรือช่วยกระทำ
การชวนชวายเป็นทานนี้

ทักษิณานั้นมิได้พร่องไปด้วยเหตุแห่งอนุโมทานั้นเลย
แม้ชนผู้ร่วมอนุโมทนา ก็มีส่วนแห่งบุญด้วย
เพราะฉะนั้น เมื่อบุคคลไม่มีจิตทอดอยู่ในทาน
ทานนั้นย่อมมีผลมาก
บุญที่ทำแล้ว ย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลาย
ในกาลข้างหน้าได้แล.

(ในคาถาผนวกท้ายพระสูตรนั้น มีบาลีอย่างนี้)

กาเล ทะทันทิ สัปปัญญา ะทัญญ วีตะมัจฉะรา,
กาเลนะ ทินนัง อะริเยสุ อุชฺชุกฺกเตสุ ตาทิสฺสุ,
วิปะสันนมะมะนา ตัสสะ วิปฺปลา โหติ ทักขิณา,
เย ตัตถะ อนุโมทันทิ เวยยาวัจจัง กะโรนติ วา,
นะ เตะนะ ทักขิณา โอนา,
เตปิ ปุญฺญัสสะ ภาคิโน,
ตัสมา ทะเท อัปปะฏิภาณะจิตโต
ยัตถะ ทินนัง มะหัปปะลัง,
ปุญฺญานิ ปะระโลกัสสิมิง ปะติฏฐา โหนติ ปาณินันติ.

เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๔)

๓๒

- ปาลี สุตตปิ. ย. ๒๓/๔๐๓/๒๒๓.

ภิกษุทั้งหลาย! เหตุเกิดขึ้นแห่งทาน ๘ ประการนี้ มีอยู่ ๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาให้สิ่งใด ย่อมหวังสิ่งนั้น เขาเห็นกษัตริย์มหาศาล พราหมณ์มหาศาล หรือคหบดีมหาศาล ผู้เฝ้าอิมพรังพร้อม ถูกบ้ำเรออยู่ด้วยกามคุณ ๕ เขาจึงมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เมื่อตายไป ขอเราพึงเข้าถึงความเป็นสหาย แห่งกษัตริย์มหาศาล พราหมณ์มหาศาล หรือคหบดีมหาศาล” เขาตั้งจิตนั้น อธิฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น จิตของเขา นึกน้อมไปในทางเลว ไม่เจริญยิ่งขึ้น ภายหลังแต่การตาย เพราะการทำลายแห่งกาย เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย แห่งกษัตริย์มหาศาล พราหมณ์มหาศาล หรือคหบดีมหาศาล แต่ข้อนั้นเรากล่าวว่า เป็นของผู้มีศีล ไม่ใช่ของผู้ทุศีล.

ภิกษุทั้งหลาย! ความปรารถนาแห่งใจของบุคคลผู้มีศีล ย่อมสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาให้สิ่งใด ย่อมหวังสิ่งนั้น เขาได้ฟังมาว่า เทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา มีอายุยืน มีวรรณะ มากด้วยความสุข เขาจึงมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เมื่อตายไป ขอเราพึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา” เขาตั้งจิตนั้น อธิษฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น จิตของเขานึกน้อมไปในทางที่เลว ไม่เจริญยิ่งขึ้น ภายหลังแต่การตาย เพราะการทำลายร่างกาย เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา แต่ข้อนั้นเรากล่าวว่าเป็นของผู้มีศีล ไม่ใช่ของผู้ทุศีล.

ภิกษุทั้งหลาย! ความปรารถนาแห่งใจของบุคคลผู้มีศีล ย่อมสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาให้สิ่งใด ย่อมหวังสิ่งนั้น เขาได้ฟังมาว่า เทวดา

ชั้นดาวดึงส์ ... เทวดาชั้นยามา ... เทวดาชั้นดุสิต ... เทวดาชั้นนิมมานรดี ... เทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตตี มีอายุยืน มีวรรณะ มากด้วยความสุข เขาจึงมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เมื่อตายไป ขอเราพึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตตี” เขาตั้งจิตนั้น อธิฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น จิตของเขานึกน้อมไปในทางที่เลว ไม่เจริญยิ่งขึ้น ภายหลังแต่การตาย เพราะการทำลายแห่งกาย เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตตี แต่ข้อนั้นเรากล่าวว่าเป็นของผู้มีศีล ไม่ใช่ของผู้ทุศีล.

ภิกษุทั้งหลาย! ความปรารถนาแห่งใจของบุคคลผู้มีศีล ย่อมสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาให้สิ่งใด ย่อมหวังสิ่งนั้น เขาได้ฟังมาว่า เทวดาชั้นพรหมกายิกา มีอายุยืน มีวรรณะ มากด้วยความสุข เขาจึงมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เมื่อตายไป ขอเราพึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นพรหมกายิกา” เขาตั้งจิตนั้น อธิฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น จิตของเขานึกน้อมไปในทางที่เลว ไม่เจริญยิ่งขึ้น ภายหลังแต่การตาย

เพราะการทำลายร่างกาย เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาชั้นพรหมกายิกา แต่ข้อนั้นเรากล่าวว่าเป็นของ
ผู้มีศีล ไม่ใช่ของผู้ทุศีล.

ภิกษุทั้งหลาย! ความปรารถนาแห่งใจของบุคคล
ผู้มีศีล ย่อมสำเร็จได้ เพราะจิตปราศจากราคะ.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล เหตุเกิดขึ้นแห่งทาน ๘ ประการ.

**ผล/อานิสงส์
ของทานแบบต่าง ๆ**

ผลแห่งทาน

๓๓

- ปาลี นวก. อ. ๒๓/๔๐๕/๒๒๔.

คหบดี! บุคคลให้ทานอันเศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยไม่เคารพ ไม่ให้ด้วยความนอบน้อม ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่เหลือ ให้โดยไม่คำนึงผลที่จะมาถึง

ผลของทานนั้น บังเกิดในที่ใด ๆ จิตของผู้ให้ทาน ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคผ้าอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคยานอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคกามคุณ ๕ อย่างดี แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้นคือ บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ คนทำงาน ก็ไม่เชื่อฟัง ไม่เจียหุฟัง ส่งจิตไปที่อื่นเสีย.

ข้อนั้นเพราะเหตุไร ทั้งนี้เป็นเพราะผลแห่งกรรมที่ตนกระทำโดยไม่เคารพ.

คหบดี! บุคคลให้ทานอันเศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยเคารพ ให้ด้วยความนอบน้อม ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่เหลือ ให้โดยคำนึงผลที่จะมาถึง

ผลของทานนั้น บังเกิดในที่ใด ๆ จิตของผู้ให้ทาน
ย่อมนุ่มไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี ย่อมนุ่มไปเพื่อ
บริโภคผ้าอย่างดี ย่อมนุ่มไปเพื่อบริภคยานอย่างดี
ย่อมนุ่มไปเพื่อบริโภคคามคุณ ๕ อย่างดี แม้บริวารชน
ของผู้ให้ทานนั้น คือ บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ คนทำงาน
ก็เชื่อฟังดี เงียบฟัง ไม่ส่งจิตไปที่อื่น.

ข้อนั้นเพราะเหตุไร ทั้งนี้เป็นเพราะผลของกรรมที่
ตนกระทำโดยเคารพ.

คหบดี! เรื่องเคยมีมาแล้ว มีพราหมณ์ชื่อเวลามะ
พราหมณ์ผู้นั้นได้ให้ทานเป็นมหาทานอย่างนี้ คือ ได้ให้
ถาดทองเต็มด้วยรูปยะ ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดรูปยะเต็มด้วย
ทอง ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดสำริดเต็มด้วยเงิน ๘๔,๐๐๐ ถาด
ให้ช้าง ๘๔,๐๐๐ เชือก มีเครื่องประดับล้วนเป็นทอง มีธง
ทองคลุมด้วยข่ายทอง ให้รถ ๘๔,๐๐๐ คัน หุ้มด้วยหนัง
ราชสีห์ หนังเสือโคร่ง หนังเสือเหลือง ผ่ากัมพลเหลือง มี
เครื่องประดับล้วนเป็นทอง มีธงทอง คลุมด้วยข่ายทอง
ให้แม่โคนม ๘๔,๐๐๐ ตัว มีน้ำมันไหลสะอาดก ใช้ภาชนะเงิน
รองน้ำมัน ให้หญิงสาว ๘๔,๐๐๐ คน ประดับด้วยแก้วมณี

และแก้วกุกุณฑล ให้บัลลังก์ ๘๔,๐๐๐ ที่ ลาดด้วยผ้าโกเชาว์
ลาดด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดมีฐานเป็นช่อดอกไม้
มีเครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด มีเครื่องลาดเพดาน มี
หมอนข้างแดงทั้งสอง ให้ผ้า ๘๔,๐๐๐ โกฏิ เป็นผ้าเปลือกไม้
ผ้าแพร ผ้าฝ้าย เนื้อละเอียด จะปวยการกล่าวไปยถึงข้าว น้ำ
ของเคี้ยว ของบริโภค เครื่องอุปโล่ ที่นอน ที่ให้ดูไกลไป
เหมือนแม่น้ำ.

คหบดี! ท่านพึงมีความคิดอย่างนี้ว่า สมัยนั้น ผู้นั้น
เป็นเวลามพราหมณ์ผู้ให้ท่านเป็นมหาทานนั้น.

คหบดี! แต่ท่านไม่ควรเห็นอย่างนี้ สมัยนั้น เรา
เป็นเวลามพราหมณ์ เราได้ให้ท่านนั้นเป็นมหาทาน ก็ในทาน
นั้น ไม่มีใครเป็นทักษิณียบุคคล ใครๆ ไม่ชำระทักษิณานั้น
ให้หมดจด.

คหบดี! ทานที่บุคคลถวายให้ผู้ถึงพร้อมด้วย
ทิวฐิ (โสดาบัน) ผู้เดียวบริโภค มีผลมากกว่า ทานที่
เวลามพราหมณ์ให้แล้ว.

ทานที่บุคคลถวายให้พระสกทาคามีผู้เดียวบริโภค
มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวฐิ
๑๐๐ ท่านบริโภค.

ทานที่บุคคลถวายให้พระอนาคามีผู้เดียวบริโศก มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระสกทาคามี ๑๐๐ ทาน บริโศก.

ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ผู้เดียวบริโศก มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระอนาคามี ๑๐๐ ทาน บริโศก.

ทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้ารูปเดียว บริโศก มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ ๑๐๐ รูปบริโศก.

ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า บริโศก มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้า ๑๐๐ รูปบริโศก.

ทานที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธรูปเป็น ประมุขบริโศก มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระ อรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าบริโศก.

การที่บุคคลสร้างวิหารถวายสงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ มีผลมากกว่าทาน ที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธรูปเป็น ประมุขบริโศก.

การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลสร้าง วิหารถวายสงฆ์ อันมาจากทิศทั้ง ๔.

การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสสมათานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต ... งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุรา และเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มีผลมากกว่า การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ.

การที่บุคคลเจริญเมตตาจิตโดยที่สุตแม้เพียงเวลา สูดดมของหอม มีผลมากกว่า การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใส สมათานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต ... งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

และการที่บุคคลเจริญอนิจจสัญญาแม้เพียงเวลา ลัตถ์นิ้วมือ มีผลมากกว่า การที่บุคคลเจริญเมตตาจิต โดยที่สุตแม้เพียงเวลาสูดดมของหอม.

มหาทาน

๓๔

- ปาลี สุตตก. อ. ๒๓/๒๔๙/๑๒๙.

ภิกษุทั้งหลาย! ห้วงบุญห้วงกุศล ๘ ประการนี้ นำสุขมาให้ มีอรรถมณเฑศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์ เป็นไปเพื่อสิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อความสุข ห้วงบุญห้วงกุศล ๘ ประการเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ นี่เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๑ นำสุขมาให้ มีอรรถมณเฑศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์ เป็นไปเพื่อสิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อความสุข.

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ถึงพระธรรมเป็นสรณะ นี่เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๒ ...

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ นี่เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๓ ...

ภิกษุทั้งหลาย! ทาน ๕ ประการนี้ เป็นมหาทาน อันบัณฑิตพึงรู้ว่าเป็นเลิศ มีมานาน เป็นเชื้อสายแห่งพระอริยะ เป็นของเก่า ไม่กระจัดกระจาย ไม่เคยกระจัดกระจาย อันบัณฑิตไม่รังเกียจอยู่ จักไม่รังเกียจ อันสมณพราหมณ์ ผู้เป็นวิญญูไม่เกลียด ทาน ๕ ประการเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้
ละปาณาติบาต จตเวณจากปาณาติบาต ภิกษุทั้งหลาย!
อริยสาวกผู้จตเวณจากปาณาติบาต เชื่อว่าให้ความไม่มีภัย
ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนแก่สัตว์หาประมาณมิได้
ครั้งให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนแก่
สัตว์หาประมาณมิได้แล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย
ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียน หาประมาณมิได้ ภิกษุ
ทั้งหลาย! นี่เป็นทานประการที่ ๑ ที่เป็นมหาทาน บัณฑิต
พึงรู้ว่าเป็นเลิศ มีมานาน เป็นเชื้อสายแห่งพระอริยะ เป็น
ของเก่า ไม่กระจัดกระจาย ไม่เคยกระจัดกระจาย อันบัณฑิต
ไม่รังเกียจ อันสมณพราหมณ์ผู้เป็นวิญญูไม่เกลียด ภิกษุ
ทั้งหลาย! นี่เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๔

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกละอทินนาทาน จตเวณ
จากอทินนาทาน ... นี่เป็นทานประการที่ ๒ ... เป็นห้วงบุญ
ห้วงกุศลประการที่ ๕

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกละกาเมสุมิจฉาจาร
จตเวณจากกาเมสุมิจฉาจาร ... นี่เป็นทานประการที่ ๓ ...
เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๖

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกละมุสาวาท จดเว้นจากมุสาวาท ... นี่เป็นทานประการที่ ๔ ... เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๗

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกละการต็มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท จดเว้นจากการต็มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกผู้งดเว้นจากการต็มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทแล้ว ชื่อว่าให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนแก่สัตว์หาประมาณมิได้ ครั้นให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนแก่สัตว์หาประมาณมิได้แล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนหาประมาณมิได้ ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็นทานประการที่ ๕ ที่เป็นมหาทาน บัณฑิตพึงรู้ว่าเป็นเลิศ มีมานาน เป็นเชื้อสายแห่งพระอริยะ เป็นของเก่า ไม่กระจัดกระจาย ไม่เคยกระจัดกระจายอันบัณฑิตไม่รังเกียจ จักไม่รังเกียจ อันสมณพราหมณ์ผู้เป็นวิญญูไม่เกลียด ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๘ นำสุขมาให้ มีอารมณ์

อันเลิศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์ เป็นไปเพื่อสิ่งที่น่า
ปรารถนาน่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข.

ภิกษุทั้งหลาย! ห้วงบุญห้วงกุศล ๘ ประการนี้แล
นำสุขมาให้ มีอารมณ์เลิศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์
เป็นไปเพื่อสิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์
เกื้อกูล เพื่อความสุข.

สัดส่วนของทาน ศีล ภาวนา

๓๕

- ปาลี สุตตก. อ. ๒๓/๒๔๕/๑๒๖.

ภิกษุทั้งหลาย! บุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการนี้มีอยู่
๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยทาน
- (๒) บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยศีล
- (๓) บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยภาวนา

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานนิดหน่อย ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลนิดหน่อย ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จ
ด้วยภาวนาเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็น
ผู้มีส่วนชั่วในมนุษย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานพอประมาณ ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลพอประมาณ ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จ
ด้วยภาวนาเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็น
ผู้มีส่วนดีในมนุษย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จ
ด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาเหล่าจาตุมหาราชิกา.

ภิกษุทั้งหลาย! มหาราชทั้ง ๔ นั้น เพราะทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอติเรก ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอติเรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่า
จาตุมหาราชิกาโดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์
วรรณทิพย์ สุขทิพย์ ยศทิพย์ อธิปไตยทิพย์ รูปทิพย์
เสียงทิพย์ กลิ่นทิพย์ รสทิพย์ โภกฺจฺพพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จ
ด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาเหล่าดาวดึงส์.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวสักกะจอมเทพในดาวดึงส์นั้น
กระทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอติเรก ทำบุญกิริยา-
วัตถุที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอติเรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่า
ดาวดึงส์โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โภกฺจฺพพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จ
ด้วยภาวณาเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาเหล่ายามา.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวสุยามเทพบุตรในยามานั้น
ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอติเรก ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอติเรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่ายามา
โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โภกฐัพพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่
สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จ
ด้วยภาวณาเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาเหล่าดุสิต.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวสันดุสิตเทพบุตรในดุสิตนั้น
ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอติเรก ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอติเรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่าดุสิต
โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โภกฐัพพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุ

ที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่านั้นมานรดี.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวสุนิมมิตเทพบุตรในนิมมานรดีนั้น ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยทานเป็นอดิเรก ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอดิเรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่านั้นมานรดีโดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โภจณัฐพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าปรนิมมิตวสวัตตี.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวปรนิมมิตวสวัตตีเทพบุตรในปรนิมมิตวสวัตตินั้น ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยทานเป็นอดิเรก ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอดิเรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่าปรนิมมิตวสวัตตีโดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โภจณัฐพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! นี่แล บุญกิริยาวัตร ๓ ประการ.

ความสงสัยในทานของเทวดา

๓๖

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๔๔/๑๓๗-๑๓๘., -บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๔๖/๑๔๕-๑๔๖.

เทวดาทูลถามว่า บุคคลให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้กำลัง ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้วรรณะ ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้ความสุข ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้จักขุ และบุคคลเช่นไรชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ข้าพระองค์ทูลถามพระองค์ ขอพระองค์ตรัสบอกแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า บุคคลให้อาหารชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้นานาพาหนะชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทีปโคมไฟชื่อว่าให้จักขุ และผู้ที่ให้ที่อยู่อาศัยชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ที่พร่ำสอนธรรมชื่อว่าให้อมตะ.

เทวดาทูลถามว่า ชนพวกไหนมีบุญ เจริญในกาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลางคืน ชนพวกไหนตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นผู้ไปสวรรค์.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ชนเหล่าใดสร้างอาราม ปลุกหมูไม้ สร้างสะพาน และชนเหล่าใดให้โรงน้ำเป็นทานและบ่อน้ำ ทั้งบ้านที่พักอาศัย ชนเหล่านั้นย่อมมีบุญ เจริญในกาลทุกเมื่อ ทั้งกลางวันและกลางคืน ชนเหล่านั้นตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นผู้ไปสวรรค์.

ผู้ประสบบุญเป็นอันมาก

๓๗

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๒๗๑/๑๙๙.

ภิกษุทั้งหลาย ! นักบวชผู้มีศีล เข้าไปสู่สกุลใด มนุษย์ทั้งหลายในสกุลนั้น ย่อมประสบบุญเป็นอันมากด้วยฐานะ ๕ อย่าง ๕ อย่างเป็นอย่างใด คือ

(๑) ในสมัยใด จิตของมนุษย์ทั้งหลาย ย่อมเลื่อมใส เพราะได้เห็นนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อสวรรค์

(๒) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย พากันต้อนรับกราบไหว้ ให้อาสนะแก่นักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการเกิดในสกุลสูง

(๓) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย กำจัดมลทินคือ ความตระหนี่เสียได้ในนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการได้เกียรติศักดิ์อันใหญ่

(๔) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมแจกจ่ายทานตามสติ ตามกำลังในนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการได้โภคทรัพย์ใหญ่

(๕) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมได้ถาม
สอบสวน ย่อมฟังธรรมในนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล
ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการ
ได้ปัญญาใหญ่

ภิกษุทั้งหลาย ! นักบวชผู้มีศีล เข้าไปสู่สกุลใด
มนุษย์ทั้งหลายในสกุลนั้น ย่อมประสบบุญเป็นอันมาก
ด้วยฐานะ ๕ อย่างเหล่านี้แล.

ผลของการต้อนรับบรรพชิต ด้วยวิธีที่ต่างกัน

๓๘

- ปาลี สุตตปิ. ย. ๒๓/๔๐๓/๒๒๓.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ในราตรีนี้ เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว เทวดาเป็นอันมากมีผิพรรณงดงาม ยังวิหารเซตวันทั้งสิ้น ให้สว่างไสว เข้ามาหาเราถึงที่อยู่ ใหว่เราแล้วยืนอยู่นั่น ที่ควร ส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กล่าวกะเราว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! บรรพชิตทั้งหลายเข้ามายังเรือนของข้าพระองค์ทั้งหลาย เมื่อเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ แต่ไม่กราบใหว่ ข้าพระองค์เหล่านั้น มีการงานยังไม่บริบูรณ์ มีความกินเหนงใจ มีความเดือดร้อนตามในภายหลัง เข้าถึงหมู่เทวดาชั้นแล้ว”.

ภิกษุทั้งหลาย! เทวดาอีกพวกหนึ่งเป็นอันมาก เข้ามาหาเราแล้วได้กล่าวว่

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! บรรพชิตทั้งหลายเข้ามา ยังเรือนของข้าพระองค์ทั้งหลายเมื่อเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ กราบใหว่ แต่ไม่ให้อาสนะ ข้าพระองค์เหล่านั้นมีการงานไม่บริบูรณ์ มีความกินเหนงใจ มีความเดือดร้อนตามในภายหลัง เข้าถึงหมู่เทวดาชั้นแล้ว”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ กราบใหว่และ ให้อาสนะ แต่ไม่แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลูกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ และแบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง แต่ไม่เข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลูกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง และเข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม แต่ไม่เจียโสตกลงฟังธรรม ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลูกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง เข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม และเจียโสตกลงฟังธรรม แต่ฟังแล้วไม่ทรงจำธรรมไว้ ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลูกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง เข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม เจียโสตกลงฟังธรรม และฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ แต่ไม่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลูกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง เข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม เจียโสตกลงฟังธรรม ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ และพิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ แต่ไม่รู้ทั่วถึงอรรถ ไม่รู้ทั่วถึงธรรม และไม่ได้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ข้าพระองค์เหล่านั้นมีภาระงานไม่บริบูรณ์ มีความกินเหน่งใจ มีความเดือดร้อนตามในภายหลัง เข้าถึงหมู่เทวดาชั้นแล้ว”.

ภิกษุทั้งหลาย ! เทวดาอีกพวกหนึ่งเป็นอันมาก
เข้ามาหาเราแล้วได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! บรรพชิตทั้งหลาย
เข้ามายังเรือนของข้าพระองค์ทั้งหลายเมื่อยังเป็นมนุษย์
ในกาลก่อน ข้าพระองค์เหล่านั้นลุ่มรัก กราบไหว้ ให้อาสนะ
แบ่งปันสิ่งของให้ตามสามารถ ตามกำลัง เข้าไปนั่งใกล้
เพื่อฟังธรรม เฝ้ารอเสด็จฟังธรรม ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้
พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ และรู้ทั่วถึงอรรถ
รู้ทั่วถึงธรรม แล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ข้าพระองค์
เหล่านั้นมีภาระงานบริบูรณ์ ไม่มีความกินเหนงใจ ไม่มี
ความเดือดร้อนตามในภายหลัง เข้าถึงหมู่เทวดาชั้น
ประณีต”.

ภิกษุทั้งหลาย !

นั่น โคนไม้ทั้งหลาย

นั่น เรือนว่างทั้งหลาย

พวกเธอทั้งหลาย จงเพียรเผากิเลส

อย่าได้ประมาท

อย่าได้เป็นผู้ที่ต้องร้อนใจในภายหลัง

เหมือนเทวดาพวกตั่น ๆ เหล่านั้น.

ทานที่ให้แล้วมีผลน้อย

๓๙

–บาลี มหาว. วิ. ๕/๒๐๗/๑๕๔., –บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๒๖, ๒๗/๓๑, ๓๓.

สตรีได้ให้ข้าวและน้ำ มีใจเบิกบาน สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นสาวิกาของพระสุคต ครองบำความตระหนี่ บริจาคทาน อันเป็นเหตุแห่งสวรรค์ เป็นเครื่องบรรเทาความโศก นำมาซึ่งความสุข สตรีนั้นอาศัยมรรคปฏิบัติ ปราศจากธุลี ไม่มีกิเลสเครื่องยั่วใจ ย่อมได้กำลังและอายุที่เป็นทิพย์ สตรีผู้ประสงค์บุญนั้น เป็นคนมีสุข สมบูรณ์ด้วยอนามย ย่อมปลื้มใจในสวรรค์สิ้นกาลนาน.

บุคคลแม่ใด ย่อมประพฤติธรรม ประพฤติสะอาด เป็นผู้เลื่องกริยา และเมื่อของมีน้อยก็ให้ได้ เมื่อบุรุษแสนหนึ่ง บุชาภิกษุพันหนึ่ง หรือบริจาคตัพย์พันกหาปณะ การบูชาของบุคคลเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงส่วนร้อยของบุคคลอย่างนั้น.

บุคคลเหล่านั้น ตั้งอยู่ในกรรมปราศจากความสงบ (ปราศจากธรรม) โบายเขา ฆ่าเขา ทำให้เขาเศร้าโศกแล้วให้ทาน ทานนั้นจัดว่าทานมีหน้าอันนองด้วยน้ำตา จัดว่าทานเป็นไปกับด้วยอาชญา จึงย่อมไม่เท่าถึงส่วนแห่งทานที่ให้ด้วยความสงบ (ประพฤติธรรม) เมื่อบุรุษแสนหนึ่ง บุชาภิกษุพันหนึ่ง หรือบริจาคตัพย์พันกหาปณะ การบูชาของบุรุษเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงส่วนร้อยของบุคคลอย่างนั้น โดยนัยอย่างนี้.

ทานของอัสปบุรุษ
และอัสปบุรุษ

ทานของคนไม่ดี หรือ ทานของคนดี

๔๐

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๙๒/๑๔๗.

ภิกษุทั้งหลาย! อสัปปริสทาน ๕ ประการนี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ให้โดยไม่เคารพ
- (๒) ให้โดยไม่อ่อนน้อม
- (๓) ไม่ให้ด้วยมือตนเอง
- (๔) ให้ของที่เป็นเดน
- (๕) ให้โดยไม่คำนึงผลที่จะมาถึง (อนาคมนทิฎฐิ)

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล อสัปปริสทาน ๕ ประการ.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปปริสทาน ๕ ประการนี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ให้โดยเคารพ
- (๒) ให้โดยอ่อนน้อม
- (๓) ให้ด้วยมือตนเอง
- (๔) ให้ของไม่เป็นเดน
- (๕) ให้โดยคำนึงผลที่จะมาถึง (อาคมนทิฎฐิ)

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล สัปปริสทาน ๕ ประการ.

ทานของคนดี (นัยที่ ๑)

๔๑

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๔๘/๑๒๗.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปปริสทาน ๘ ประการนี้มีอยู่
๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) ให้ของสะอาด	(๒) ให้ของประณีต
(๓) ให้ตามกาล	(๔) ให้ของสมควร
(๕) เลือกให้	(๖) ให้เนื่องนิตย
(๗) เมื่อให้จิตผ่องใส	(๘) ให้แล้วดีใจ

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล สัปปริสทาน ๘ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

สัปบุรุษยอมให้ทาน คือ ข้าวและน้ำที่สะอาด ประณีต
ตามกาลสมควร เนื่องนิตย ในผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ผู้เป็น
เขตดี สละของมากแล้วก็ไม่รู้สึกเสียดาย ท่านผู้มีปัญญาเห็นแจ้ง
ยอมสรรเสริญทานที่สัปบุรุษให้แล้วอย่างนี้

ผู้มีปัญญา มีศรัทธา เป็นบัณฑิต มีใจพ้นจากความ
ตระหนี่ ครั้นบำเพ็ญทานอย่างนี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกที่เป็นสุข
ไม่มีความเบียดเบียน.

ทานของคนดี (นัยที่ ๒)

๔๒

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๙๒/๑๔๘., -บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๒๔๐/๑๒๒.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปปริสทาน ๕ ประการนี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ย่อมให้ทานด้วยศรัทธา
- (๒) ย่อมให้ทานโดยเคารพ
- (๓) ย่อมให้ทานโดยกาลอันควร
- (๔) เป็นผู้มิจิตตอนุเคราะห์ให้ทาน
- (๕) ย่อมให้ทานไม่กระทบตนและไม่กระทบผู้อื่น

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นให้ทานด้วยศรัทธาแล้ว
ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีรูป
สวยงาม น่าดู น่าเลื่อมใสประกอบด้วยผิพรรณงามยิ่งนัก
ในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นให้ทานโดยเคารพแล้ว
ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีบุตร
ภรรยา ทาส คนใช้หรือคนงาน เป็นผู้เชื่อฟัง เจียใส่ตลงฟัง
คำสั่ง ตั้งใจใคร่รู้ ในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นให้ทานโดยกาลอันควรแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และย่อมเป็นผู้มีความต้องการที่เกิดขึ้นตามกาลบริบูรณ์ในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นเป็นผู้มีจิตอนุเคราะห์ให้ทานแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีจิตน้อมไปเพื่อบริโภคมกคุณ ๕ สูงยิ่งขึ้น ในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นให้ทานไม่กระทบตนและผู้อื่นแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มากมีโภคะมาก และย่อมเป็นผู้มีโภคทรัพย์ไม่มีภยันตรายมาแต่ที่ไหน ๆ คือ จากไฟ จากน้ำ จากพระราชา จากโจร จากคนไม่เป็นที่รัก หรือจากทายาท ในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล สัปปริสทาน ๕ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ธรรม ๓ ประการนี้ คือ การให้ทานด้วยศรัทธา การให้ทานด้วยหิริ การให้ทานอันหาโทษมิได้

อันสัปบุรุษดำเนินตามแล้ว บัณฑิตกล่าวว่า เป็นทางไปสู่สวรรค์ คนทั้งหลายย่อมไปสู่เทวโลกด้วยทางนี้ แล.

ประโยชน์เกื้อกูลของสัปปุรุษ

๔๓

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๓๓๕/๙๐๗., -บาลี สุตต. ย. ๒๓/๒๔๘/๑๒๘.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปปุรุษเมื่อเกิดในตระกูล ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก คือ ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ มารดาบิดา แก่บุตรภรรยา แก่หมู่คนผู้เป็นทาสกรรมกร แก่มิตรอำมาตย์ แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว แก่พระราชา แก่เทวดาทั้งหลาย แก่สมณพราหมณ์.

ภิกษุทั้งหลาย! มหาเมฆเมื่อตกให้ข้าวกล้าเจริญงอกงาม ย่อมตกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก ฉนฺได สัปปุรุษก็ฉนฺไดนั้นเหมือนกัน เมื่อเกิดในตระกูล ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก คือ ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่มารดาบิดา แก่บุตรภรรยา แก่หมู่คนผู้เป็นทาสกรรมกร แก่มิตรอำมาตย์ แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว แก่พระราชา แก่เทวดาทั้งหลาย แก่สมณพราหมณ์.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

สัปปุรุษผู้มีปัญญาอยู่ครองเรือน เป็นผู้ไม่เกียจคร้าน
ทั้งกลางคืนกลางวัน บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก

ในชั้นต้นระลึกถึงอุปการะที่ท่านทำไว้ก่อน ย่อมบูชา
มารดาบิดาโดยชอบธรรม

สัปปุรุษผู้มีศรัทธาตั้งมั่นแล้ว และมีศีลเป็นที่รัก
ทราบบรรพธรรมแล้ว

ย่อมบูชาบรรพชิตผู้ไม่ครองเรือน ผู้ไม่มีบาป
ประพฤติพรหมจรรย์

สัปปุรุษนั้นเป็นผู้เกื้อกูลต่อพระราชา ต่อเทวดา
ต่อญาติและสหายทั้งหลาย

ตั้งมั่นแล้วในสัทธรรม เป็นผู้เกื้อกูลแก่คนทั้งปวง

สัปปุรุษนั้น กำจัดมลทินคือความตระหนี่ได้แล้ว
ย่อมประสบโลกอันเกษม.

เทวดาชั้นดาวดึงส์ กล่าวถึงนรชน ผู้เป็นบุคคลเลียง
มารดาบิดา มีปกติประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล
เจรจาอ่อนหวาน กล่าวแต่คำสมานมิตรสหาย ละคำส่อเสียด
ประกอบในอุบายเป็นเครื่องกำจัดความตระหนี่ มีวาจาสัตย์
ครอบงำความโกรธได้ นั้นแล้ว เป็นสัปปุรุษ ดังนี้.

กลิ่นที่หอมทวนลม

๔๔

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๒๙๐/๕๑๗.

อานนท์! สตรีหรือบุรุษในบ้านหรือนิคมใดในโลกนี้ ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ถึงพระธรรมเป็นสรณะ ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติดินกาม เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นคนมีศีล มีกัลยาณธรรม มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน สมณพราหมณ์ทุกทิศย่อมกล่าวสรรเสริญคุณของเข่ว่า สตรีหรือบุรุษในบ้านหรือนิคมแห่งนั้น ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ถึงพระธรรมเป็นสรณะ ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติดินกาม เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมาคือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นคนมีศีล มีกัลยาณธรรม มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่

อยู่ครองเรือน... เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน แม้เทวดาทั้งหลายก็กล่าวสรรเสริญคุณของเขาว่า สตรีหรือบุรุษในบ้านหรือนิคมแห่งนั้น ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ถึงพระธรรมเป็นสรณะ ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นคนมีศีล มีกัลยาณธรรม มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน.

อานนท์! กลิ่นหอมนี้ฉันแล ฟุ้งไปตามลมก็ได้ ฟุ้งไปทวนลมก็ได้ ฟุ้งไปทั้งตามลมและทวนลมก็ได้.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

กลิ่นดอกไม้ฟุ้งทวนลมไปไม่ได้
กลิ่นจันทน์ กลิ่นกฤษณา หรือกลิ่นกระลำพัก
ก็ฟุ้งทวนลมไปไม่ได้
ส่วนกลิ่นสัปปุรุษ ฟุ้งทวนลมไปได้
เพราะสัปปุรุษ ฟุ้งไปทุกทิศ.

**ผลกระทบทั้งดีและไม่ดี
จากการให้ทานมีไหม**

สังคมาเล เพราะคนดีอ่อนแอ

๔๕

- บาลี ทก. อ. ๒๐/๘๗/๒๘๔.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด พวกโจรมีกำลัง สมัยนั้น พระราชาย่อมเสื่อมกำลัง คราวนั้นทั้งพระราชาก็หมด ความผาสุกที่จะเข้าไป ออกนอก หรือที่จะออกคำสั่งไปยัง ชนบทชายแดน ถึงแม้พวกพราหมณ์และคหบดีก็หมดความ สะดวกที่จะเข้าไป ออกนอก หรือที่จะอำนวยการงานนอกเมือง ข้อนี้นั้นใด.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด พวกภิกษุเลวทรามมีกำลัง สมัยนั้น หมู่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ย่อมเสื่อมกำลัง คราวนั้น หมู่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก จำต้องเป็นผู้หนึ่ง เจียบเชียบอยู่ใน ท่ามกลางสงฆ์ หรือถึงกับต้องไปอยู่ตามชนบทชายแดน ฉะนั้นเหมือนกัน.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้อย่อมไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ แก่มหาชนทั้งหลาย ไม่เป็นไปเพื่อความสุข เป็นความเสียหาย แก่มหาชนเป็นอันมาก และไม่เป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อ ความทุกข์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด พระราชามีกำลัง สมัยนั้น พวกโจรย่อมล้อมกำลัง คราวนั้นทั้งพระราชาก็มีความสุขที่จะเข้าไป ออกนอก หรือที่จะออกคำสั่งไปยังชนบทชายแดน แม้พวกพราหมณ์และคหบดี ก็มีความสุขที่จะเข้าไป ออกนอก หรือที่จะอำนวยความสะดวกนอกเมือง ข้อนี้ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด หมู่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก มีกำลัง สมัยนั้นพวกภิกษุเลวทรามย่อมล้อมกำลัง คราวนั้น พวกภิกษุเลวทราม จำต้องเป็นผู้หนึ่ง เฝียบเชียบอยู่ในท่ามกลาง สงฆ์ หรือเป็นพวกที่ต้องหล่นไปเอง ฉะนั้นเหมือนกัน.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ มหาชนทั้งหลาย ให้มหาชนมีความสุข เป็นความเจริญแก่ มหาชนเป็นอันมาก และเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุข ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

หลักการกำจัดเสี้ยนหนาม (คนไม่ดี) ๔๖

- บาลี ส. ที. ๘/๑๗๑/๒๐๖.

(พระพุทธเจ้าตรัสกับภูกุณฑปพรหมณ์ เล่าถึงเรื่องของพระเจ้ามหาวชิตราชที่เรียกพรหมณ์บุโรหิตมาเผ้าเพื่อให้อสอนวิธีการบูชามหาอัณู)

พรหมณ์! บุโรหิตได้ทูลสนองพระดำรัสที่ว่า
แวนแคว้นของพระองค์ยังมีเสี้ยนหนาม ยังมีการเบียดเบียน
กัน การปล้นฆ่าในหมู่บ้านก็ยิ่งปรากฏ การปล้นฆ่าในนิคม
ก็ยิ่งปรากฏ การปล้นฆ่าในนครก็ยิ่งปรากฏ การแย่งชิงตาม
ระยะหนทางก็ยิ่งปรากฏ และถ้าพระองค์จะให้เลิกเก็บส่วย
ในขณะที่แวนแคว้นเป็นไปด้วยเสี้ยนหนาม เต็มไปด้วยการ
เบียดเบียนเช่นนี้ ก็จะได้ชื่อว่าทำกิจไม่ควรทำ อีกประการหนึ่ง
พระองค์อาจทรงพระดำริว่า เรากำจัดเสี้ยนหนาม คือ โจร
ผู้ร้ายเสียได้ด้วยการประหาร การจองจำ การริบทรัพย์ การ
ประจาน หรือการเนรเทศดังนี้ ข้อนี้ก็มิใช่เป็นการกำจัดได้
ราบคาบด้วยดี เพราะผู้ที่ยังเหลือจากการถูกประหารก็ยังมี
ชนพวกนี้จะเบียดเบียนชนบทของพระองค์ในภายหลัง แต่ว่า
มีอุบายที่จะกำจัดเสี้ยนหนามเหล่านั้นให้ราบคาบด้วยดีได้ คือ

(๑) ชนเหล่าใดอุตสาหะในการทำเกษตรกรรมและ
ปศุสัตว์ ขอพระองค์จงประทานพืชพันธุ์และอาหารแก่
ชนเหล่านั้น

(๒) ชนเหล่าใดอุทิศสาหะในพาศิขกรรม ขอพระองค์
จงเพิ่มทุนให้ชนเหล่านั้น

(๓) ข้าราชการเหล่าใดอุทิศสาหะขอพระองค์จงประทาน
เบี้ยเลี้ยงและเงินเดือนแก่ชนเหล่านั้นในโอกาสอันสมควร

ชนเหล่านั้นนั้นแหละ จักเป็นผู้ชวนชวยในการทำงาน
ของตน ไม่เบียดเบียนแค้นแค้นของพระองค์ และพระคลัง
ก็จะเพิ่มพูนมากมาย แค้นแค้นจะตั้งอยู่ด้วยความเกษม
ปราศจากเสียนนามและการเบียดเบียน พวกมนุษย์จะ
ร่าเริงบันเทิง นอนชุกตราบให้เต็มฟ่อนอยู่นอก แม้จักไม่ปิด
ประตูเรือนในเวลาค่ำคืนก็เป็นอยู่ได้.

กรณีศึกษา

เรื่องภิกษุชาวกรุงโกสัมพีแตกสามัคคีกัน

๔๗

– บาลี มหา. วิ. ๕/๓๑๒/๒๓๘.

เรื่องมีอยู่ว่าภิกษุ ๒ รูปทะเลาะกัน คือรูปหนึ่งหาว่าอีกรูปหนึ่งต้องอาบัติแล้วไม่เห็นอาบัติ จึงพาพวกมาประชุมสวดประกาศลงอุกเขป नियกรม แก่ภิกษุรูปนั้น แต่ละรูปต่างก็มีเพื่อนฝูงมากด้วยกันทั้งสองฝ่าย และต่างก็หาว่าอีกฝ่ายหนึ่งทำไม่ถูกต้อง ถึงกับสงฆ์แตกกันเป็นสองฝ่าย และแยกทำอุโบสถ แม้พระผู้พระภาคจะทรงแนะนำตักเตือนให้ประนีประนอมกันก็ไม่ฟัง ในที่สุดถึงกับทะเลาะวิวาทและแสดงอาการทางกายทางวาจาที่ไม่สมควรต่อกัน พระผู้มีพระภาคจึงทรงตักเตือน.

ภิกษุทั้งหลาย! พอที่พวกเธอทั้งหลาย อย่าหมายมั่นกันเลย อย่าทะเลาะกันเลย อย่าโต้เถียงกันเลย อย่าวิวาทกันเลย.

มีภิกษุบางรูปทูลขึ้นว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เป็นธรรมสามี! ขอพระองค์จงหยุดไว้ก่อนเถิดพระเจ้าข้า ขอจงทรงชวนชวายน้อยเถิดพระเจ้าข้า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า! ขอจงทรงประกอบในสุขวิหารในทิฏฐธรรมอยู่เถิด พระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์ทั้งหลายจักทำให้เห็นดำเนินแดนกัน ด้วยการหมายมั่นกัน ด้วยการทะเลาะกัน ด้วยการโต้เถียงกัน ด้วยการวิวาทกัน อันนี้เอง”.

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำนี้แก่ภิกษุเหล่านั้นเป็นคำรบ ๒ ว่า
ภิกษุทั้งหลาย! พอทีพวกเธอทั้งหลายอย่าหมายมัน
กันเลย อย่าทะเลาะกันเลย อย่าโต้เถียงกันเลย อย่าวิวาทกันเลย.

มีภิกษุบางรูปทูลคำนี้ขึ้นเป็นคำรบ ๒ ว่า “ข้าแต่พระผู้มี
พระภาคเจ้าผู้เป็นธรรมสามี! ขอพระองค์จงหยุดไว้ก่อนเถิดพระเจ้าข้า
ของทรงชวนชวายน้อยเถิดพระเจ้าข้า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า! ของ
ทรงประกอบในสุขวิหารในทิฏฐธรรมอยู่เถิด พระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์
ทั้งหลายจักทำให้เห็นดำเห็นแดงกัน ด้วยการหมายมันกัน ด้วยการ
ทะเลาะกัน ด้วยการโต้เถียงกัน ด้วยการวิวาทกัน อันนี้เอง”.

พระผู้มีพระภาคจึงทรงสั่งสอนให้ดูตัวอย่างที่มารุกุมาร แห่ง
แคว้นโกศลผู้คิดแก้แค้นพระเจ้าพรหมทัตแห่งแคว้นกาสีในการที่จับ
พระราชบิดาของพระองค์คือพระเจ้าที่มีดีไปทรมานประจานและประหาร
ชีวิต เมื่อมีโอกาสจะแก้แค้นได้ก็ยั้งระลึกถึงโอวาทของบิดา ที่ไม่ให้เห็น
แก่ยาว (คือไม่ให้ผูกเวรจองเวรไว้นาน) ไม่ให้เห็นแก่สั้น (คือไม่ให้ตัด
ไมตรี) และให้สำนึกว่า เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร จึงไว้ชีวิตพระเจ้า
พรหมทัต แล้วกลับได้ราชสมบัติที่เสียไปคืนพร้อมทั้งได้พระราชธิดาของ
พระเจ้าพรหมทัตด้วย.

ทรงสรุปว่า พระราชาที่จับศัตรูแล้วยังทรงมีขันติและโสร้งจะ
ได้ จึงควรที่ภิกษุทั้งหลายผู้บวชในธรรมวินัยนี้จะมีความอดทนและความ
สงบเสถียร แต่ภิกษุเหล่านั้นก็มิได้เชื่อฟัง.

กาลนั้นแล ในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงครองจีวร ถือบาตร เสด็จเข้าไปสู่เมืองโกสัมพี เพื่อบิณฑบาต ครั้นทรงเที่ยวบิณฑบาตในเมืองโกสัมพีแล้ว ภายหลังภัตตกาล กลับจากบิณฑบาตแล้ว ทรงเก็บบริวารขึ้นมารถีไว้ แล้วประทับยืน ตรัสคาถานี้ว่า

คนไพร่ๆ ด้วยกัน ส่งเสียงเอ็ดตะโร แต่หาเป็นคนไหนสำคัญตัวว่า เป็นพาลไม่ เมื่อหมู่แตกกัน ก็หาได้มีใครรู้สึกเป็นอย่างอื่น ให้ดีขึ้นไปกว่านั้นได้ไม่.

พวกบัณฑิตลืมหิน สัมผัสที่จะพูดตามทางที่ตนปรารถนาจะพูดอย่างไร ก็พูดพล่ามไปอย่างนั้น หาได้นำพาถึงกิเลสที่เป็นเหตุแห่งการทะเลาะกันไม่.

พวกใด ยังผูกใจเจ็บอยู่ว่า ‘ผู้นั้นได้ด่าเรา ได้ทำร้ายเรา ได้เอาชนะเรา ได้ลักทรัพย์ของเรา’ เวนของพวกนั้นย่อมระงับไม่ลง.

พวกใด ไม่ผูกใจเจ็บว่า ‘ผู้นั้นได้ด่าเรา ได้ทำร้ายเรา ได้เอาชนะเรา ได้ลักทรัพย์ของเรา’ เวนของพวกนั้นย่อมระงับได้.

ในยุคไหนก็ตาม เวนทั้งหลาย ไม่เคยระงับได้ด้วยการผูกเวนเลย แต่ระงับได้ด้วยไม่มีการผูกเวน ธรรมนี้เป็นของเก่าที่ใช้ได้ตลอดกาล.

คนพวกอื่น ไม่รู้สึกว่ ‘พวกเราจะแหลกลาญก็เพราะเหตุนี้’ พวกใด สำนึกตัวได้ในเหตุที่มีนั้น ความมุ่งร้ายกันย่อมระงับได้ เพราะความรู้สึกนั้น.

ความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ยังมีได้ แม้แก่พวกคนกักขฬะเหล่านั้น ที่ปล้นเมืองหักแซ่กชาวบ้านฆ่าฟันผู้คน แล้วต้อนม้า โค และขนเอาทรัพย์ไป แล้วทำไมจะมีแก่พวกเธอไม่ได้เล่า.

ถ้าหากไม่ได้สหายที่พาตัวรอด เป็นปราชญ์ที่มีความเป็นอยู่ดี เป็นเพื่อนร่วมทางแล้วไซ้ ก็จงทำตัวให้เหมือนพระราชที่ละแคว้นซึ่งพิชิตได้แล้วไปเสีย แล้วเที่ยวไปคนเดียว ดุจช้างมาตังคะ เที่ยวไปในป่าตัวเดียว ฉะนั้น.

การเที่ยวไปคนเดียว ดีกว่า เพราะไม่มีความเป็นสหายกันได้กับคนพาล พึงเที่ยวไปคนเดียว และไม่ทำบาปเป็นคนมักน้อย ดุจช้างมาตังคะ เป็นสัตว์มักน้อย เที่ยวไปในป่า ฉะนั้น.

ครั้นแล้วจึงเสด็จไปจากที่นั้นสู่พาลกโลณการกคาม สู่ป่าชื่อ ปาจิณวังสะโดยลำดับ ได้ทรงพบปะกับพระเถระต่าง ๆ ในที่ที่เสด็จไปนั้น ในที่สุดได้เสด็จไปพำนักอยู่ ณ โคนไม้สาละอันร่มรื่น ณ ป่าชื่อปาริเลยยกะ และได้มีพญาช้างชื่อปาริเลยยกะ มาอุปัฏฐากดูแลพระผู้มีพระภาคต่อจากนั้นจึงได้เสด็จไปยังกรุงสาวัตถี.

ครั้งนั้น อุบาสกอุบาลีหาชาวพระนครโกสัมพีได้หารือกันดังนี้ว่า พระคุณเจ้าเหล่าภิกษุชาวพระนครโกสัมพีนี้ ทำความพินาศใหญ่โตให้พวกเรา พระผู้มีพระภาคถูกท่านเหล่านี้รบกวนจึงเสด็จหลีกไปเสีย เอาละพวกเราไม่ต้องกลัวว่า ไม่ต้องลุ่มรับ ไม่ต้องทำอัญชลีกรรม สามิจิกรรม ไม่ต้องทำสักการะ ไม่ต้องเคารพ ไม่ต้องนับถือ ไม่ต้องบูชาซึ่งพระคุณเจ้าเหล่าภิกษุชาวพระนครโกสัมพีแม้เข้ามาบิณฑบาต ก็ไม่ต้องถวายบิณฑบาต ท่านเหล่านี้ถูกพวกเราไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นับถือ ไม่บูชา เป็นผู้ไม่มีสักการะอย่างนี้ จักหลีกไปเสีย หรือจักสีกเสีย หรือจักให้พระผู้มีพระภาคทรงโปรด ครั้นแล้วไม่กลัวว่า ไม่ลุ่มรับ ไม่ทำอัญชลีกรรม สามิจิกรรม ไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นับถือ ไม่บูชา ซึ่งพวกภิกษุชาวพระนครโกสัมพีแม้เข้ามาบิณฑบาตก็ไม่ถวายบิณฑบาต.

ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวพระนครโกสัมพี ถูกอุบาสกอุบาลีหาชาวพระนครโกสัมพีไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นับถือ ไม่บูชา เป็นผู้ไม่มีสักการะ จึงพูดกันอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย ! มิฉะนั้น พวกเราพึงไปพระนครสาวัตถี แล้วจะรับอธิกรณ์นี้ในสำนักพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้ว เก็บจำเสนาสนะถือบาตร จีวร พากันเดินทางไปพระนครสาวัตถี.

ภิกษุเหล่านั้นได้รับความลำบากก็รู้สึกสำนึกผิด จึงพากันเดินทางไปกรุงสาวัตถีและยอมตกลงระงับข้อวิวาทแตกแยกกัน โดยภิกษุรูปที่เป็นต้นเหตุยอมแสดงอาบัติ ภิกษุฝ่ายที่สวดประกาศลงโทษยอมถอนประกาศ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสให้ประชุมสงฆ์สวดประกาศระงับเรื่องนั้นเป็นสังฆสามัคคีด้วยทุติยกรรมวาจา เสร็จแล้วให้สวดปาติโมกข์.

ควรให้ทานที่ใด

ควรให้ทานในที่ใด (นัยที่ ๑)

๔๘

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๑๔๓/๔๐๕.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ทาน บุคคลพึงให้ในที่ไหนหนอ
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ทาน บุคคลพึงให้ในที่ไหนหนอ.

มหาราช ! จิตย่อมเลื่อมใสในที่ใด พึงให้ในที่นั้น.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ทานที่ให้แล้วในที่ไหนจึงมีผลมาก.

มหาราช ! ทานพึงให้ในที่ไหนนั้นเป็นข้อหนึ่ง และ
ทานที่ให้แล้วในที่ไหนจึงมีผลมาก นั้นเป็นอีกข้อหนึ่ง.

มหาราช ! ทานที่ให้แล้วแก่ผู้มีศีลแล มีผลมาก
ทานที่ให้แล้วในผู้ทุศีลหา มีผลมากไม่.

มหาราช ! ด้วยเหตุ นั้น เราจักย้อนถามพระองค์
ในปัญหากรรมข้อนั้นบ้าง พระองค์พอพระทัยอย่างไร
พึงตอบอย่างนั้น.

มหาราช ! พระองค์จะสำคัญความข้อนั้นเป็น
อย่างไร ณ ที่นี้การยุทฺธพิงปรากฏเฉพาะหน้าแต่พระองค์
สงครามพิงปะทะกัน ถ้าว่ากุมารที่เป็นกษัตริย์ ... ที่เป็น
พราหมณ์ ... ที่เป็นแพศย์ ... ที่เป็นศูทร เป็นผู้ไม่ได้ศึกษา
ไม่ได้หัดมือ ไม่ได้รับความชำนาญ ไม่ได้ประลองการยิง เป็น
คนขลาด เป็นคนมักสั่น เป็นคนมักสะดุ้ง เป็นคนมักวิ่งหนี

ฟังมาอาสาไซรั พระองค์ ฟังทรงชุบเลี้ยงบุรุษนั้นหรือ และ
พระองค์ฟังทรงต้องการบุรุษเช่นนั้นหรือ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ข้าพระองค์ไม่ฟังชุบเลี้ยงบุรุษนั้น และ
ข้าพระองค์ไม่ฟังต้องการบุรุษเช่นนั้นแล.

มหาราช ! พระองค์จะทรงสำคัญความชื่อนั้นเป็น
อย่างไร ณ ที่นี้การยุทธ์ฟังปรากฏแก่พระองค์ สงครามฟัง
ปะทะกัน ถ้าว่ากุมารที่เป็นกษัตริย์ ... ที่เป็นพราหมณ์ ...
ที่เป็นแพศย์ ... ที่เป็นศูทร เป็นผู้ศึกษาดีแล้ว ได้หัดมือแล้ว
ได้รับความชำนาญแล้ว ได้ประลองการยิงมาแล้ว ไม่เป็น
คนขลาด ไม่เป็นคนสั้น ไม่เป็นคนสะดุ้ง ไม่เป็นคนมักว้างหนี
ฟังมาอาสาไซรั พระองค์ฟังทรงชุบเลี้ยงบุรุษนั้นหรือ และ
พระองค์ฟังทรงมีพระประสงค์บุรุษเช่นนั้นหรือ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! หม่อมฉันฟังชุบเลี้ยงบุรุษนั้น และ
หม่อมฉันฟังต้องการบุรุษเช่นนั้น.

มหาราช ! ฉะนั้นก็เหมือนกัน แม้หากว่า กุลบุตร
ออกจากเรือน ตระกูลใดๆ เป็นผู้บวชหาเรือนมิได้ และกุลบุตร
นั้น เป็นผู้มั่งคั่ง ๕ อันละได้แล้ว เป็นผู้ประกอบแล้วด้วย
องค์ ๕ ทานที่ให้แล้วในกุลบุตรนั้น ย่อมเป็นทานมีผลมาก
องค์ ๕ อันกุลบุตรนั้นละได้แล้วเป็นอย่างไร.

- (๑) กามฉันทะอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
 - (๒) พยาบาทอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
 - (๓) ถีนมิทธะอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
 - (๔) อุทธัจจกุกกุจจะอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
 - (๕) วิจิกิจฉาอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
- เหล่านี้แล องค์ ๕ อันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว.

กุลบุตรนั้นเป็นผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นอย่างไร

- (๑) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองศีล
อันเป็นของพระอเสขะ
- (๒) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองสมาธิ
อันเป็นของพระอเสขะ
- (๓) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองปัญญา
อันเป็นของพระอเสขะ
- (๔) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองวิมุตติ
อันเป็นของพระอเสขะ
- (๕) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ
อันเป็นของพระอเสขะ

กุลบุตรนั้น เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ เหล่านี้
ทานที่ให้แล้วในกุลบุตรผู้มีองค์ ๕ อันละได้แล้วและ
เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ อย่างนี้ ย่อมมีผลมาก.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ศิลปะการยิงแม่น กำลังเข้มแข็ง และความกล้าหาญ มีอยู่ในชายหนุ่มผู้ใด พระราชาผู้ทรงพระประสงค์ด้วยการยุทธ พึงทรงชูปะเหลี่ยงชายหนุ่มเช่นนั้น ไม่พึงทรงชูปะเหลี่ยงชายหนุ่ม ผู้ไม่กล้าหาญ เพราะเหตุแห่งชาติฉันใด

ธรรมะคือขันติและโสรจจะ ตั้งอยู่แล้วในบุคคลใด บุคคลพึงบูชาบุคคลนั้น ผู้มีปัญญา มีความประพฤติเยี่ยง พระอริยะแม้มีชาติทราม ฉะนั้นเหมือนกัน

พึงสร้างอาศรมอันเป็นที่รื่นรมย์ ยังผู้พหุสูตทั้งหลาย ให้ลำนํ้ากอยู่ ณ ที่นั้น พึงสร้างบ่อน้ำไว้ในป่าที่กั้นดาร์นํ้า และ สะพานในที่ที่เป็นหล่ม พึงถวายเป็นข้าว นํ้า ของเคี้ยว ผ้า และ เสนาสนะในท่านผู้ชื้อตรงทั้งหลายด้วยนํ้าใจอันผ่องใส เมฆมี สายฟ้าแลบแปลบปลาบ มียอดตั้งร้อยกระหิมอยู่ ยังแผ่นดิน ให้โชนชุ่มอยู่ ย่อมยังที่ดอนและที่ลุ่มให้เต็ม แม้นั้นใด

ทายกผู้มีศรัทธา เป็นบัณฑิตได้ฟังแล้ว ย่อมจัดหา โภชนาหารมาเลี้ยงวณิก ด้วยข้าว นํ้าให้อิ่มหนำ บันเทิงใจ เทียวไปในโรงทาน สั่งว่าท่านทั้งหลายจงให้ ท่านทั้งหลายจงให้ ดังนี้ และทายกนั้นบันลือเสียงเหมือนเสียงกระหิมแห่งเมฆ เมื่อฝนกำลังตก ฉะนั้น ธาตุแห่งบุญอันไพบูรณ์นั้น ย่อมยัง ทายกให้ชุ่มชื้น.

ควรให้ทานในที่ใด (นัยที่ ๒)

๔๙

-บาลี ญก. อ. ๒๒/๔๓๖-๔๓๘/๓๓๐.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ทานประจำสกุลวงศ์ข้าพระองค์ยังให้อยู่ แต่ว่าท่านนั้นข้าพระองค์ให้เฉพาะหมู่ภิกษุผู้เป็นอรหันต์ หรือปฏิบัติ อรหัตตมรรค ที่อยู่ป่า ที่ถ้อยหินผา ที่ถ้อยผ้าสุกุลเป็นวัตร.

คหบดี! ข้อที่จะรู้ว่าคนเหล่านี้เป็นพระอรหันต์ หรือปฏิบัติอรหัตตมรรคนั้น เป็นสิ่งที่รู้ได้ยากสำหรับท่านผู้ เป็นคฤหัสถ์ผู้บริโภคคาม ผู้ยังมีการนอนเปียดบุตร บริโภค ใช้สอยกระแจะจันทน์และผ้าจากเมืองกาสิ ทัดทรงมาลา เครื่องกลืนและเครื่องผัดทา ยืนต้อยด้วยทองและเงิน.

คหบดี! ถึงแม้ภิกษุจะเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ถ้าเป็น ผู้ฟุ้งซ่าน ถือตัว กลับกลอก พุดมาก มีวาจาไม่แน่นอน มีสติ ลืมหลง ปราศจากสัมปชัญญะ ไม่มีสมาธิ มีจิตหมุนไปผิด มีอินทรีย์อันปล่อยแล้ว ด้วยอาการอย่างนี้ ภิกษุนั้น ควรถูก ตีเตียนด้วยเหตุนั้นๆ.

คหบดี! ถึงแม้ภิกษุจะเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ถ้า เป็นผู้ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ถือตัว ไม่กลับกลอก ไม่พุดมาก มีวาจา แน่นอน มีสติตั้งมั่น มีสัมปชัญญะ มีสมาธิ มีเอกัคคตาจิต (จิตมีอารมณ์เดียว) สำรวมอินทรีย์ ด้วยอาการอย่างนี้ ภิกษุนั้น อันใครๆ ควรสรรเสริญด้วยเหตุนี้ๆ.

คหบดี ! ถึงแม้ภิกษุจะเป็นผู้อยู่ใกล้บ้านก็ดี ...
บิณฑบาตเป็นวัตรก็ดี ... จันในที่นิมนต์ก็ดี ... ถือผ้าบังสุกุล
เป็นวัตรก็ดี ... นุ่งห่มคหบดีจีวรก็ดี ถ้าเป็นผู้ฟังชาน ถือตัว
กลับกลอก พุดมาก มีวาจาไม่แน่นอน มีสติเสื่อมลง ปราศจาก
สัมปชัญญะ ไม่มีสมาธิ มีจิตหมุนไปผิด มีอินทรีย์อันปล่อยแล้ว
ด้วยอาการอย่างนี้ ภิกษุนั้น ควรถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ.

คหบดี ! ถึงแม้ภิกษุจะเป็นผู้อยู่ใกล้บ้านก็ดี ...
บิณฑบาตเป็นวัตรก็ดี ... จันในที่นิมนต์ก็ดี ... ถือผ้าบังสุกุล
เป็นวัตรก็ดี ... นุ่งห่มคหบดีจีวรก็ดี ถ้าเป็นผู้ไม่ฟังชาน ไม่
ถือตัว ไม่กลับกลอก ไม่พุดมาก มีวาจาแน่นอน มีสติตั้งมั่น
มีสัมปชัญญะ มีสมาธิ มีเอกัคคตาจิต สำรวมอินทรีย์ ด้วย
อาการอย่างนี้ ภิกษุนั้นอันใคร ๆ ควรสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ.

เออาละ คหบดี ! ท่านจงถวายทานในสงฆ์เถิด เมื่อ
ท่านถวายทานในสงฆ์อยู่ จิตจักเลื่อมใส ท่านเป็นผู้มีจิตอัน
เลื่อมใสแล้ว ภายหลังแต่การตาย เพราะการทำลายแห่งกาย
จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! จำเดิมแต่วันนี้ไป ข้าพระองค์จะ
ถวายทานในสงฆ์.

ไม่ควรห้ามผู้อื่นให้ทาน

๕๐

-บาลี ดิ. อ. ๒๐/๒๐๕/๔๙๗.

วิจจะ ! ผู้ใดห้ามผู้อื่นซึ่งให้ทาน ผู้นั้นชื่อว่าเป็น
อมิตร ผู้ทำอันตรายต่อสิ่ง ๓ สิ่ง คือ

- (๑) ทำอันตรายต่อบุญของทายก (ผู้ให้)
- (๒) ทำอันตรายต่อลาภของปฏิคาหก (ผู้รับ)
- (๓) และตัวเองก็ชุกตรากตัวเอง กำจัดตัวเองเสีย
ตั้งแต่แรกแล้ว

วิจจะ ! ผู้ที่ห้ามผู้อื่นซึ่งให้ทาน ชื่อว่าเป็นอมิตร
ผู้ทำอันตรายสิ่ง ๓ สิ่ง ดังนี้แล.

วิจจะ ! เราเองย่อมกล่าวอย่างนี้ว่า “ผู้ใด เห็น
ล้างหม้อหรือน้ำล้างชามก็ตาม ลงในหลุมน้ำครำ หรือทางน้ำ
โสโครกซึ่งมีสัตว์มีชีวิตเกิดอยู่ในนั้น ด้วยคิดว่าสัตว์ในนั้นจะ
ได้อาศัยเลี้ยงชีวิต ดังนี้แล้ว เราก็ยังกล่าวว่า นั่นเป็นทางมา
แห่งบุญ เพราะการทำแม้เช่นนั้น ไม่ต้องกล่าวถึงการให้ทาน
แก่มนุษย์ด้วยกัน” ดังนี้.

อีกอย่างหนึ่ง เรากล่าวว่าทานที่ให้แก่ผู้มีศีล เป็นทาน
มีผลมาก ทานที่ให้แก่ผู้ทุศีล หาเป็นอย่างนั้นไม่ และผู้มี
ศีลนั้นเป็นผู้ละเสียซึ่งองค์ ๕ และประกอบอยู่ด้วยองค์ ๕.

ละองค์ ๕ คือ

- (๑) ละกามนันทะ
- (๒) ละพยาบาท
- (๓) ละถีนมิทระ (หดหู่ซึมเซา)
- (๔) ละอุทธัจจกุกกจจะ (ฟุ้งซ่านรำคาญ)
- (๕) ละวิจิกิจฉา (ลังเลสงสัย)

ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

- (๑) ประกอบด้วยกองศีลชั้นนอเสขะ (คือชั้นพระอรหันต์)
- (๒) ประกอบด้วยกองสมาธิชั้นนอเสขะ
- (๓) ประกอบด้วยกองปัญญาชั้นนอเสขะ
- (๔) ประกอบด้วยกองวิมุตติชั้นนอเสขะ
- (๕) ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะชั้นนอเสขะ

เรากล่าวว่าทานที่ให้ในบุคคลผู้ละองค์ ๕ และ
ประกอบด้วยองค์ ๕ ด้วยอาการอย่างนี้ มีผลมาก ดังนี้.

นาดี หรือ นาเลา

๕๑

-บาลี อฎฺฐก. อ. ๒๓/๒๔๑/๑๒๔.

ภิกษุทั้งหลาย! พีชที่หว่านลงในนาที่ประกอบด้วย
ลักษณะ ๘ อย่าง ย่อมไม่ให้ผลมาก ไม่ให้ความพอกใจมาก
ไม่ให้กำไรมาก ประกอบด้วยลักษณะ ๘ อย่างเป็นอย่างใด คือ

นาในกรณีนี้ พื้นที่ลุ่มๆ ดอนๆ เต็มไปด้วยก้อนหิน
และก้อนกรวด ดินเค็ม ไถให้ลึกไม่ได้ ไม่มีทางน้ำเข้า ไม่มี
ทางน้ำออก ไม่มีเหมือง ไม่มีหัวคันนา นี่ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ทานที่
บุคคลให้ในสมณพราหมณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างเหล่านี้
เป็นทานไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก ไม่มีความรุ่งเรืองมาก
ไม่แผ่ไพศาลมาก ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างเป็นอย่างใด คือ

สมณพราหมณ์ในกรณีนี้ เป็นผู้ไม่มีจกาทิฏฐิ มี
มีจกาสังกัปปะ มีมีจกาวาจา มีมีจกามันตะ มีมีจกอาชีวะ
มีมีจกาวายามะ มีมีจกาสติ มีมีจกสมาธิ ภิกษุทั้งหลาย!
ทานที่บุคคลให้ในสมณพราหมณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๘
อย่างอย่างนี้ เป็นทาน ไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก ไม่มี
ความรุ่งเรืองมาก ไม่แผ่ไพศาลมาก.

ภิกษุทั้งหลาย ! พืชที่หว่านลงในนาที่ประกอบด้วย
ลักษณะ ๘ อย่าง ย่อมให้ผลมากให้ความพอใจมาก ให้กำไร
มาก ประกอบด้วยลักษณะ ๘ อย่างเป็นอย่างใด คือ

นาในกรณีนี้ พื้นที่ไม่ลุ่มๆ ดอนๆ ไม่เต็มไปด้วย
ก้อนหินและก้อนกรวด ดินไม่เค็ม ไถให้ลึกได้ มีทางน้ำเข้า
มีทางน้ำออก มีเหมือง มีหัวคันนา นี่ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ทานที่
บุคคลให้ในสมณพราหมณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่าง
เหล่านี้ เป็นทานมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมาก
แผ่ไพศาลมาก ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างเป็นอย่างใด คือ

สมณพราหมณ์ในกรณีนี้ เป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิ มี
สัมมาสังกัปปะ มีสัมมาวาจา มีสัมมากัมมันตะ มีสัมมาอาชีวะ
มีสัมมาวายามะ มีสัมมาสติ มีสัมมาสมาธิ ภิกษุทั้งหลาย !
ทานที่บุคคลให้ในสมณพราหมณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่าง
อย่างนี้เป็นทานมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมาก
แผ่ไพศาลมาก.

ผู้รับทาน กับผลที่ได้ (นัยที่ ๑)

๕๒

-บาลี ม. ม. ๑๒/๔๓๓/๔๐๓.

ลำดับนั้น สัจจกนิครณัทรบาทว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์แล้ว จึงบอกพวกเจ้าลิจฉวีเหล่านั้นว่า เจ้าลิจฉวีทั้งหลายจงพึงข้าพเจ้า พระโคตม พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ข้าพเจ้านิมนต์แล้วเพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ พวกท่านจะนำอาหารใดมาเพื่อข้าพเจ้า จงเลือกอาหารที่ควรแก่พระโคตมเถิด.

เมื่อล่วงราตรีนั้นแล้ว เจ้าลิจฉวีเหล่านั้น ได้นำภัตตาหารประมาณห้าร้อยสำรับไปให้แก่สัจจกนิครณั สัจจกนิครณัให้จัดของเคี้ยวของฉันอันประณีตในอารามของตนเสร็จแล้ว จึงให้ทูลบอกกาลแด่พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตม เวลานี้เป็นกาลอันควร ภัตตาหารสำเร็จแล้ว.

ครั้งนั้นในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอันตรวาสกแล้ว ทรงถือบาตรจีวรเสด็จไปสู่อารามแห่งสัจจกนิครณั ประทับบนอาสนะที่ปูลาดไว้ถวาย พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์.

ครั้งนั้น สัจจกนิครณัถวายภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ด้วยของเคี้ยวของฉันอันประณีต ด้วยมือของตน ให้อัมหนาสำราญแล้ว เมื่อพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จ นำพระหัตถ์ออกจากบาตรแล้ว สัจจกนิครณั จึงถือเอาอาสนะต่ำ นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งได้ทูลว่า ข้าแต่พระโคตม ! ขอบุญและผลบุญในทานนี้ จงมีเพื่อความสุขแก่ทายกทั้งหลายเถิด.

อัคคิเวสสนะ ! บุญและผลบุญในทานนี้ อาศัยทักษิณียบุคคลที่ยังไม่สิ้นราคะ โทสะ โมหะ เช่นกับท่าน จักมีแก่ทายกทั้งหลาย ส่วนบุญและผลบุญอาศัยทักษิณียบุคคลที่สิ้นราคะ โทสะ โมหะ เช่นกับเรา จักมีแก่ท่าน ฉะนั้นแล.

ผู้รับทาน กับผลที่ได้ (นัยที่ ๒)

๕๓

-บาลี ดิ.ก. อ. ๒๐/๓๑๗/๕๓๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ผ้าทอด้วยเปลือกปอ ถึงจะยังใหม่ อยู่ สีก็น่าเบื่อ นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ราคาก็ถูก แม้จะกลางใหม่ กลางเก่าแล้ว สีก็น่าเบื่อ นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ราคาก็ถูก มาก แม้จะเก่าคร่ำแล้ว สีก็น่าเบื่อ นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ราคาก็ถูกมากอยู่นั่นเอง ผ้าเปลือกปอ ที่เก่าคร่ำแล้ว มีแต่จะถูกใช้เช็ดหม้อข้าว หรือทิ้งอยู่ตามกองขยะมูลฝอย นี่ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุที่ทุศีล มีความเป็นอยู่เลวทราม ก็ฉันนั้นเหมือนกัน แม้เพิ่งบวชใหม่ เราก็กล่าวว่า มีผิวพรรณ น่าชม เหมือนผ้าเปลือกปอ ที่มีสีไม่น่าชมนั่นแหละ เรา กล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ชนเหล่าใด คบหา สมาคม เข้าใกล้ ทำตาม เฝ้ายอย่างของภิกษุนั้น ชื่อนั้น จะเป็นทางให้เกิดสิ่งอันไม่เป็นประโยชน์ เป็นทุกข์แก่ชนเหล่านั้นเอง ตลอดกาลนาน เราจึงกล่าวภิกษุนั้นว่า ใครใกล้ชิดเข้าก็เจ็บเนื้อ เหมือนผ้า เปลือกปอ นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ฉะนั้น เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ภิกษุนั้น รับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยา กับเครื่องใช้ในการรักษาโรคของชนเหล่าใด ทานนั้นย่อม

ไม่มีผลใหญ่ ไม่มีอานิสงส์ใหญ่แก่ชนเหล่านั้น เรากล่าว
ภิกษุนั้นว่า มีค่าน้อย เหมือนผ้าเปลือกปอ มีราคาถูกลง ฉะนั้น
เรากล่าวภิกษุนั้นว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

ภิกษุทั้งหลาย! แม้ภิกษุ มัชฌิมภุมิ (ยังไม่เป็นเถระ)
เมื่อเป็นคนทุสิต มีความเป็นอยู่เลวทราม ก็เป็นอย่างเดียวกัน
เรากล่าวว่า มีผิพรรณไม่งาม เหมือนผ้าเปลือกปอ ที่มีสีไม่งาม
นั้นนั่นแหละ เรากล่าวภิกษุนั้นว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ชนเหล่าใด คบหา สมาคม เข้าใกล้ ทำตาม
เยี่ยงอย่างของภิกษุนั้น ชื่อนั้น จะเป็นทางให้เกิดสิ่งอันไม่
เป็นประโยชน์ เป็นทุกข์แก่ชนเหล่านั้นเอง ตลอดกาลนาน
เราจึงกล่าวภิกษุนั้นว่า ใครใกล้ชิดเข้าก็เจ็บเนื้อ เหมือนผ้า
เปลือกปอ นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ฉะนั้น เรากล่าวภิกษุนั้นว่า
มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ภิกษุนั้น รับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และ ยา
กับเครื่องใช้ในการรักษาโรคของชนเหล่าใด ทานนั้นย่อม
ไม่มีผลใหญ่ ไม่มีอานิสงส์ใหญ่แก่ชนเหล่านั้น เรากล่าว
ภิกษุนั้นว่า มีค่าน้อย เหมือนผ้าเปลือกปอ มีราคาถูกลง ฉะนั้น
เรากล่าวภิกษุนั้นว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

ภิกษุทั้งหลาย! แม้ภิกษุ ผู้เป็นเถระ เมื่อเป็นคน
ทุสิต มีความเป็นอยู่เลวทราม ก็เป็นอย่างเดียวกัน เรากล่าวว่า

มีผิวพรรณไม่งาม เหมือนผ้าเปลือกปอ ที่มีสีไม่งามนั้น
นั้นแหละ เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ชนเหล่าใด คบหา สมาคม เข้าใกล้ ทำตาม
เยี่ยงอย่างของภิกษุนั้น ชื่อนั้น จะเป็นทางให้เกิดสิ่งอันไม่
เป็นประโยชน์ เป็นทุกข์แก่ชนเหล่านั้นเอง ตลอดกาลนาน
เราจึงกล่าวภิกษุนั้นว่า ใครใกล้ชิดเข้าก็เจ็บเนื้อ เหมือนผ้า
เปลือกปอ นุ่มห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ฉะนั้น เรากล่าวภิกษุนี้ว่า
มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ภิกษุนั้น รับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยา
กับเครื่องใช้ในการรักษาโรคของชนเหล่าใด ทานนั้นย่อม
ไม่มีผลใหญ่ ไม่มีอานิสงส์ใหญ่แก่ชนเหล่านั้น เรากล่าว
ภิกษุนั้นว่า มีค่าน้อย เหมือนผ้าเปลือกปอ มีราคาถูก ฉะนั้น
เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ภิกษุเถระชนิดนี้ กล่าวอะไรขึ้นในท่ามกลางสงฆ์
ภิกษุทั้งหลายก็จะว่าให้ว่า “ประโยชน์อะไรด้วยคำพูดของท่าน
ซึ่งเป็นคนพาล คนเขลา คนอย่างท่านหรือจะรู้จักสิ่งที่ควรพูด”
ดังนี้ ภิกษุเถระนั้น ถูกเขาวาให้ก็โกรธ แค้นใจ กล่าววาจาหยาบ
ออกมา โดยอาการที่ทำให้ตนต้องถูกสงฆ์ลงอุกเขปนิยกรรม
ในภายหลัง จึงเป็นเหมือนผ้าเปลือกปอเก่าคร่ำ ที่เขาทิ้งเสีย
ตามกองขยะมูลฝอย ฉะนั้นแล.

**องค์ประกอบของท่าน
ที่ให้แล้วมีผลมาก**

องค์ประกอบของทาน ที่ทำให้แล้วมีผลมาก (นัยที่ ๑)

๕๔

-บาลี ญก. อ. ๒๒/๓๗๕/๓๐๘.

ภิกษุทั้งหลาย! อุบาสิกาชื่อนันทมารดาชาวเมืองเวพุกัณฑกะนั้นถวายทักษิณอันประกอบด้วยองค์ ๖ ประการในภิกษุสงฆ์มีสารีบุตรและโมคคัลลานะเป็นประมุข ก็ทักษิณานั้นประกอบด้วยองค์ ๖ ประการเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! องค์ ๓ ของผู้ให้ (ทายก) และ องค์ ๓ ของผู้รับ (ปฎิคาหก).

องค์ ๓ ของผู้ให้เป็นอย่างไร คือ

- (๑) ก่อนให้เป็นผู้ดีใจ
 - (๒) กำลังให้อยู่ยอมยั้งจิตให้เลื่อมใส
 - (๓) ครั้นให้แล้วย่อมปลื้มใจ
- นี้แล องค์ ๓ ของผู้ให้.

องค์ ๓ ของผู้รับเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้ปราศจากราคะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดราคะ
 - (๒) เป็นผู้ปราศจากโทสะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโทสะ
 - (๓) เป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโมหะ
- นี้แล องค์ ๓ ของผู้รับ.

อย่างนี้แล องค์ ๓ ของผู้ให้ และ องค์ ๓ ของผู้รับ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ทักขิณาที่ประกอบด้วยองค์ ๖ ประการ ย่อมมี ด้วยประการอย่างนี้แล การถือประมาณ บุญแห่งทักขิณาที่ประกอบด้วยองค์ ๖ ประการอย่างนี้ว่า ห้วงบุญห้วงกุศลมีประมาณเท่านี้ นำสุขมาให้ มีอารมณ์เลิศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์ เป็นไปเพื่อสิ่งน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อสุข ดังนี้ ไม่ใช่ ทำได้ง่าย โดยที่แท้บุญแห่งทักขิณานั้น ย่อมถึงการนับว่า เป็นห้วงบุญห้วงกุศลที่จะนับไม่ได้ประมาณไม่ได้ เป็นกอง บุญใหญ่ทีเดียว เปรียบเหมือนการถือเอาประมาณแห่งน้ำ ในมหาสมุทรว่า เท่านี้อาฬหกะ เท่านี้ร้อยอาฬหกะ เท่านี้พัน อาฬหกะ หรือเท่านี้แสนอาฬหกะ ไม่ใช่ทำได้ง่าย โดยที่แท้ น้ำในมหาสมุทรย่อมถึงการนับว่า เป็นห้วงน้ำที่จะนับไม่ได้ ประมาณไม่ได้ เป็นห้วงน้ำใหญ่ทีเดียวฉะนั้น.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้ให้ก่อนแต่จะให้เป็นผู้ตั้งใจ กำลังให้อยู่ย่อมยังจิตให้เลื่อมใส ครั้นให้แล้วย่อมปลื้มใจ นี่เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญ

ผู้รับเป็นผู้สำรวมประพฤติพรหมจรรย์ทั้งหลาย คือ ท่านผู้ปราศจากราคะ ปราศจากโทสะ ปราศจากโมหะ ไม่มีอาสวะ ย่อมเป็นเขตที่สมบูรณ์แห่งการให้ ทายกต้อนรับ ปฏิภาหกด้วยตนเอง ถวายทานด้วยมือตนเอง ยัญนั้นย่อมมีผลมากเพราะตนและเพราะผู้อื่น

ผู้มีปัญญา มีศรัทธา เป็นบัณฑิต มีใจพ้นจากความตระหนี่ ครั้นบำเพ็ญทานอย่างนี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกที่เป็นสุข ไม่มีความเบียดเบียน.

องค์ประกอบของทาน ที่ให้แล้วมีผลมาก (นัยที่ ๒)

๕๕

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๐๔/๗๘.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ความบริสุทธิ์แห่งทักษิณานี้มี
๔ อย่าง ๔ อย่างเป็นอย่างใด คือ

(๑) ทักษิณางานอย่างบริสุทธิ์ฝ่ายทายก (ผู้ให้)

ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปลีคาหก (ผู้รับ)

(๒) บางอย่างบริสุทธิ์ฝ่ายปลีคาหก

ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก

(๓) บางอย่างฝ่ายทายกก็ไม่บริสุทธิ์

ฝ่ายปลีคาหกก็ไม่บริสุทธิ์

(๔) บางอย่างบริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายกและฝ่ายปลีคาหก

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทักษิณาชื่อว่าบริสุทธิ์ฝ่ายทายก
ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปลีคาหก เป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในข้อนี้ทายกมีศีล มีธรรมงาม
ปลีคาหกเป็นผู้ทุศีล มีธรรมอันบาป อย่างนี้แล ทักษิณา
ชื่อว่า บริสุทธิ์ฝ่ายทายก ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปลีคาหก.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทักขิณาชื่อว่าบริสุทธฺิฝ่ายปฏิกาคก
ไม่บริสุทธฺิฝ่ายทายก เป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในข้อนี้ทายกเป็นผู้มีศีล มีธรรม
อันเป็นบาป ปฏิกาคกเป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม อย่างนี้แล
ทักขิณาชื่อว่า บริสุทธฺิฝ่ายปฏิกาคก ไม่บริสุทธฺิฝ่ายทายก.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทักขิณาชื่อว่าฝ่ายทายกก็ไม่
บริสุทธฺิ ฝ่ายปฏิกาคกก็ไม่บริสุทธฺิ เป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในข้อนี้ทายกก็เป็นผู้มีศีล มีธรรม
อันเป็นบาป ปฏิกาคกก็เป็นผู้ทุศีล มีธรรมอันเป็นบาป
อย่างนี้แล ทักขิณาชื่อว่า ฝ่ายทายกก็ไม่บริสุทธฺิ ฝ่ายปฏิกาคก
ก็ไม่บริสุทธฺิ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทักขิณาชื่อว่าบริสุทธฺิทั้งฝ่าย
ทายก และฝ่ายปฏิกาคก เป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในข้อนี้ ทายกก็เป็นผู้มีศีล มี
ธรรมงาม ปฏิกาคกก็เป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม อย่างนี้แล
ทักขิณาชื่อว่า บริสุทธฺิทั้งฝ่ายทายกและฝ่ายปฏิกาคก.

ภิกษุทั้งหลาย ! นี่แล ความบริสุทธฺิแห่งทักขิณา
๔ อย่าง.

การวางจิตเมื่อให้ทาน

๕๖

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๖๐/๔๙.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! อะโรหนอ เป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้ทานเช่นนั้นนั้นแล ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้แล้ว มีผลมาก ไม่มีอาณิสสสัมมาก อะโรหนอ เป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้ทานเช่นนั้นนั้นแล ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้แล้ว มีผลมาก มีอาณิสสสัมมาก.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยมีความหวังผล ให้ทานโดยมีจิตผูกพันในผล ให้ทานโดยมุ่งการสั่งสม (บุญ) ให้ทานโดยคิดว่า “เราตายไปจักได้เสวยผลของทานนี้” เขาจึงให้ทาน คือ ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทับโคมไฟ แก่สมณะหรือพราหมณ์ ... เขาให้ทานนั้นแล้ว เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดา เหล่าจาตุมหาราชิกา เขาสันนิกรรม สันนุทธี สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมาก คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยไม่มี ความหวังผล ให้ทานโดยไม่มีจิตผูกพันในผล ให้ทานโดยไม่มุ่งการสั่งสม (บุญ) ให้ทานโดยไม่คิดว่า “เราตายไปจักได้

เสวยผลของท่านนี้” แต่เขาให้ท่านด้วยคิดว่า “การให้ท่านเป็นการดี” เขาจึงให้ท่าน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าดาวดึงส์ เขาสันนิษฐาน ลัทธิ ลัทธิศร หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ท่านโดยไม่มี ความหวังผล ... ไม่ได้ให้ท่านด้วยคิดว่า “การให้ท่านเป็นการดี” แต่ให้ท่านด้วยคิดว่าบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้เคยทำมา เราก็ไม่ควรทำให้เสียประเพณี เขาให้ท่าน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่า ยามา เขาสันนิษฐาน ลัทธิ ลัทธิศร หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ท่านโดยไม่มี ความหวังผล ... ไม่ได้ให้ท่านด้วยคิดว่าบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้เคยทำมา เราก็ไม่ควรทำให้เสียประเพณี แต่ให้ท่านด้วยคิดว่า เราหุงหาภิน สมณะหรือพราหมณ์ เหล่านี้ไม่หุงหาภิน เราหุงหาภินได้ จะไม่ให้ท่านแก่ สมณะหรือพราหมณ์ผู้ไม่หุงหา ไม่สมควร เขาให้ท่าน คือ

ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่า
ดุสิต เขาสันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว
ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยไม่มี
ความหวังผล ... ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เราหุงหาภินได้
สมณะหรือพราหมณ์เหล่านี้หุงหาภินไม่ได้ เราหุงหาภินได้
จะไม่ให้ทานแก่สมณะหรือพราหมณ์ผู้หุงหาภินไม่ได้
ไม่สมควร แต่ให้ทานด้วยคิดว่า เราจักเป็นผู้จำแนก
แจกทาน เหมือนฤาษีแต่ครั้งก่อน คือ อัญญฤาษี วามก
ฤาษี วามเทวฤาษี เวสสามิตรฤาษี ยมทัคคฤาษี อังคีรฤาษี
ภารทวาชฤาษี วาเสฏฐฤาษี กัสสปฤาษี และภคุฤาษี บุชา
มหายัญญ เขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็น
สหายแห่งเทวดาเหล่านั้นนิมมานรดี เขาสันกรรม สันฤทธิ์
สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่
ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดย
ไม่มีความหวังผล ... ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เราจักเป็น
ผู้จำแนกแจกทาน เหมือนอย่างฤาษีแต่ครั้งก่อน คือ

อัญญูกถาธิ ... ภคฺคาธิ แต่ให้ทานด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะเลื่อมใส เกิดความปลื้มใจและโสมนัส เขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าปรนิมมิตวสวัตตี เขาสิ้นกรรม สิ้นฤทธิ์ สิ้นยศหมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยไม่มี ความหวังผล ... ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะเลื่อมใส เกิดความปลื้มใจและโสมนัส แต่ให้ทานเป็นเครื่องประดับจิต ประดับจิต (จิตตาลงการจิตตปริกขาร) เขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าพรหมกายิกา เขาสิ้นกรรม สิ้นฤทธิ์ สิ้นยศหมดความเป็นใหญ่แล้ว เป็นผู้ไม่ต้องกลับมา คือ ไม่มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! นี่แล เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้ทานเช่นนั้น ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ให้แล้ว มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก และเป็นเหตุ เป็นปัจจัยเช่นนั้นที่บุคคลบางคนในโลกนี้ให้แล้ว มีผลมาก มีอานิสงส์มาก.

ผลของทานกับผู้รับ

๕๗

-บาลี อุปริ. ม. ๑๔/๔๕๘-๔๖๒/๗๑๑-๗๑๙.

อานนท์!

บุคคลให้ทานในสัตว์เดรัจฉาน พึงหวังผลทักษิณา
ได้ร้อยละ

ให้ทานในปุถุชนผู้ทุศีล พึงหวังผลทักษิณาได้พันเท่า

ให้ทานในปุถุชนผู้มีศีล พึงหวังผลทักษิณาได้แสนเท่า

ให้ทานในบุคคลภายนอกผู้ปราศจากความกำหนัด
ในกาม พึงหวังผลทักษิณาได้แสนโกฏิเท่า

ให้ทานในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำโศดาปัตติผลให้
แจ้ง พึงหวังผลทักษิณานับไม่ได้ ประมาณไม่ได้ ไม่ต้อง
กล่าวถึงการให้ทานในพระโศดาบัน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำ
สกทาคามีผลให้แจ้ง ในพระสกทาคามี ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อ
ทำอนาคามีผลให้แจ้ง ในพระอนาคามี ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อ
ทำอรหัตตผลให้แจ้ง ในสาวกของตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์
ในพระปัจเจกพุทธะ และในตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะ.

อานนท์! ก็ทักษิณาที่ให้แล้วในสงฆ์มี ๗ อย่าง คือ

ให้ทานในสงฆ์ ๒ ฝ่าย มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข
นี้เป็นทักษิณาที่ถึงแล้วในสงฆ์ ประการที่ ๑

ให้ทานในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ในเมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว
นี้เป็นทักษิณาทิถึงแล้วในสงฆ์ ประการที่ ๒

ให้ทานในภิกษุสงฆ์ นี่เป็นทักษิณาทิถึงแล้วในสงฆ์
ประการที่ ๓

ให้ทานในภิกษุณีสงฆ์ นี่เป็นทักษิณาทิถึงแล้วในสงฆ์
ประการที่ ๔

แจ้งต่อสงฆ์ว่า ขอได้โปรดจัดภิกษุและภิกษุณีจำนวน
เท่านี้ขึ้นเป็นสงฆ์แก่ข้าพเจ้า แล้วให้ทาน นี่เป็นทักษิณาทิ
ถึงแล้วในสงฆ์ ประการที่ ๕^๑

แจ้งต่อสงฆ์ว่า ขอได้โปรดจัดภิกษุจำนวนเท่านี้
ขึ้นเป็นสงฆ์แก่ข้าพเจ้า แล้วให้ทาน นี่เป็นทักษิณาทิถึงแล้ว
ในสงฆ์ ประการที่ ๖

แจ้งต่อสงฆ์ว่า ขอได้โปรดจัดภิกษุณีจำนวนเท่านี้
ขึ้นเป็นสงฆ์แก่ข้าพเจ้า แล้วให้ทาน นี่เป็นทักษิณาทิถึงแล้ว
ในสงฆ์ ประการที่ ๗

อานนท ! ก็ในอนาคตกาล จักมีแต่เหล่าภิกษุ
โคตรภู มีผ้ากาสาวะ (จีวร) พันคอ เป็นคนทุศีล มีบาปธรรม
คนทั้งหลายจักถวายทานเฉพาะสงฆ์ได้ในเหล่าภิกษุทุศีลนั้น.

๑. หมายเหตุ : เป็นข้อสังเกตให้ทราบทั่ว ทักษิณาทิถึงแล้วในสงฆ์นั้น
จะมีภิกษุหรือภิกษุณีจำนวนกี่รูปก็ได้

อานนท์! ทักซิณาที่ถึงแล้วในสงฆ์แม้ในเวลานั้น
เราก็กล่าวว่า มีผลนับไม่ได้ ประมาณไม่ได้ แต่ว่าเราไม่กล่าว
ปาฏิปุคคคลิกทาน (การถวายเจาะจงบุคคล) ว่ามีผลมากกว่า
ทักซิณาที่ถึงแล้วในสงฆ์โดยปริยายใดๆ เลย.

อานนท์! ก็ความบริสุทธิ์แห่งทักซิณานี้มี ๔ อย่าง
๔ อย่างเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ทักซิณาบางอย่างบริสุทธิ์ฝ่ายทายก (ผู้ให้)
ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก (ผู้รับ)
- (๒) ทักซิณาบางอย่างบริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก
ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก
- (๓) ทักซิณาบางอย่างฝ่ายทายกก็ไม่บริสุทธิ์
ฝ่ายปฎิคาหกก็ไม่บริสุทธิ์
- (๔) ทักซิณาบางอย่างบริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก
และฝ่ายปฎิคาหก

อานนท์! ก็ทักซิณาชื่อว่าบริสุทธิ์ฝ่ายทายก ไม่
บริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก เป็นอย่างไร.

อานนท์! ในข้อนี้ทายกมีศีล มีธรรมงาม ปฎิคาหก
เป็นผู้ทุศีล มีบาปธรรม อย่างนี้แล ทักซิณาชื่อว่า บริสุทธิ์
ฝ่ายทายก ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก.

อานนท์ ! ก็ทักซิณาชื่อว่าบิสุทธิ์ฝ่ายปฏิกาคหก
ไม่บิสุทธิ์ฝ่ายทายก เป็นอย่างไร.

อานนท์ ! ในข้อนี้ทายกเป็นผู้ทุศีล มีบาปธรรม
ปฏิกาคหกเป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม อย่างนี้แล ทักซิณาชื่อว่า
บิสุทธิ์ฝ่ายปฏิกาคหก ไม่บิสุทธิ์ฝ่ายทายก.

อานนท์ ! ก็ทักซิณาชื่อว่าฝ่ายทายกก็ไม่บิสุทธิ์
ฝ่ายปฏิกาคหกก็ไม่บิสุทธิ์ เป็นอย่างไร.

อานนท์ ! ในข้อนี้ทายกก็เป็นผู้ทุศีล มีบาปธรรม
ปฏิกาคหกก็เป็นผู้มีศีล มีบาปธรรม อย่างนี้แล ทักซิณาชื่อว่า
ฝ่ายทายกก็ไม่บิสุทธิ์ ฝ่ายปฏิกาคหกก็ไม่บิสุทธิ์.

อานนท์ ! ก็ทักซิณาชื่อว่าบิสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก และ
ฝ่ายปฏิกาคหก เป็นอย่างไร.

อานนท์ ! ในข้อนี้ทายกก็เป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม
ปฏิกาคหกก็เป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม อย่างนี้แล ทักซิณาชื่อว่า
บิสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายกและฝ่ายปฏิกาคหก.

อานนท์ ! นี่แล ความบิสุทธิ์แห่งทักซิณา ๔ อย่าง.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

(๑) ผู้ใดมีศีล ได้ขोगมาโดยธรรม มีจิตเลื่อมใสดี
เชื่อกรรมและผลแห่งกรรมอย่างยิ่ง ให้ทานในคนทุศีล
ทักษิณของผู้้นชื่อว่าบริสุทธิ์ฝ่ายทายก

(๒) ผู้ใดทุศีล ได้ขोगมาโดยไม่เป็นธรรม มีจิต
ไม่เลื่อมใส ไม่เชื่อกรรมและผลของกรรมอย่างยิ่ง ให้ทาน
ในคนมีศีล ทักษิณของผู้้นชื่อว่าบริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติ

(๓) ผู้ใดทุศีล ได้ขोगมาโดยไม่เป็นธรรม มีจิต
ไม่เลื่อมใส ไม่เชื่อกรรมและผลของกรรมอย่างยิ่ง ให้ทาน
ในคนทุศีล เราไม่กล่าวทานของผู้้นว่ามีผลไพบูลย์

(๔) ผู้ใดมีศีล ได้ขोगมาโดยธรรม มีจิตเลื่อมใสดี
เชื่อกรรมและผลของกรรมอย่างยิ่ง ให้ทานในคนมีศีล
เรากล่าวทานของผู้้นแล้วว่ามีผลไพบูลย์

(๕) ผู้ใดปราศจากราคะแล้ว ได้ขोगมาโดยธรรม
มีจิตเลื่อมใสดี เชื่อกรรมและผลของกรรมอย่างยิ่ง ให้ทาน
ในผู้ปราศจากราคะ ทานของผู้้นนั้นแล เลิศกว่าอามิสทาน
ทั้งหลาย.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑)

๕๘

-บาลี อุปปริ. ม. ๑๔/๑๙๐-๒๐๑/๒๘๒-๒๙๑.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุบริษัทนี้ ไม่เหลวไหลเลย
ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุบริษัทนี้ไม่เหลวแหลกเลย ภิกษุบริษัทนี้
ตั้งอยู่แล้วในธรรมที่เป็นสาระล้วน.

ภิกษุทั้งหลาย ! บริษัทเช่นใด มีลักษณะเป็นผู้
ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ
ควรแก่การทำอัฐชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่น
ยิ่งกว่า หมู่ภิกษุนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น ภิกษุบริษัทนี้ก็มี
ลักษณะเช่นนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! บริษัทเช่นใด มีลักษณะที่ทาน
อันบุคคลให้น้อย แต่กลับมีผลมาก ทานที่ให้มาก ก็มีผล
มากทวียิ่งขึ้น หมู่ภิกษุนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น ภิกษุบริษัทนี้
ก็มีลักษณะเช่นนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! บริษัทเช่นใด มีลักษณะยากที่
ชาวโลกจะได้เห็น หมู่ภิกษุนี้ก็มีรูปลักษณะเช่นนั้น ภิกษุ
บริษัทนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! บริษัทเช่นใด มีลักษณะที่ควรจะไปดู ไปเห็น แม้จะต้องเดินสินหนทางนับด้วยโยชน์ ๆ ถึงกับต้องเอาห่อเสบียงไปด้วยก็ตาม หมู่ภิกษุนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น ภิกษุบริษัทนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่งเป็นพระอรหันต์ ผู้สิ้นอาสวะแล้ว ผู้อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว มีกิจที่ควรทำได้ทำสำเร็จแล้ว มีภาระปลงลงได้แล้ว มีประโยชน์ของตนเองบรรลุแล้วโดยลำดับ มีสัณฺญาในภพสิ้นแล้ว หลุดพ้นแล้ว เพราะรู้ทั่วถึงโดยชอบ พวกภิกษุแม้เห็นปานนี้ ก็มิอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่งสิ้นสัณฺญา เบื้องต่ำห้า เป็นโอปปาติกะแล้ว จักปรินิพพานในที่นั้น ไม่เวียนกลับมาจากโลกนั้นเป็นธรรมดา พวกภิกษุแม้เห็นปานนี้ ก็มิอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่งสิ้นสัณฺญา สาม และมีความเบาบางไปของราคะ โทสะ โมหะ เป็น สกทาคามี มาสู่โลกนี้อีกครั้งเดียวเท่านั้น แล้วจักกระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ พวกภิกษุแม้เห็นปานนี้ ก็มิอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่งสิ้น
สัญญาชนสาม เป็น โสดาบัน มีอันไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา
ผู้เที่ยงแท้ต่อนิพพาน จักตรัสรู้ได้ในกาลเบื้องหน้า พวกภิกษุ
แม้เห็นปานนี้ ก็มีอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่ง
ประกอบความเพียรเป็นเครื่องต้องทำเนืองๆ ในการ
อบรมสติปัฏฐานสี่ สัมมัปปธานสี่ อิทธิบาทสี่ อินทรีย์ห้า
พละห้า โพชนงค์เจ็ด อริยมรรคมีองค์แปด เมตตา กรุณา
มุทิตา อุเบกขา อสุภะ อนิจจสัญญา และอานาปานสติ
พวกภิกษุแม้เห็นปานนี้ ก็มีอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๒)

๕๙

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๓๐๑/๑๔๙.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคล ๘ จำพวกนี้ ย่อมเป็นผู้ควร
แก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควร
แก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า
๘ จำพวกเป็นอย่างไร คือ

- (๑) พระโสดาบัน
- (๒) ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล
- (๓) พระสกทาคามี
- (๔) ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งสกทาคามีผล
- (๕) พระอนาคามี
- (๖) ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งอนาคามีผล
- (๗) พระอรหันต์
- (๘) ท่านผู้ปฏิบัติเพื่ออรหัตตผล

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคล ๘ จำพวกนี้แล เป็นผู้ควร
แก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควร
แก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ปฏิบัติแล้ว ๔ จำพวก และผู้ตั้งอยู่ในผลแล้ว ๔ จำพวก
นี้แหละสงฆ์ เป็นคนตรง เป็นผู้ตั้งมั่นแล้วในปัญญาและศีล
ย่อมกระทำให้เกิดบุญอื่นเนื่องด้วยอุปธิแก่มนุษย์ทั้งหลาย
ผู้มีความต้องการด้วยบุญ กระทำการบูชาอยู่ ทานที่ให้แล้ว
ในสงฆ์จึงมีผลมาก.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๓)

๖๐

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๑๐/๑๔.

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคล ๗ จำพวกนี้ ย่อมเป็นผู้ควร
 แก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควร
 แก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า
 ๗ จำพวกเป็นอย่างไร คือ

- (๑) อุภโตภาควิมุตติ
- (๒) ปัญญาวิมุตติ
- (๓) กายสักขี
- (๔) ทิฏฐิปัตตะ
- (๕) สัทธาวิมุตติ
- (๖) ธัมมานุสารี
- (๗) สัทธานุสารี

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคล ๗ จำพวกนี้แล เป็นผู้ควร
 แก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควร
 แก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๔)

๖๑

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๕๒/๑๐๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล
- (๒) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสมาธิ
- (๓) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา
- (๔) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิมุตติ
- (๕) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิมุตติญาณทัตสนะ

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ
นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่
ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี
นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๕)

๖๒

-บาลี ญก. อ. ๒๒/๓๑๔/๒๗๔.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๖ ประการ ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ธรรม ๖ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) สัทธินทรีย์ อินทรีย์คือศรัทธา

(๒) วิริยินทรีย์ อินทรีย์คือวิริยะ

(๓) สตินทรีย์ อินทรีย์คือสติ

(๔) สมาธินทรีย์ อินทรีย์คือสมาธิ

(๕) ปัญญินทรีย์ อินทรีย์คือปัญญา

(๖) กระทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไป ด้วยปัญญา อันยิ่งเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๖ ประการ นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๖)

๖๓

- ปาลี ม. ม. ๑๓/๑๗๗/๑๗๔.

ภัททล! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๑๐ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๑๐ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ อันเป็นของพระอเสชะ
- (๒) ประกอบด้วยสัมมาสังกัปปะ ...
- (๓) ประกอบด้วยสัมมาวาจา ...
- (๔) ประกอบด้วยสัมมากัมมันตะ ...
- (๕) ประกอบด้วยสัมมาอาชีวะ ...
- (๖) ประกอบด้วยสัมมาวายามะ ...
- (๗) ประกอบด้วยสัมมาสติ ...
- (๘) ประกอบด้วยสัมมาสมาธิ ...
- (๙) ประกอบด้วยสัมมาญาณะ ...
- (๑๐) ประกอบด้วยสัมมาวิมุตติ ...

ภัททล! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๑๐ ประการนี้แล
เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ
ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๗)

๖๔

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๒๓๑/๑๘๑.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้ฉลาดในฐานะ
- (๒) เป็นผู้ยังได้ไกล
- (๓) เป็นผู้ยังได้เร็ว
- (๔) ทำลายข้าศึกหมู่มากได้

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ฉลาดในฐานะเป็น
อย่างไร คือ ภิกษุเป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยปาติโมกขสังวร
ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจร มีปกติเห็นเป็นภัยในโทษ
ทั้งหลาย แม้มีประมาณเล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบท
ทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ฉลาดในฐานะด้วย
อาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ยังได้ไกลเป็นอย่างไร
คือ ภิกษุย่อมเห็นด้วยปัญญาอันชอบตามความเป็นจริง
อย่างนี้ว่า รูปอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งที่เป็นอดีตอนาคตและ
ปัจจุบัน เป็นภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด เลว
หรือประณีต ทั้งไกลและใกล้ รูปทั้งหมดนั้น ไม่ใช่ของเรา

ไม่ใช่เป็นเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ย่อมเห็นด้วยปัญญาอันชอบตามความเป็นจริงอย่างนี้ว่า เวทนาอย่างใดอย่างหนึ่ง ... สัญญาอย่างใดอย่างหนึ่ง ... สังขารอย่างใดอย่างหนึ่ง ... วิญญาณอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งที่เป็นอดีต อนาคตและปัจจุบัน เป็นภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด เลวหรือประณีต ทั้งไกลและใกล้ วิญญาณทั้งหมดนั้น ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เป็นเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ยังได้ไกลด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ยังได้เร็วเป็นอย่างใด คือ ภิกษุย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่เหตุให้เกิดทุกข์ นี่ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ นี่ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ยังได้เร็วด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ทำลายข้าศึกหมู่มหาใหญ่ได้เป็นอย่างใด คือ ภิกษุย่อมทำลายกองอวิชชาใหญ่เสียได้ ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ทำลายข้าศึกหมู่มหาใหญ่ได้ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๔ ประการนี้แล เป็นผู้ควรของค่านับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา เป็นผู้ควรทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๘)

๖๕

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๘๑/๑๔๐.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่น
ยิ่งกว่า ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้เชื่อฟัง
- (๒) เป็นผู้ฆ่าได้
- (๓) เป็นผู้รักษาได้
- (๔) เป็นผู้อดทนได้
- (๕) เป็นผู้ไปได้

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้เชื่อฟังเป็นอย่างไร คือ
ภิกษุย่อมตั้งใจ ใส่ใจ สำรวมใจ เจียระไนลงฟังธรรม เมื่อผู้อื่น
แสดงธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ภิกษุทั้งหลาย!
ภิกษุเป็นผู้เชื่อฟังอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ฆ่าได้เป็นอย่างไร คือ
ภิกษุย่อมอดกลั้น ละ บรรเทา กำจัด ทำให้สิ้นไป ให้ถึงซึ่ง
ความไม่มีแห่งกามวิตกที่เกิดขึ้นแล้ว ... ให้ถึงซึ่งความไม่มี
แห่งพยาบาทวิตกที่เกิดขึ้นแล้ว ... ให้ถึงซึ่งความไม่มีแห่ง

วิหิงสาวิตกที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมอดกลั้น ละ บรรเทา กำจัด ทำให้สิ้นไป ให้ถึงซึ่งความไม่มีแห่งอกุศลธรรมอันเป็นบาปทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ฆ่าได้อย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้รักษาได้เป็นอย่างไร คือ ภิกษุเห็นรูปด้วยตา ได้ฟังเสียงด้วยหู ได้ดมกลิ่นด้วยจมูก ได้ลิ้มรสด้วยลิ้น ได้สัมผัสโผฏฐัพพะด้วยกาย และได้รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจแล้ว ย่อมไม่ถือเอาทั้งหมด หรือย่อมไม่ถือเอาโดยเป็นส่วนๆ ย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมอินทรีย์นั้นไว้ อันเป็นสิ่งที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว พึงเป็นเหตุให้ธรรมอันเป็นบาปอกุศล คือ อภิชฌาและโทมนัสครอบงำได้ ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้รักษาได้อย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้อดทนได้เป็นอย่างไร คือ ภิกษุเป็นผู้อดทนได้ต่อเย็น ร้อน หิว ระบาย สัมผัสแห่ง เหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลาน เป็นผู้อดทนได้ ต่อคำหยาบคาย เป็นผู้อดทนได้ต่อทุกขเวทนาทางร่างกาย ที่บังเกิดขึ้นแล้ว อันกล้า แข็ง เผ็ดร้อน ไม่เป็นที่ชื่นใจ ไม่เป็นที่ชอบใจ สามารถปลิดชีพเสียได้ ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้อดทนได้อย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้ไปได้เป็นอย่างดี คือ ภิกษุยอมเป็นผู้ไปสู่วิถีที่ไม่เคยไปตลอดกาลนาน นี่คือธรรม เป็นที่ระงับแห่งสังขารทั้งปวง เป็นที่สลัดคืนซึ่งอุปธิทั้งปวง เป็นที่สิ้นไปแห่งตัณหา เป็นที่สำรอก เป็นที่ดับหาเครื่อง เสียบแทงมิได้ โดยเร็วพลัน ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้ไปได้อย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๙)

๖๖

- บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๔๓/๑๑๒.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ความซื่อตรง
- (๒) ความเร็ว
- (๓) ความอดทน
- (๔) ความสงบเสงี่ยม

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่
ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี
นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๐)

๖๗

- บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๗๖/๒๐๓.

... ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ความซื่อตรง
- (๒) ความเร็ว
- (๓) ความอ่อนโยน
- (๔) ความอดทน
- (๕) ความสงบเสงี่ยม

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๑)

๖๘

- บาลี อรรถก. ย. ๒๓/๑๙๓/๑๐๓.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่น
ยิ่งกว่า ธรรม ๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยปาติโมกขสังวร ถึงพร้อม
ด้วยมรรยาทและโคจร มีปกติเห็นเป็นภัยในโทษทั้งหลาย
แม้มีประมาณเล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย

(๒) เขาลววายโภชนะใดๆ แก่เธอ เศร้าหมองหรือ
ประณีตก็ตาม เธอฉันโภชนะนั้นๆ โดยเคารพเอื้อเฟื้อ ไม่
เดือดร้อนกระวนกระวาย

(๓) เป็นผู้เกลียดต่อกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต
เกลียดต่อการถึงพร้อมด้วยอกุศลธรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย

(๔) เป็นผู้ยินดีในความสงบ มีการอยู่ร่วมกันเป็นสุข
ไม่ทำภิกษุเหล่าอื่นให้หวาดกลัว

(๕) เป็นผู้เปิดเผยความโอ้อวด ความโกง ความพยศ
ความคดของเธอในพระศาสดา หรือในเพื่อนสหพรหมจารีผู้เป็น

วิญญูชน ตามเป็นจริง พระศาสดาหรือเพื่อนสพรหมจารี
ผู้วิญญูชนเหล่านั้น ย่อมพยายามเพื่อกำจัดโทษเหล่านั้น
ของเธอเสีย

(๖) เป็นผู้มึลสิกขา ตั้งจิตว่า “ภิกษุเหล่าอื่นจะศึกษา
หรือไม่ศึกษาก็ตาม เราจักศึกษาในบทแห่งการศึกษานั้นๆ”
ดังนี้

(๗) เมื่อเธอไปก็ไปตรง นี่คือทางตรงในกรณีนั้น
คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ
สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

(๘) เป็นผู้มีความเพียรอันปรารภแล้วว่า “หนั้ เ็น
กระดูก จักเหลืออยู่ เนื้อและเลือดในสรีระจะเหือดแห้งไป
ก็ตามที่ ประโยชน์ใดอันบุคคลจะพึงลู่ได้ด้วยกำลัง ด้วย
ความเพียร ความบากบั่นของบุรุษ ถ้ายังไม่บรรลุถึง
ประโยชน์นั้นแล้ว จักหยุดความเพียรเสียเป็นไม่มี” ดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ
นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่
ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี
นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๒)

๖๙

- ปาลี อภฺจก. อ. ๒๓/๓๐๐/๑๔๘.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) เป็นผู้มึนศีล สำรวมด้วยปาติโมกขสังวร ถึงพร้อม
ด้วยมรรยาทและโคจร มีปกติเห็นเป็นภัยในโทษทั้งหลาย
แม้มีประมาณเล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย

(๒) เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมสมสุตะ ธรรมเหล่าใด
งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ที่เป็นการ
ประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง พร้อมทั้งอรรถะ
พร้อมทั้งพยัญชนะ ธรรมมีลักษณะเห็นปานนั้น อันเขาสดับ
แล้วมาก ทรงไว้ คล่องปาก ขึ้นใจ แทะตลอดด้วยดีด้วยทักขิ

(๓) เป็นผู้ปรารภความเพียร มีกำลัง มีความบากบั่น
มั่นคง ไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลาย

(๔) เป็นผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร อยู่ในเสนาสนะ
อันสงัด

(๕) เป็นผู้อดกลั้นต่อความไม่ยินดีและความยินดี
ระงับเสียได้ซึ่งความไม่ยินดีที่เกิดขึ้นแล้ว

(๖) เป็นผู้อดกลั้นความกลัวต่อภัยเสียได้ ระงับเสีย
ได้ซึ่งความกลัวต่อภัยที่เกิดขึ้นแล้ว

(๗) มีปกติได้ตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้
โดยไม่ลำบากซึ่งฉันททั้ง ๔ ซึ่งเป็นจิตอันยิ่ง เป็นเครื่องอยู่
เป็นสุขในปัจจุบัน

(๘) กระทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอัน
หาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไป ด้วยปัญญาอัน
ยิ่งเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ
นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่
ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี
นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๓)

๗๐

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๘๐/๑๓๙.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) อุดทนต่อรูป
- (๒) อุดทนต่อเสียง
- (๓) อุดทนต่อกลิ่น
- (๔) อุดทนต่อรส
- (๕) อุดทนต่อโผฏฐัพพะ

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อุดทนต่อรูปเป็น
อย่างไร คือ ภิกษุเห็นรูปด้วยตาแล้ว ย่อมไม่กำหนดในรูป
ที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย !
ภิกษุเป็นผู้อุดทนต่อรูปอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อุดทนต่อเสียงเป็น
อย่างไร คือ ภิกษุฟังเสียงด้วยหูแล้ว ย่อมไม่กำหนดในเสียง
ที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย !
ภิกษุเป็นผู้อุดทนต่อเสียงอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อกลิ่นเป็นอย่างไร คือ ภิกษุดมกลิ่นด้วยจมูกแล้ว ย่อมไม่กำหนดในกลิ่นที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อกลิ่นอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อรสเป็นอย่างไร คือ ภิกษุลิ้มรสด้วยลิ้นแล้ว ย่อมไม่กำหนดในรสที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อรสอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อโณภูมิจึงพะเป็นอย่างไร คือ ภิกษุถูกต้องโณภูมิจึงพะด้วยกายแล้ว ย่อมไม่กำหนดในโณภูมิจึงพะที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อโณภูมิจึงพะอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๔)

๗๑

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๗๖/๒๐๓.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๖ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๖ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) อตทนต่อรูป
- (๒) อตทนต่อเสียง
- (๓) อตทนต่อกลิ่น
- (๔) อตทนต่อรส
- (๕) อตทนต่อไผฏฐัพพะ
- (๖) อตทนต่ออัสมารมณ

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๖ ประการ
นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่
ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี
นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๕)

๗๒

- ปาลี สุตต.ก. อ. ๒๓/๑๐๗/๖๕.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๗ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๗ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ธัมมัญญู รู้จักธรรม
- (๒) อตถัญญู รู้จักอรรถ
- (๓) อตตัญญู รู้จักตน
- (๔) มัตตัญญู รู้จักประมาณ
- (๕) กาลัญญู รู้จักกาล
- (๖) ปริสัณญู รู้จักบริษัท
- (๗) ปุคคลปโรปรัณญู รู้จักเลือกคบคน

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นธัมมัญญูเป็นอย่างไร คือ
ภิกษุย่อมรู้ธรรม คือ สุตตะ เคยยะ เวຍยากรณะ คาถา อุทาน
อิติวุตตกะ ชาตกะ อัပ္ภุตธรรม เวทลละ หากภิกษุไม่พึงรู้จัก
ธรรม คือ สุตตะ ... เวทลละ เราก็ไม่พึงเรียกว่าเป็นธัมมัญญู
แต่เพราะภิกษุรู้ธรรม คือ สุตตะ ... เวทลละ ฉะนั้น เราจึง
เรียกว่าเป็นธัมมัญญู ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นอรรถัตถ์เป็นอย่างไร คือ ภิกษุยอมรู้จักเนื้อความแห่งภาสิตนั้น ๆ ว่า นี่เป็นเนื้อความแห่งภาสิตนี้ ๆ หากภิกษุไม่พึงรู้เนื้อความแห่งภาสิตนั้น ๆ ว่า นี่เป็นเนื้อความแห่งภาสิตนี้ ๆ เราก็มิพึงเรียกว่าเป็นอรรถัตถ์ แต่เพราะภิกษุรู้เนื้อความแห่งภาสิตนั้น ๆ ว่า นี่เป็นเนื้อความแห่งภาสิตนี้ ๆ ฉะนั้น เรามิเรียกว่าเป็นอรรถัตถ์ ภิกษุเป็นธัมมัตถ์ อรรถัตถ์ ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นอรรถัตถ์เป็นอย่างไร คือ ภิกษุยอมรู้จักตนว่า เราเป็นผู้มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เพียงเท่านี้ ถ้าภิกษุไม่พึงรู้จักตนว่า เราเป็นผู้มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เพียงเท่านี้ เราก็มิพึงเรียกว่าเป็นอรรถัตถ์ แต่เพราะภิกษุรู้จักตนว่า เราเป็นผู้มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เพียงเท่านี้ ฉะนั้น เรามิเรียกว่าเป็นอรรถัตถ์ ภิกษุเป็นธัมมัตถ์ อรรถัตถ์ ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นมัตถ์เป็นอย่างไร คือ ภิกษุยอมรู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และ ยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค หากภิกษุไม่พึงรู้จักประมาณ ในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยากับเครื่องใช้ใน

การรักษาโรค เราก็ไม่พึงเรียกว่าเป็นมัตตัญญู แต่เพราะ
ภิกษุรู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และ
ยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค ฉะนั้น เราจึงเรียกว่าเป็น
มัตตัญญู ภิกษุเป็นธัมมัญญู อตถัญญู อตตัญญู มัตตัญญู
ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นกาลัญญูเป็นอย่างไร คือ
ภิกษุยอมรู้จักกาลว่า นี่เป็นกาลเรียน นี่เป็นกาลสอบถาม นี่
เป็นกาลประกอบความเพียร นี่เป็นกาลออกหลีกเร้น หาก
ภิกษุไม่พึงรู้จักกาลว่า นี่เป็นกาลเรียน นี่เป็นกาลสอบถาม
นี่เป็นกาลประกอบความเพียร นี่เป็นกาลออกหลีกเร้น เรา
ไม่พึงเรียกว่าเป็นกาลัญญู แต่เพราะภิกษุรู้จักกาลว่า นี่เป็น
กาลเรียน นี่เป็นกาลสอบถาม นี่เป็นกาลประกอบความเพียร
นี่เป็นกาลออกหลีกเร้น ฉะนั้น เราจึงเรียกว่าเป็นกาลัญญู
ภิกษุเป็นธัมมัญญู อตถัญญู อตตัญญู มัตตัญญู กาลัญญู
ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นปริสัณญูเป็นอย่างไร คือ
ภิกษุยอมรู้จักบริษัทว่า บริษัทกษัตริย์ บริษัทคหบดี นี้
บริษัทสมณะ ในบริษัทนั้น เราพึงเข้าไปหาอย่างนี้ พึงยืน
อย่างนี้ พึงทำอย่างนี้ พึงนั่งอย่างนี้ พึงนั่งอย่างนี้ หากภิกษุ

ไม่รู้จักบริษัทว่า นี่บริษัทกษัตริย์ ... ฟังนิงอย่างนี้ เราก็ไม่ฟัง เรียกว่าเป็นปรีสัณญ แต่เพราะภิกษุรู้จักบริษัทว่า นี่บริษัท กษัตริย์ ... ฟังนิงอย่างนี้ ฉะนั้น เราจะเรียกว่าเป็นปรีสัณญ ภิกษุเป็นธัมมัญญ อตถัญญ อตตัญญ มัตตัญญ กาลัญญ ปรีสัณญ ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นบุคคลโปรปรัญญอย่างไร ภิกษุเป็นผู้รู้จักบุคคลโดยส่วน ๒ คือ บุคคล ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการเห็นพระอริยะ พวกหนึ่งไม่ต้องการเห็น พระอริยะ บุคคลที่ไม่ต้องการเห็นพระอริยะ ฟังถูกติเตียน ด้วยเหตุ นั้น ๆ บุคคลที่ต้องการเห็นพระอริยะ ฟังได้รับความ สรรเสริญด้วยเหตุ นั้น ๆ.

บุคคลที่ต้องการเห็นพระอริยะก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการจะฟังสัทธรรม พวกหนึ่งไม่ต้องการฟัง สัทธรรม บุคคลที่ไม่ต้องการฟังสัทธรรม ฟังถูกติเตียน ด้วยเหตุ นั้น ๆ บุคคลที่ต้องการฟังสัทธรรม ฟังได้รับความ สรรเสริญด้วยเหตุ นั้น ๆ.

บุคคลที่ต้องการฟังสัทธรรมก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งตั้งใจฟังธรรม พวกหนึ่งไม่ตั้งใจฟังธรรม บุคคลที่ ไม่ตั้งใจฟังธรรม ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุ นั้น ๆ บุคคลที่ตั้งใจ ฟังธรรม ฟังได้รับความ สรรเสริญด้วยเหตุ นั้น ๆ.

บุคคลที่ตั้งใจฟังธรรมก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่ง ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ พวกหนึ่งฟังแล้วไม่ทรงจำธรรมไว้ บุคคลที่ฟังแล้วไม่ทรงจำธรรมไว้ ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนั้น ๆ บุคคลที่ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนั้น ๆ.

บุคคลที่ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งพิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ พวกหนึ่งไม่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ บุคคลที่ไม่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนั้น ๆ บุคคลที่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนั้น ๆ.

บุคคลที่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ก็มี ๒ จำพวก คือพวกหนึ่งรู้orroรรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม พวกหนึ่งหารู้orroรรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ บุคคลที่หารู้orroรรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่รู้orroรรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ.

บุคคลที่รู้orroรรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของตน

ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น พวกหนึ่งปฏิบัติทั้งเพื่อประโยชน์ตนและเพื่อประโยชน์ผู้อื่น บุคคลที่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนั้นๆ บุคคลที่ปฏิบัติทั้งเพื่อประโยชน์ตนและเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนั้นๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้รู้จักบุคคลโดยส่วน ๒ อย่างนี้ ฉะนั้น เราจึงเรียกว่าเป็นบุคคลโปรปรัญญู ภิกษุเป็นธัมมัญญู อตถัญญู อตตัญญู มัตตัญญู กาลัญญู ปริสัจญู บุคคลโปรปรัญญู ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๗ ประการนี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ลักษณะของภิกษุผู้มีศีล

๗๓

-บาลี สี. ที. ๙/๘๙-๙๒/๑๑๔-๑๒๑.

มหาราช! อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์
บางพวก ฉันทโชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้น
ยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจลาชีพด้วยไตร่จลาจลวิชาเห็นปานนี้ คือ
ทำนายอวัยวะ ทำนายตำหนิ ทำนายกลางดีกลางร้าย ทำนายฝัน
ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิก
แฉ่งเวียนเทียน ทำพิธีชั้ดเกลบบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดรำบูชาไฟ
ทำพิธีชั้ดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติม
น้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต
เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอ
ปลุกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน
เป็นหมองู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง เป็นหมอรักษา
แผลหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็น
หมอทายอายุ เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจลาชีพด้วยไตร่จลาจลวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้ก็เป็น
ศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะคัสตรา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุมาร ทายลักษณะกุมารี ทายลักษณะทาส ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระบือ ทายลักษณะโคอุสภะ ทายลักษณะโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะหมี ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมฤค.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็นที่ลืของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่งเมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ดูฤกษ์ยามตราท้าว พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายใน

จักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอก
จักยกเข้าประชิด พระราชาภายในจักถอย พระราชาภายใน
จักมีชัย พระราชาภายนอกจักปราชัย พระราชาภายนอกจัก
มีชัย พระราชาภายในจักปราชัย พระราชาพระองค์นี้จักมีชัย
พระราชาพระองค์นี้จักปราชัย เพราะเหตุนี้ๆ.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็น
ศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันท
โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดย
มิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่าจักมี
จันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนัก্ষัตรคราส ดวงจันทร์ดวง
อาทิตย์จักโคจรถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักโคจรผิดทาง
ดาวนัก্ষัตรจักโคจรถูกทาง ดาวนัก্ষัตรจักโคจรผิดทาง จัก
มีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง ดวง
จันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนัก্ষัตร จักขึ้น จักตก จักมัวหมอง
จักกระจ่าง จันทรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมี
ผลเป็นอย่างนี้ นัก্ষัตรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์โคจรถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวง

อาทิตยโคจรผิตทางจกมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตรโคจร
ถูกทางจกมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตรโคจรผิตทางจกมีผล
เป็นอย่างนี้ มีอุกกาบาตจกมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวทางจกมี
ผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจกมีผลเป็นอย่างนี้ ฟ้าร้องจกมี
ผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรขึ้น ตก
มัวหมอง กระจ่าง จกมีผลเป็นอย่างนี้.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเตร็จฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็
เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน
โกษนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดย
มิจฉาชีพด้วยเตร็จฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่า จกมีฝน
ดี จกมีฝนแล้ง จกมีอาหารหาได้ง่าย จกมีอาหารหาได้ยาก
จกมีความเกษม จกมีภัย จกเกิดโรค จกมีความสำราญหา
โรคมิได้ หรือคำนวณฤกษ์ยาม คำนวณดวงชะตา จัбыาม
แต่งกายยศ โลกยตศาตร์.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเตร็จฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็
เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดย มิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อ้าวาห มงคลให้ฤกษ์วิวาหมงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ ยาผดุงครรภ์ ร่ายมนต์ให้สิ้นกระดังงา ร่ายมนต์ให้คงแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั่น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรง กระจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวง พระอาทิตย์ บวงสรวงท้าว महाพรหม ร่ายมนต์พนไฟ ทำ พิธีเชิญขวัญ.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็ เป็น ศीलของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดย มิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำ พิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำ กะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธี ปลุกเรื้อน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์

ทำพิธีบูชาไฟ ประยูรสารอก ประยูรถ่าย ประยูรแก้ลมตีขึ้น
เบื่องบน ประยูรแก้ลมตีลงเบื่องล่าง ประยูรแก้ปวดศีรษะ หุง
น้ำมันหยอดหู ประยูรยาตา ประยูรยანัตถ์ ประยูรยาทาให้กัด ประยูร
ทาให้สมาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ไล่ยา ชะแผล.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉายีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็
นศีลของเธอประการหนึ่ง.

มหาราช ! ภิกษุสมบุรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่
ประสพภัยแต่ไหนๆ เลย เพราะศีลสังวรนั้นเปรียบเหมือน
กษัตริย์ผู้ได้มูรธาภิเษก^๑ กำจัดราชศัตรูได้แล้ว ย่อมไม่
ประสพภัยแต่ไหนๆ เพราะราชศัตรูนั้น.

มหาราช ! ภิกษุก็ฉันทัน สมบุรณ์ด้วยศีลอย่างนี้
แล้ว ย่อมไม่ประสพภัยแต่ไหนๆ เพราะศีลสังวรนั้น ภิกษุ
สมบุรณ์ด้วยอริยศีลชั้นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราศจากโทษ
ในภายใน.

มหาราช ! ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล ภิกษุชื่อว่า
เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

๑. นักรดพระเศียรในงานราชาภิเษกหรือพระราชพิธีอื่นๆ

**การให้ทาน
อันเป็นอริยะ**

ธรรมทานเลิศกว่าอามิสทาน (นัยที่ ๑) | ๗๔

– ปาลี ขุ. ขุ. ๒๕/๓๐๕/๒๗๘.

ภิกษุทั้งหลาย ! ทาน ๒ อย่างนี้ คือ

(๑) อามิสทาน

(๒) ธรรมทาน

ภิกษุทั้งหลาย ! บรรดาทาน ๒ อย่างนี้ ธรรมทาน
เป็นเลิศ.

ภิกษุทั้งหลาย ! การแจกจ่าย ๒ อย่างนี้ คือ

(๑) การแจกจ่ายอามิส

(๒) การแจกจ่ายธรรม

ภิกษุทั้งหลาย ! บรรดาการแจกจ่าย ๒ อย่างนี้
การแจกจ่ายธรรมเป็นเลิศ

ภิกษุทั้งหลาย ! การอนุเคราะห์ ๒ อย่างนี้ คือ

(๑) การอนุเคราะห์ด้วยอามิส

(๒) การอนุเคราะห์ด้วยธรรม

ภิกษุทั้งหลาย ! บรรดาการอนุเคราะห์ ๒ อย่างนี้
การอนุเคราะห์ด้วยธรรมเป็นเลิศ.

ธรรมทานเลิศกว่าอามิสทาน (นัยที่ ๒) | ๗๕

– ปาลี นวก. ย. ๒๓/๔๓๓/๒๐๙.

ภิกษุทั้งหลาย ! กำลัง ๔ ประการเหล่านี้มีอยู่
๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) กำลัง คือ ปัญญา
- (๒) กำลัง คือ ความเพียร
- (๓) กำลัง คือ การงานอันไม่มีโทษ
- (๔) กำลัง คือ การสงเคราะห์

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็กำลัง คือ ปัญญาเป็นอย่างไร
ธรรมเหล่าใดเป็นกุศล นับว่าเป็นกุศล ธรรมเหล่าใดเป็น
อกุศล นับว่าเป็นอกุศล ธรรมเหล่าใดมีโทษ นับว่ามีโทษ
ธรรมเหล่าใดไม่มีโทษ นับว่าไม่มีโทษ ธรรมเหล่าใดเป็น
ธรรมดำ นับว่าเป็นธรรมดำ ธรรมเหล่าใดเป็นธรรมขาว
นับว่าเป็นธรรมขาว ธรรมเหล่าใดไม่ควรเสพ นับว่าไม่ควร
เสพ ธรรมเหล่าใดควรเสพ นับว่าควรเสพ ธรรมเหล่าใด
ไม่สามารถทำความเป็นอริยะ นับว่าไม่สามารถทำความ
เป็นอริยะ ธรรมเหล่าใดสามารถทำความเป็นอริยะ นับว่า
สามารถทำความเป็นอริยะ

ธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมอันบุคคลเห็นแจ้ง ประพฤติ
ได้ด้วยปัญญา ภิกษุทั้งหลาย! นี้เรียกว่า กำลัง คือ ปัญญา.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็กำลัง คือ ความเพียรเป็นอย่างไร
ธรรมเหล่าใดเป็นอกุศล นับว่าเป็นอกุศล ธรรมเหล่าใด
มีโทษ นับว่ามีโทษ ธรรมเหล่าใดเป็นธรรมดำนั้นว่าเป็น
ธรรมดำ ธรรมเหล่าใดไม่ควรเสพ นับว่าไม่ควรเสพ ธรรม
เหล่าใดไม่สามารถทำความเป็นอริยะ นับว่าไม่สามารถ
ทำความเป็นอริยะ บุคคลย่อมปลุกความพอใจ ย่อมพยายาม
ย่อมปรารภความเพียร ย่อมระคองจิต ย่อมตั้งจิตไว้ เพื่อ
ละธรรมเหล่านั้น ธรรมเหล่าใดเป็นกุศล นับว่าเป็นกุศล
ธรรมเหล่าใดไม่มีโทษ นับว่าไม่มีโทษ ธรรมเหล่าใดเป็น
ธรรมขาว นับว่าเป็นธรรมขาว ธรรมเหล่าใดควรเสพ นับ
ว่าควรเสพ ธรรมเหล่าใดสามารถทำความเป็นอริยะ นับว่า
สามารถทำความเป็นอริยะ

บุคคลย่อมปลุกความพอใจ ย่อมพยายาม ย่อม
ปรารภความเพียร ย่อมระคองจิต ย่อมตั้งจิตไว้ เพื่อให้
ได้ธรรมเหล่านั้น ภิกษุทั้งหลาย! นี้เรียกว่า กำลัง คือ
ความเพียร.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็กำลัง คือ การงานอันไม่มีโทษ
เป็นอย่างไร อริยสาวกในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ประกอบด้วย
กายกรรม วาจากรรม มโนกรรม อันหาโทษมิได้ ภิกษุทั้งหลาย!
นี้เรียกว่า กำลัง คือ การงานอันไม่มีโทษ.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็กำลัง คือ การสงเคราะห์เป็น
อย่างไร ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการนี้ คือ

- (๑) ทาน (การให้)
- (๒) เปยยวัชชะ (การพูดถ้อยคำอันเป็นที่รัก)
- (๓) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)
- (๔) สมานัตตตา (ความมีตนเสมอกัน)

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมทานเลิศกว่าทานทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! การแสดงธรรมบ่อยๆ แก่บุคคล
ผู้ต้องการ ผู้เฝ้าโสดลงสดับ นี้เลิศกว่าการพูดถ้อยคำอัน
เป็นที่รัก.

ภิกษุทั้งหลาย! การชักชวนคนผู้ไม่มีศรัทธาให้
ตั้งมั่นดำรงอยู่ในศรัทธาสัมปทา ชักชวนผู้ทุกข์ให้ตั้งมั่น
ดำรงอยู่ในสัทธาสัมปทา ชักชวนผู้ตระหนี่ให้ตั้งมั่นดำรงอยู่ใน
จาคสัมปทา ชักชวนผู้มีปัญญาทึบให้ตั้งมั่นดำรงอยู่ใน
ปัญญาสัมปทา นี้เลิศกว่าการประพฤติประโยชน์ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย ! พระโสดาบันมีตนเสมอกับ
พระโสดาบัน พระสกทาคามีมีตนเสมอกับพระสกทาคามี
พระอนาคามีมีตนเสมอกับพระอนาคามี พระอรหันต์มีตน
เสมอกับพระอรหันต์ นี้เลิศกว่าความมีตนเสมอทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย ! เหล่านี้เรียกว่า กำลัง คือ การ
สงเคราะห์.

ภิกษุทั้งหลาย ! เหล่านี้แล คือ กำลัง ๔ ประการ.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยกำลัง
๔ ประการเหล่านี้ ย่อมก้าวล่วงภัย ๕ ประการ คือ

- (๑) อาชีวิตภัย^๑ (ภัยอันเนื่องด้วยชีวิต)
- (๒) อลีโลกภัย (ภัยคือการดิเตยน)
- (๓) ปริสสารัชภัย (ภัยคือความครั่นคร้ามในบริษัท)
- (๔) มรณภัย (ภัยคือความตาย)
- (๕) ทุคติภัย (ภัยคือทุคติ)

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกนั้น ย่อมพิจารณาเห็น
ดังนี้ว่า

๑. ไตรปิฎกฉบับมอญ มีบาลีคำนี้ว่า อาชีวิกภัย ซึ่งแปลว่า ภัยอันเนื่องด้วยการ
เลี้ยงชีพ

เราไม่กลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิต โฉนเราจักต้องกลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิตเล่า เพราะเรามีกำลัง ๔ ประการ คือ กำลังปัญญา กำลังความเพียร กำลังการงานอันไม่มีโทษ กำลังการสงเคราะห์ คนที่มีปัญญาทราบดีจึงกลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิต คนเกียจคร้านจึงกลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิต คนมีภาระงานทางกาย ทางวาจา และทางใจที่มีโทษ จึงกลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิต คนที่ไม่สงเคราะห์ใคร จึงกลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิต

เราไม่กลัวต่อภัยคือการดิเตียน ...

เราไม่กลัวต่อภัยคือความครั่นคร้ามในบริษัท ...

เราไม่กลัวต่อภัยคือความตาย ...

เราไม่กลัวต่อภัยคือทุกคติ โฉนเราจักต้องกลัวต่อภัยคือทุกคติเล่า เพราะเรามีกำลัง ๔ ประการ คือ กำลังปัญญา กำลังความเพียร กำลังการงานอันไม่มีโทษ กำลังการสงเคราะห์ คนที่มีปัญญาทราบดี จึงกลัวต่อภัยคือทุกคติ คนเกียจคร้าน จึงกลัวต่อภัยคือทุกคติ คนมีภาระงานทางกาย ทางวาจา และทางใจที่มีโทษ จึงกลัวต่อภัยคือทุกคติ คนที่ไม่สงเคราะห์ใคร จึงกลัวภัยคือทุกคติ.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยกำลัง ๔ ประการนี้แล ย่อมก้าวล่วงภัย ๕ ประการเหล่านี้.

การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๑)

๗๖

-บาลี มหาวาร. ส. ๑๗/๔๔๐/๑๔๕๑.

ช่างไม้ทั้งหลาย ! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ย่อมเป็นพระโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า

(๒) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม

(๓) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์

(๔) มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้ และการแบ่งปัน

ช่างไม้ทั้งหลาย ! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล ย่อมเป็นพระโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า.

การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๒)

๗๗

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๖๐/๔๙.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยไม่มี
ความหวังผล ให้ทานโดยไม่มีจิตผูกพันในผล ให้ทานโดย
ไม่มุ่งการสั่งสม (บุญ) ให้ทานโดยไม่คิดว่า “เราตายไปจักได้
เสวยผลของทานนี้” ให้ทานโดยไม่คิดว่า “การให้ทาน
เป็นการดี” ให้ทานโดยไม่คิดว่า “บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย
เคยให้เคยทำมา เราก็ไม่ควรทำให้เสียประเพณี”

ให้ทานโดยไม่คิดว่า “เราหุงหากิน สมณะหรือ
พราหมณ์เหล่านี้ไม่หุงหากิน เราหุงหากินได้ จะไม่ให้ทาน
แก่สมณะหรือพราหมณ์ผู้ไม่หุงหา ไม่สมควร” ให้ทานโดย
ไม่คิดว่า “เราจักเป็นผู้จำแนกแจกทาน เหมือนฤาษีแต่
ครั้งก่อน คือ อัญญกฤาษี วามกฤาษี วามเทวฤาษี เวสสามิตรฤาษี
ยมทัคคฤาษี อังคีรสฤาษี ภารทวาชฤาษี วาเสฏฐฤาษี
กัสสปฤาษี และภคฤาษี บุษามหายัญญ

ให้ทานโดยไม่คิดว่า “เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะ
เลื่อมใส เกิดความปลื้มใจและโสมนัส” แต่ให้ทานเป็น
เครื่องประดับจิต เป็นบริวารของจิต (จิตตาลุงการ จิตตปริกขาร)

เขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้
ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟ
แก่สมณะหรือพราหมณ์ ... เขาให้ทานนั้นแล้ว เมื่อตายไป
ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าพรหมกาณิกา
เขาสันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว
เป็นผู้ไม่ต้องกลับมา คือ ไม่มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๓)

๗๘

-บาลี อุปริ. ม. ๑๔/๔๔๔/๖๗๑.

ภิกษุ! เปรียบเหมือนประทีปน้ำมัน เพราะอาศัยน้ำมันและไส้แล้วจึงลุกโพลงอยู่ได้ เมื่อหมดน้ำมันและหมดไส้พร้อมกับไม่เติมน้ำมันและไส้อีก ย่อมเป็นประทีปหมดเชื้อแล้วดับไป ภิกษุ! ฉันใดก็ฉันนั้น บุคคลนั้น เมื่อเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุตรอบ ย่อมรู้ชัดว่าเราเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุตรอบ เมื่อเสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุตรอบ ย่อมรู้ชัดว่าเราเสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุตรอบ และย่อมรู้ชัดว่าเวทนาทั้งปวง อันเราไม่เพลิตเพลินแล้ว จักเป็นของเย็นในอัตภาพนี้นั้นเทียว จนกระทั่งถึงที่สุตรอบแห่งชีวิตเพราะการแตกทำลายแห่งกายดังนี้ เพราะเหตุนี้ ผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้สึกลักษณะนี้ ชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาอันเป็นธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจเป็นอย่างยิ่งด้วยประการอย่างนี้ ก็ปัญญานี้ คือ ความรู้ในความสัมพันธ์ทุกข์ทั้งปวง เป็นปัญญาอันประเสริฐยิ่ง ความหลุดพ้นของเขานั้น จัดว่าตั้งอยู่ในสัจจะ เป็นคุณไม่กำเริบ

ภิกษุ! เพราะสิ่งที่เปล่าประโยชน์เป็นธรรมดานั้นเห็นส่วนสิ่งที่ไม่เลอะเลือนเป็นธรรมดาได้แก่นิพพานนั้นจริง ฉะนั้น ผู้ถึงพร้อมด้วยสัจจะอย่างนี้ชื่อว่า เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสัจจะอันเป็นธรรมควรตั้งไว้ในใจอย่างยิ่งด้วยประการอย่างนี้

ก็สัจจะนี้ คือ นิพพาน มีความไม่เลอะเลือนเป็นธรรมดา เป็นสัจจะอันประเสริฐยิ่ง

อนึ่ง บุคคลนั้นแล ยังไม่ ทราบในกาลก่อน จึงเป็น อันพรั่งพร้อมสมาทานอุปธิเข้าไว้ อุปธิเหล่านั้นอันเขาละ ได้แล้ว ถอนรากขึ้นแล้ว ทำให้เหมือนตาลยอดด้วนแล้ว ถึงความเป็นอีกไม่ได้ มีความไม่เกิดต่อไปเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้น ผู้ถึงพร้อมด้วยการสละอย่างนี้ชื่อว่า เป็นผู้ถึง พร้อมด้วยจาคะ (การบริจาค) อันเป็นธรรมควรตั้งไว้ในใจ อย่างยิ่งด้วยประการอย่างนี้ ก็จาคะนี้ คือความสลัดคืนซึ่ง อุปธิทั้งปวง เป็นจาคะอันประเสริฐยิ่ง

อนึ่ง บุคคลนั้นแลยังไม่ทราบในกาลก่อน จึงมี ความโลภ (อภิชฌา) ความพอใจ (ฉันทะ) ราคะกล้า (สราคะ) ความอาฆาต (อาฆาตะ) ความพยาบาท (พยาปาทะ) ความคิด ประทุษร้าย (สัมปะโทโส) ความไม่รู้ (อวิชชา) ความหลงพร้อม (สัมโมโห) ความหลงมกมาย (สัมปะโมโห) อกุศลธรรมนั้นๆ เป็นอันเขาละได้แล้ว ถอนรากขึ้นแล้ว ทำให้เหมือนตาล ยอดด้วนแล้ว ถึงความเป็นอีกไม่ได้ มีความไม่เกิดต่อไป เป็นธรรมดา เพราะฉะนั้น ผู้ถึงพร้อมด้วยความสงบอย่างนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยอุปสมะ (ความสงบ) อันเป็นธรรม

ควรตั้งไว้ในใจอย่างยิ่งประการนี้ ก็อุปสมะนี้ คือ ความเข้าไป
สงบราคะ โทสะ โมหะ เป็นอุปสมะอันประเสริฐอย่างยิ่ง

ภิกษุ! ข้อที่เรากล่าวตั้งนี้ว่า ไม่พึงประมาทปัญญา
พึงตามรักษาสัจจะ พึงเพิ่มพูนจาคะ พึงศึกษาสันติเท่านั้น
นั่นเราอาศัยเนื้อความนี้กล่าวแล้ว.

สิ่งที่ประเสริฐกว่าทาน

๗๙

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๓๐/๑๐๑.

ก็การให้ทานด้วยศรัทธา
อัมบันทิตสรรเสริญแล้วโดยส่วนมาก
ก็แต่บทแห่งธรรม (นิพพาน) นั้นแหละ
ประเสริฐกว่าการให้ทานทั้งหลาย
เพราะว่าสัปบุรุษทั้งหลายผู้มีปัญญา
ในกาลก่อนก็ดี ในกาลก่อนกว่าก็ดี
บรรลุนิพพานแล้ว.

ภาคผนวก

เจริญเมตตาจิตมีผลมากกว่าให้ทาน | ๘๐

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๓๐๘/๖๖๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ผู้ใดพึงให้ทานประมาณ ๑๐๐ หม้อใหญ่ในเวลาเช้า ผู้ใดพึงให้ทานประมาณ ๑๐๐ หม้อใหญ่ในเวลาเที่ยง ผู้ใดพึงให้ทานประมาณ ๑๐๐ หม้อใหญ่ในเวลาเย็น

ผู้ใดพึงเจริญเมตตาจิตในเวลาเช้า โดยที่สุตแม่เพียงชั่วคราวหยदनน้ำนมแห่งแม่โค หรือผู้ใดพึงเจริญเมตตาจิตในเวลาเที่ยง โดยที่สุตแม่เพียงชั่วคราวหยदनน้ำนมแห่งแม่โค หรือผู้ใดพึงเจริญเมตตาจิตในเวลาเย็น โดยที่สุตแม่เพียงชั่วคราวหยदनน้ำนมแห่งแม่โค การเจริญเมตตาจิตนี้มีผลมากกว่าทานที่บุคคลให้แล้ว ๓ ครั้งในวันหนึ่งนั้น

เพราะเหตุนั้นในเรื่องนี้ เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราจักเจริญเมตตาเจโตวิมุตติ กระทำให้มาก กระทำให้เป็นดุจยานที่เทียมดีแล้ว กระทำให้เป็นของที่อาศัยได้ กระทำให้มั่นคง ประพฤติสั่งสมเนื่องๆ ปราภสมมาเสมอด้วยดี.

ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้แล.

ผลของการเจริญเมตตา

๘๑

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๓๐๘/๖๖๘-๙.

ภิกษุทั้งหลาย ! หอกมีไบอันคม ถ้าบุรุษพึงมา
กล่าวว่า เราจักงอเข้า จักพับ จักม้วนซึ่งหอกมีไบอันคมนี้ด้วย
ฝ่ามือหรือด้วยกำมือ ดังนี้ เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน
บุรุษนั้นเป็นผู้สามารถเพื่อจะงอเข้า เพื่อจะพับ เพื่อจะม้วน
ซึ่งหอกมีไบอันคมนั้น ด้วยฝ่ามือหรือด้วยกำมือได้หรือหนอ.

เป็นไปไม่ได้ พระเจ้าข้า.

ข้อนั้นเพราะเหตุไร.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะว่าการที่จะงอเข้า จะพับและจะม้วน
ซึ่งหอกมีไบอันคมด้วยฝ่ามือหรือด้วยกำมือ กระทำไม่ได้ง่าย ก็แหละบุรุษนั้น
พึงเป็นผู้มีส่วนแห่งความเหน็ดเหนื่อยลำบากถ่ายเดียว.

ภิกษุทั้งหลาย ! ฉันทกัณฺฐนํ เมื่อภิกษุใดเจริญ
เมตตาเจโตวิมุตติ กระทำให้มาก กระทำให้เป็นประดุจยาน
กระทำให้เป็นที่ตั้งอาศัยให้มั่นคง สัมม ปรรคด้วยดี ถ้า
อมนุษย์จะพึงกระทำจิตของภิกษุนั้นให้ฟุ้งซ่าน อมนุษย์นั้น
พึงเป็นผู้มีส่วนแห่งความเหน็ดเหนื่อย ลำบากถ่ายเดียว
เพราะเหตุนี้ในเรื่องนี้ เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เรา
จักเจริญเมตตาเจโตวิมุตติ กระทำให้มาก กระทำให้เป็นดุจ
ยานที่เยี่ยมดีแล้ว กระทำให้เป็นของที่อาศัยได้ กระทำให้
มั่นคง ประพฤติสัมมนาเนื่องๆ ปรรคสมาด้วยดี.

ภิกษุทั้งหลาย ! เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้แล.

วิธีการเจริญเมตตา และการเจริญพรหมวิหาร

๘๒

-บาลี ม. ม. ๑๒/๕๑๔/๔๘๒., -บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๓๐๙/๑๖๐.,

-บาลี เอกาทสก. อ. ๒๔/๓๗๐/๒๒๒.

เธอพึงศึกษาอย่างนี้ว่า จิตของเราจักตั้งมั่น ดำรงอยู่ด้วยดีในภายใน และธรรมอันเป็นบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว จักไม่ครอบงำจิตได้ เมื่อใด จิตของเธอเป็นจิตตั้งมั่น ดำรงอยู่ด้วยดีแล้วในภายใน และธรรมอันเป็นบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่ครอบงำจิตได้ เมื่อนั้น เธอพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราจักเจริญกระทำให้มากซึ่งเมตตาเจโตวิมุตติ กรุณาเจโตวิมุตติ มุทิตาเจโตวิมุตติ อุเบกขาเจโตวิมุตติ ทำให้เป็นดุจยานทำให้เป็นที่ตั้ง ให้นั่นคง สัมม ปรารภดีแล้ว.

เมื่อเธอพิจารณาเห็นตนบริสุทธิ์ พ้นแล้วจากบาปอกุศลที่เกิดขึ้น ปราโมทย์ก็เกิด เมื่อเธอเกิดปราโมทย์แล้ว ปีติก็เกิด เมื่อเธอมีใจประกอบด้วยปีติแล้ว กายก็สงบร่าเริงผู้มีกายสงบร่าเริงย่อมเสวยสุข จิตของผู้มีสุขย่อมตั้งมั่นเป็นสมาธิ.

เธอ มีจิตประกอบด้วยเมตตา แผ่ไปสู่ทิศที่หนึ่ง ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ ก็เหมือนอย่างนั้น ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง และเบื้องขวาง เธอแผ่ไปตลอดโลกทั้งสิ้น ในที่ทั้งปวง แก่สัตว์ทั้งหลายทั่วหน้าเสมอกัน ด้วยจิตอันประกอบด้วยเมตตา เป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แล้วแลอยู่.

มีจิตประกอบด้วยกรุณา แผ่ไปสู่ทิศที่หนึ่ง ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ ก็เหมือนอย่างนั้น ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง และเบื้องขวาง เธอแผ่ไปตลอดโลกทั้งสิ้น ในที่ทั้งปวง แก่สัตว์ทั้งหลายทั่วหน้าเสมอกัน ด้วยจิตอันประกอบด้วยกรุณา เป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แล้วแลอยู่.

มีจิตประกอบด้วยมุทิตา แผ่ไปสู่ทิศที่หนึ่ง ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ ก็เหมือนอย่างนั้น ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง และเบื้องขวาง เธอแผ่ไปตลอดโลกทั้งสิ้น ในที่ทั้งปวง แก่สัตว์ทั้งหลายทั่วหน้าเสมอกัน ด้วยจิตอันประกอบด้วยมุทิตา เป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แล้วแลอยู่.

มีจิตประกอบด้วยอุเบกขา แผลไปสู่ทิศที่หนึ่ง ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ ก็เหมือนอย่างนั้น ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง และเบื้องขวาง เธอแผลไปตลอดโลกทั้งสิ้น ในที่ทั้งปวง แก่สัตว์ทั้งหลายทั่วหน้าเสมอกัน ด้วยจิตอันประกอบด้วยอุเบกขา เป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แล้วแลอยู่.

สระโบกขรณี มีน้ำใสจืด เย็น สะอาด มีท่าอันดี น่ารื่นรมย์ ถ้าบุรุษมาแต่ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ และจากที่ไหน ๆ อันความร้อนแผดเผา เราร้อนลำบาก ระหาย อยากดื่ม น้ำ เขามาถึงสระโบกขรณีนั่นแล้ว ก็บรรเทาความอยากดื่ม น้ำ และความกระวนกระวายเพราะความร้อนเสียได้ แม้ฉันใด เธอมาถึงธรรมวินัย ที่தாகดประกาศแล้ว เจริญเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาอย่างนั้น ย่อมได้ความสงบจิต ฌ ภายใน ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เรากล่าวว่าเป็นผู้ปฏิบัติข้อปฏิบัติอันดียิ่ง.

เปรียบเหมือนคนเป่าสังข์ผู้มีกำลัง ย่อมเป่าสังข์ให้ได้ยินได้ทั้งสี่ทิศโดยไม่ยาก ฉันใด ในเมตตาเจโตวิมุตติ กรุณาเจโตวิมุตติ... มุทิตาเจโตวิมุตติ... อุเบกขาเจโตวิมุตติ... ที่เจริญแล้วอย่างนี้ กรรมชนิดที่ทำอย่างมีขีดจำกัด ย่อมไม่มีเหลืออยู่ ไม่ตั้งอยู่ในนั้น ก็ฉันนั้น.

เมื่อใดเธอเจริญสมาธิอย่างนี้ เจริญดีแล้ว เมื่อนั้น เธอจักเดินไปทางใด ๆ ก็จักเดินเป็นสุขในทางนั้น ๆ ยืนอยู่ในที่ใด ๆ ก็จักยืนเป็นสุขในที่นั้น ๆ นั่งอยู่ในที่ใด ๆ ก็จักนั่งอยู่เป็นสุขในที่นั้น ๆ นอนอยู่ที่ใด ๆ ก็จักนอนเป็นสุขในที่นั้น ๆ.

เมื่อเมตตาเจโตวิมุตติอันบุคคลเสพมาแต่แรก ให้เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานที่เทียมดีแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้ง ประพฤติสิ่งสมเนื่อง ๆ ปราบภสม่าเสมอดีแล้ว พึงหวังอานิสงส์ ๑๑ อย่าง คือ

- (๑) หลับเป็นสุข (๒) ตื่นเป็นสุข
- (๓) ไม่ฝันร้าย (๔) เป็นที่รักของพวกมนุษย์
- (๕) เป็นที่รักของพวกอมมนุษย์ (๖) เทวดารักษา
- (๗) ไฟก็ดี ยาพิษก็ดี ศัสตราก็ดี ไม่ต้องบุคคลนั้น
- (๘) จิตตั้งมั่นได้รวดเร็ว (๙) สีสหน้าผุดผ่อง
- (๑๐) ไม่หลงทำกาละ
- (๑๑) เมื่อยังไม่บรรลुकุณวิเศษที่ยิ่งขึ้นไป

ย่อมเกิดในพรหมโลก

เมื่อเมตตาเจโตวิมุตติ อันบุคคลเสพมาแต่แรก ให้เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานที่เทียมดีแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้ง ประพฤติสิ่งสมเนื่อง ๆ ปราบภสม่าเสมอดีแล้ว พึงหวังอานิสงส์ ๑๑ อย่างนี้แล.

ความสมปรารถนา

ไม่ได้เกิดเพราะการอ้อนวอน

๘๓

-บาลี ญก. อ. ๒๒/๕๑/๔๓.

คหบดี! ธรรม ๕ ประการเหล่านี้ นำปรารถนา
น่ารักใคร่ นำพอใจ แต่หาได้ยากในโลก ๕ ประการเป็น
อย่างไร คือ

- (๑) อายุ
- (๒) วรรณะ
- (๓) สุข
- (๔) ยศ
- (๕) สวรรค์

คหบดี! ธรรม ๕ ประการเหล่านี้แล นำปรารถนา
น่ารักใคร่ นำพอใจ แต่หาได้ยากในโลก

คหบดี! ธรรม ๕ ประการเหล่านี้ นำปรารถนา น่ารักใคร่ นำพอใจ หาได้โดยยากในโลก เราได้กล่าวว่าจะ
พึงได้เพราะเหตุแห่งการอ้อนวอน หรือเพราะเหตุแห่งการ
ปรารถนา ถ้าธรรม ๕ ประการ อันนำปรารถนา น่ารักใคร่
นำพอใจ หาได้โดยยากในโลกเหล่านี้ จักได้เพราะเหตุแห่ง
การอ้อนวอน หรือเพราะเหตุแห่งการปรารถนาแล้วไซ้
ในโลกนี้ใครจะพึงเสื่อมจากอะไร

คหบดี! อริยสาวกผู้ต้องการอายุ ไม่ควรอ้อนวอน หรือเพลิดเพลิน หรือแม้เพราะเหตุแห่งอายุ อริยสาวกผู้ต้องการอายุ พึงปฏิบัติข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่ออายุ เพราะข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่ออายุที่อริยสาวกนั้นปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อให้ได้อายุ อริยสาวกนั้นย่อมได้อายุทั้งที่เป็นของทิพย์ หรือที่เป็นของมนุษย์

คหบดี! อริยสาวกผู้ต้องการวรรณะ ไม่ควรอ้อนวอน หรือเพลิดเพลิน หรือแม้เพราะเหตุแห่งวรรณะ อริยสาวกผู้ต้องการวรรณะ พึงปฏิบัติข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อวรรณะ เพราะข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อวรรณะ ที่อริยสาวกนั้นปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อให้ได้วรรณะ อริยสาวกนั้นย่อมได้วรรณะทั้งที่เป็นของทิพย์ หรือที่เป็นของมนุษย์

คหบดี! อริยสาวกผู้ต้องการสุข ไม่อ้อนวอนหรือเพลิดเพลิน หรือแม้เพราะเหตุแห่งสุข อริยสาวกผู้ต้องการสุข พึงปฏิบัติข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อสุข เพราะข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อสุขที่อริยสาวกนั้นปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อให้ได้สุข อริยสาวกนั้นย่อมได้สุขทั้งที่เป็นของทิพย์ หรือที่เป็นของมนุษย์

คหบดี! อริยสาวกผู้ต้องการยศ ไม่ควรอ้อนวอน หรือเพลิดเพลิน หรือแม้เพราะเหตุแห่งยศ อริยสาวกผู้

ต้องการยศ พึงปฏิบัติข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อยศ เพราะข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อยศที่อริยสาวกนั้นปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อให้ได้ยศอริยสาวกนั้น ย่อมได้ยศทั้งที่เป็นของทิพย์ หรือที่เป็นของมนุษย์

คหบดี ! อริยสาวกผู้ต้องการสวรรค์ ไม่ควรอ้อนวอนหรือเพลิดเพลิน หรือแม้เพราะเหตุแห่งสวรรค์ อริยสาวกผู้ต้องการสวรรค์ พึงปฏิบัติข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อสวรรค์ เพราะข้อปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อสวรรค์ที่อริยสาวกนั้นปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อให้ได้สวรรค์ อริยสาวกนั้นย่อมได้สวรรค์

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ชนผู้ปรารถนาอายุ วรรณะ ยศ เกียรติ สวรรค์ ความเกิดในตระกูลสูง และความเพลิดใจ พึงทำความไม่ประมาทให้มากยิ่งขึ้น บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมสรรเสริญความไม่ประมาทในการทำบุญ บัณฑิตผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยึดถือประโยชน์ทั้งสองไว้ได้ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน และประโยชน์ในสัมปรายะ ผู้มีปัญญา ท่านเรียกว่าบัณฑิต เพราะบรรลุถึงประโยชน์ทั้งสองนั้น

การเกี่ยวข้องกับเงินทองของภิกษุ

๘๔

-บาลี มหาวิ. วิ. ๒/๕๔/๗๐., -บาลี มหาวิ. วิ. ๒/๙๐,๙๔,๙๗/๑๐๕,๑๑๐,๑๑๓.,

-บาลี มหา. วิ. ๕/๑๒๐/๘๕., -บาลี สฬา. ส. ๑๘/๔๐๑/๖๒๕.

วินัยบัญญัติ ที่มาในสิกขาบทปาติโมกข์

อนึ่ง ภิกษุใด รับกัฏฐิ ให้รับกัฏฐิ ซึ่งทองเงิน หรือยินดีทองเงินอันเขาเก็บไว้ให้กัฏฐิ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์

อนึ่ง ภิกษุใด ถึงความแลกเปลี่ยนด้วยรูปียะมีประการต่าง ๆ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์

อนึ่ง ภิกษุใด ถึงการซื้อขายมีประการต่าง ๆ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์

อนึ่ง พระราชาก็ดี ราชอำมาตย์ก็ดี พราหมณ์ก็ดี คหบดีก็ดี ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรไปด้วยทูตเฉพาะภิกษุว่า เจ้าจงจ่ายจิวรด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจ่ายจิวรนี้แล้วยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจิวร

ถ้าทูตนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรนี้นำมาเฉพาะท่าน ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร

ภิกษุนั้นพึงกล่าวต่อทูตนั้นอย่างนี้ว่า พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรไม่ พวกเรารับแต่จิวรอันเป็นของควรโดยกาล

ถ้าทูตนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็ใครๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ

ภิกษุผู้ต้องการจีวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอาราม หรืออุบาสกให้เป็นไวยาวัจกร ด้วยคำว่า คนนั้นแลเป็น ไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย

ถ้าทูตนั้นสั่งไวยาวัจกรนั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหา ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว ท่านจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่านครอง จีวรตามกาล

ภิกษุผู้ต้องการจีวรเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้ว พึงทวง พึงเตือนสองสามครั้งว่า รูปต้องการจีวร ภิกษุทวงอยู่ เตือนอยู่ สองสามครั้ง ยังไวยาวัจกรนั้น ให้จัดจีวรสำเร็จได้ การให้ สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี

ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ พึงยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก เธอยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก ยังไวยาวัจกรนั้น ให้จัดจีวรสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี

ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ ถ้าเธอพยายามให้ยิ่งกว่านั้น ยัง จีวรนั้นให้สำเร็จ เป็นนิสัสัคคิยาจิตตีย์

ถ้าให้สำเร็จไม่ได้พึงไปเองก็ได้ ส่งทูตไปก็ได้ใน สำนักที่สงฆ์สำหรับจ่ายจีวรมาเพื่อเธอ บอกว่า ท่านส่ง ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปเฉพาะภิกษุใด ทรัพย์นั้นหาสำเร็จ ประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่ ท่านจงทวงเอาทรัพย์ ของท่านคืน ทรัพย์ของท่านอย่าได้ฉิบหายเสียเลย นี่เป็น สามิจิกรรมในเรื่องนั้น.

ธรรมะแวดล้อม ที่มาในสูตรอื่น ๆ

... เมณฑกะคบหบดีผู้หนึ่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า “มีอยู่ พระพุทธเจ้าข้า หนทางกัณดารัตตคัตถ์
อัตตคัตถ์อาหาร ภิกษุไม่มีเสปียง จะเดินทางไปทำไม่ได้ง่าย ขอประทาน
พระวโรกาสขอพระองค์โปรดทรงอนุญาตเสปียงเดินทางแก่ภิกษุทั้งหลาย
ด้วยเถิด พระพุทธเจ้าข้า” พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมมีกถาในเพราะ
เหตุเป็นคัมภูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ภิกษุทั้งหลาย! เราอนุญาตโครส ๕ คือ นมสด
นมสัสม เปรียง เนยข้น เนยใส.

ภิกษุทั้งหลาย! หนทางกัณดารัตตคัตถ์ อัตตคัตถ์
อาหาร ภิกษุไม่มีเสปียงจะเดินทางไปทำไม่ได้ง่าย เราจึง
อนุญาตให้แสวงหาเสปียงได้ คือ ภิกษุต้องการข้าวสารพึง
แสวงหาข้าวสาร ต้องการถั่วเขียวพึงแสวงหาถั่วเขียว ต้องการ
ถั่วราชมาสพึงแสวงหาถั่วราชมาส ต้องการเกลือพึงแสวงหา
เกลือ ต้องการน้ำอ้อยพึงแสวงหาน้ำอ้อย ต้องการน้ำมัน
พึงแสวงหาน้ำมัน ต้องการเนยใสพึงแสวงหาเนยใส.

ภิกษุทั้งหลาย! ชาวบ้านที่มีศรัทธาเลื่อมใส เขา
มอบเงินทองไว้ในมือกับปียการก สัณเฑาะฐ์ว่า “สิ่งใดควรแก่
พระผู้เป็นเจ้า ขอท่านจงถวายสิ่งนั้นด้วยกับปียการกนี้”.

ภิกษุทั้งหลาย! เราอนุญาตให้ยินดีของอันเป็น
กับปียะจากกับปียการกนั้นได้ แต่เรามีได้กล่าวว่า พึงยินดี
พึงแสวงหาทองและเงินโดยปริยายไร ๆ เลย.

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! เมื่อราชบริษัททั้งประชุมกันในพระราชวัง สันสนทนากันว่า ทองและเงินย่อมควรแก่สมณศากยบุตร สมณศากยบุตร ย่อมยินดีทองและเงิน เมื่อราชบริษัทกล่าวอย่างนี้ ข้าพระองค์ได้กล่าวกะบริษัทนั้นว่า ท่านผู้เจริญอย่าได้กล่าวอย่างนี้ ทองและเงินย่อมไม่ควรแก่สมณศากยบุตร สมณศากยบุตรย่อมไม่ยินดีทองและเงิน ย่อมไม่รับทองและเงิน สมณศากยบุตรห้ามแก้วมณีและทอง ปราศจากทองและเงิน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ข้าพระองค์ไม่อาจให้บริษัทนั้นยินยอมได้ เมื่อข้าพระองค์พยากรณ์อย่างนี้ เป็นอันกล่าวตามคำที่พระผู้มีพระภาคตรัสแล้ว ไม่กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคด้วยคำไม่จริง เป็นการพยากรณ์ธรรมสมควรแก่ธรรม และสัทธิสมิกบางคนก็กล่าวตาม ก็จะไม่พลอยกลายเป็นผู้ที่ถูกตำหนิไปด้วยหรือ พระเจ้าข้า.”

ติละ ความฉิ ! เมื่อท่านพยากรณ์อย่างนี้ เป็นอันกล่าวตามคำที่เรากล่าวแล้ว ไม่กล่าวต่อเราด้วยคำไม่จริง เป็นการพยากรณ์ธรรมสมควรแก่ธรรม และสัทธิสมิกบางคนก็กล่าวตาม ก็จะไม่พลอยกลายเป็นผู้ที่ถูกตำหนิไปด้วย เพราะว่าทองและเงินไม่ควรแก่สมณศากยบุตร สมณศากยบุตรย่อมไม่ยินดีทองและเงิน สมณศากยบุตรห้ามแก้วมณีและทอง ปราศจากทองและเงิน ความฉิ ! ทองและเงินควรแก่ผู้ใด เบญจกามคุณก็ควรแก่ผู้นั้น เบญจกามคุณควรแก่ผู้ใด ทองและเงินก็ควรแก่ผู้นั้น ความฉิ ! ท่านพึงทรงความที่ควรแก่เบญจกามคุณนั้นโดยส่วนเดียวว่า ไม่ใช่ธรรมของสมณะ ไม่ใช่ธรรมของศากยบุตร อนึ่ง เรากล่าวอย่างนี้ว่า ผู้ต้องการหย้าพึงแสวงหาหย้า ผู้ต้องการไม้พึงแสวงหาไม้ ผู้ต้องการเกวียนพึงแสวงหาเกวียน ผู้ต้องการบุรุษพึงแสวงหาบุรุษ เรามิได้กล่าวว่า สมณศากยบุตรพึงยินดี พึงแสวงหาทองและเงินโดยปริยายใดๆ เลย.

ข้อปฏิบัติในการอนุโมทนาของภิกษุ | ๘๕

- บาลี จุลล. วิ. ๗/๒๒๓/๔๒๐-๔๒๓.

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่อนุโมทนาในที่ฉัน คนทั้งหลายจึงเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจริงได้ไม่อนุโมทนาในที่ฉัน ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้นในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า

ภิกษุทั้งหลาย! เราอนุญาตให้อนุโมทนาในที่ฉัน เราอนุญาตให้ภิกษุผู้เณระอนุโมทนาในที่ฉัน ... เราอนุญาตให้ภิกษุเณระ อนุเณระ ๔-๕ รูป รอ (เป็นเพื่อน) อยู่ในที่ฉัน ... ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อมีกิจที่จะพึงทำ เราอนุญาตให้บอกลา ภิกษุผู้นั่งอยู่ในลำดับ (ใกล้ๆ) แล้วไปได้.

ข้อปฏิบัติในการขอสิ่งของ ต่อผู้ปวารณาของภิกษุ

๘๖

-บาลี มหา. วิ. ๒/๓๗๑/๕๕๖.

ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงยินดีปวารณาด้วยปัจจัยเพียง
๔ เดือน เว้นไว้แต่ปวารณาอีก เว้นไว้แต่ปวารณาเป็นนิตย
ถ้าเธอยินดียิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์.

เหตุให้ค้าขายได้กำไร หรือ ขาดทุน | ๘๗

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๐๕/๗๙.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! อะไรหนอเป็นเหตุปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำการค้าขายขาดทุน อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำการค้าขายไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์ อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำการค้าขายได้กำไรตามที่ประสงค์ อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำการค้าขายได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์.

(๑) สารีบุตร ! บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า “ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์” เขากลับไม่ถวายปัจจัยที่เขาปวารณา ถ้าเขาเคลื่อนจากอรรถภาพนั้นมาสู่ความเป็นอย่างนี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมขาดทุน.

(๒) สารีบุตร ! บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า “ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์” แต่เขาถวายปัจจัยที่ปวารณาไว้ไม่เป็นไปตามประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอรรถภาพนั้นมาสู่ความเป็นอย่างนี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์.

(๓) สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า “ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ต้องประสงค์” เขาถวายปัจจัยที่ปวารณาไว้ตามที่ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอรรถาพจน์นั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมได้กำไรตามที่ประสงค์.

(๔) สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า “ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ต้องประสงค์” เขาถวายปัจจัยที่ปวารณาไว้น้อยกว่าที่ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอรรถาพจน์นั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์.

สารีบุตร! นี้แล เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายขาดทุน นี่เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์ นี่เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายได้กำไรตามที่ประสงค์ นี่เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์.

เหตุแห่งความเจริญขึ้น และความถูกทำลายแห่งสกุล

๘๘

-บาลี สฬา. ส. ๑๘/๔๐๐/๖๒๒.

คามณิ ! ตลอดเวลาล่วงมา ๕๑ กัปป์ นับแต่กัปนี้
เราระลึกไม่ได้ว่าเราเคยเข้าไปทำลายตระกูลใด ๆ เพราะการรับ
เอาข้าวสุกมา โดยที่แท่นั้นตระกูลใด ๆ ที่เป็นตระกูลมั่งคั่ง
มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก สกุลทั้งปวงนั้น
เจริญขึ้นเพราะการให้ทาน เพราะสัจจะและสัตถุญมะ (การบิ
บับคับใจ).

คามณิ ! เหตุปัจจัย ๘ อย่างเพื่อการทำลายแห่งสกุล
คือ

- (๑) สกุลทั้งหลายถึงการถูกทำลาย เพราะพระราชา
- (๒) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะโจร
- (๓) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะไฟ
- (๔) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะน้ำ
- (๕) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะทรัพย์
ที่ฝังไว้เคลื่อนจากที่
- (๖) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะการงาน
ที่ประกอบไม่ดี

(๗) คนในสกุลใช้จ่ายโภคทรัพย์เหล่านั้นฟุ่มเฟือย
ให้พินาศสูญหายไป

(๘) ความไม่เที่ยงเป็นที่ ๘

คามณิ! เหล่านี้แลคือเหตุปัจจัย ๘ อย่าง เพื่อการ
ทำลายแห่งสกุลทั้งหลาย เมื่อเหตุปัจจัย ๘ อย่างเหล่านี้มีอยู่
ผู้ใดพึงกล่าวหาเราอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาคปฏิบัติเพื่อ
ให้สกุลขาดสูญ เพื่อให้สกุลเสื่อม เพื่อให้สกุลคับแคบ ดังนี้
ผู้นั้นยังไม่ละวาจานั้น ยังไม่ละความคิดนั้น ยังไม่ละสติปัญญานั้น
ต้องดิ่งลงในนรกแน่แท้.

ขอนอบน้อมแด่
ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะ
พระองค์นั้นด้วยเศียรเกล้า

ศกคศสวโก

(สาวกตถาคต)

คณะงานธัมมะ วัดนาป่าพง

(กลุ่มอาสาสมัครพุทธวจน-หมวดธรรม)

มูลนิธิพุทธโฆษาณ

มูลนิธิแห่งมหาชนชาวพุทธ ผู้ซึ่งชัดเจน และมั่นคงในพุทธวจน

เริ่มจากชาวพุทธกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง ได้มีโอกาสมาฟังธรรมบรรยายจากท่านพระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตฺถิผโล ที่เน้นการนำพุทธวจน (ธรรมวินัยจากพุทธโฆสรู้ที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่าทรงตรัสไว้ดีแล้ว บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ทั้งเนื้อ ความและพยัญชนะ) มาใช้ในการถ่ายทอดบอกสอน ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงธรรมที่ตรงตามพุทธบัญญัติตามที่ ทรงรับสั่งแก่พระอรหันต์ ๖๐ รูปแรกที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในการประกาศพระสัทธรรม และเป็นลักษณะเฉพาะที่ภิกษุในครั้งพุทธกาลใช้เป็นมาตรฐานเดียว

หลักพุทธวจนนี้ ได้เข้ามาตอบคำถาม ต่อความลังเลสงสัย ได้เข้ามาสร้างความชัดเจน ต่อความพัวเลือนสับสน ในข้อธรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมชาวพุทธ ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นผลจากสาเหตุเดียวคือ การไม่ใช้คำของพระพุทธเจ้าเป็นตัวตั้งต้นในการศึกษาเล่าเรียน

ด้วยศรัทธาอย่างไม่หวั่นไหวต่อองค์สัมมาสัมพุทธะ ในฐานะพระศาสดาท่านพระอาจารย์คึกฤทธิ์ ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่า “อาตมาไม่มีคำสอนของตัวเอง” และใช้เวลาที่มีอยู่ ไปกับการรับสนองพุทธประสงค์ ด้วยการโฆษณาพุทธวจนเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม และความประสานเป็นหนึ่งเดียวของชาวพุทธ

เมื่อกลับมาใช้หลักพุทธวจน เหมือนที่เคยเป็นในครั้งพุทธกาล สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ความชัดเจนสอดคล้องลงตัว ในความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าในแง่ของหลักธรรม ตลอดจนมรรควิธีที่ตรง และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผล รู้เห็นประจักษ์ได้จริงด้วยตนเองทันที ด้วยเหตุนี้ ชาวพุทธที่เห็นคุณค่าในคำของพระพุทธเจ้าจึงขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ เกิดเป็น “กระแสพุทธวจน” ซึ่งเป็นพลังเจียบที่กำลังจะกลายเป็นคลื่นลูกใหม่ ในการกลับไปใช้ระบบการเรียนรู้พระสัทธรรม เหมือนดังครั้งพุทธกาล

ด้วยการขยายตัวของกระแสพุทธวจนนี้ สื่อธรรมที่เป็นพุทธวจน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หรือซีดี ซึ่งแจกฟรีแก่ญาติโยมเริ่มมีไม่พอเพียงในการแจก ทั้งนี้ เพราะจำนวนของผู้ที่สนใจเห็นความสำคัญของพุทธวจน ได้ขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับว่าท่านพระอาจารย์ศิกฤทธิ์ โสตุณฺโฬ เครื่องคิดในข้อวัตรปฏิบัติที่พระศาสดาบัญญัติไว้ อันเป็นธรรมวินัยที่ออกจากพระโอษฐ์ของตถาคตโดยตรง การเผยแพร่พุทธวจนที่ผ่านมา จึงเป็นไปในลักษณะสันโดษตามมีตามได้ เมื่อมีโยมมาปวารณาเป็นเจ้าภาพในการจัดพิมพ์ ได้มาจำนวนเท่าไร ก็ทยอยแจกไปตามที่มีเท่านั้น เมื่อมีมา ก็แจกไป เมื่อหมด ก็คือหมด

เนื่องจากว่า หน้าที่ในการดำรงพระสัทธรรมให้ตั้งมั่นสืบไป ไม่ได้ผูกจำกัดอยู่แต่เพียงพุทธสาวกในฐานะของสงฆ์เท่านั้น พระวาสากลุ่มหนึ่งซึ่งเห็นความสำคัญของพุทธวจน จึงรวมตัวกันเข้ามาช่วยขยายผลในสิ่งที่ท่านพระอาจารย์ศิกฤทธิ์ โสตุณฺโฬ ทำอยู่แล้ว นั่นคือ การนำพุทธวจนมาเผยแพร่โฆษณา โดยพิจารณาตัดสิ่งใจจดเจียน จัดตั้งเป็นมูลนิธิอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการต่างๆ ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบที่โปร่งใส เปิดเผย และเปิดกว้างต่อสาธารณชนชาวพุทธทั่วไป

สำหรับผู้ที่ไม่เห็นความสำคัญของพุทธวจน และมีความประสงค์ที่จะดำรงพระสัทธรรมให้ตั้งมั่น ด้วยวิธีของพระพุทธเจ้า สามารถสนับสนุนการดำเนินการถาวรนี้ได้ด้วยวิธีง่ายๆ นั่นคือ เข้ามาใส่ใจศึกษาพุทธวจน และนำไปใช้ปฏิบัติด้วยตนเอง เมื่อรู้ประจักษ์ เห็นได้ด้วยตนเองแล้ว ว่ามรรควิธีที่ได้จากการทำความเข้าใจ โดยใช้คำของพระพุทธเจ้าเป็นตัวตั้งต้นนั้น นำไปสู่ความเห็นที่ถูกต้อง ในหลักธรรมอันสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผล และเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียว กระทั่งได้ผลตามจริง ทำให้เกิดมีจิตศรัทธา ในการช่วยเผยแพร่ขยายสื่อพุทธวจน เพียงเท่านี้ คุณก็คือหนึ่งหน่วยในขบวน “พุทธโฆษณ” แล้ว

นี่คือเจตนารมณ์ของมูลนิธิพุทธโฆษณ นั่นคือเป็นมูลนิธิแห่งมหาชนชาวพุทธ ซึ่งชัดเจน และมั่นคงในพุทธวจน

ผู้ที่สนใจรับสื่อธรรมที่เป็นพุทธวจน เพื่อไปใช้ศึกษาส่วนตัว
หรือนำไปแจกเป็นธรรมทาน แก่พ่อแม่พี่น้องญาติ หรือเพื่อน
สามารถมารับได้ฟรี ที่วัดนาป่าพง
หรือตามที่พระอาจารย์คึกฤทธิ์ได้รับนิมนต์ไปแสดงธรรมนอกสถานที่

สำหรับรายละเอียดกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลของพุทธวจนโดยวัดนาป่าพง ค้นหา
ข้อมูลได้จาก

www.buddhakos.org หรือ www.watnapp.com

หากมีความจำนงค์ที่จะรับไปแจกเป็นธรรมทานในจำนวนหลายสิบชุด
ขอความกรุณาแจ้งความจำนงค์ที่

มูลนิธิพุทธโฆษา

ประสานงานและเผยแพร่ : เลขที่ ๒๙/๓ หมู่ที่ ๗

ถนนเลียบคลอง ๑๐ ฝั่งตะวันออก

ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๕๐

โทรศัพท์ ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐-๙๔, ๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘, ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑

โทรสาร ๐ ๒๑๕๙ ๐๕๒๖

เว็บไซต์ : www.buddhakos.org อีเมล : buddhakos@hotmail.com

สนับสนุนการเผยแพร่พุทธวจนได้ที่

ชื่อบัญชี “มูลนิธิพุทธโฆษา” ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขา คลอง ๑๐ (ธัญบุรี)

ประเภท บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี ๓๑๘-๒-๔๗๔๖๑-๐

วิธีการโอนเงินจากต่างประเทศ

ยื่นแบบฟอร์ม คำขอโอนได้ที่ ธนาคารไทยพาณิชย์

Account name: “Buddhakos Foundation”

SWIFT CODE : SICOTHBK

Branch Number : 318

Siam Commercial Bank PCL, Khlong 10(Thanyaburi) Branch,

33/14 Mu 4 Chuchat Road, Bung Sanun Sub District,

Thanyaburi District, Pathum Thani 12110, Thailand

Saving Account Number : 318-2-47461-0

ขอกราบขอบพระคุณแด่

พระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตฺถิผโล และคณะสงฆ์วัดนาป่าพง
ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการจัดทำหนังสือเล่มนี้

ติดตามการเผยแผ่พระธรรมคำสอนตามหลักพุทธวจน

โดย พระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตฺถิผโล ได้ที่

เว็บไซต์

- <http://www.watnapp.com> : หนังสือ และสื่อธรรมะ บนอินเทอร์เน็ต
- <http://media.watnapahpong.org> : ศูนย์บริการมัลติมีเดียวัดนาป่าพง
- <http://www.buddha-net.com> : เครือข่ายพุทธวจน
- <http://etipitaka.com> : โปรแกรมตรวจหาและเทียบเคียงพุทธวจน
- <http://www.watnapahpong.com> : เว็บไซต์วัดนาป่าพง
- <http://www.buddhakos.org> : มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์
- <http://www.buddhawajanafund.org> : มูลนิธิพุทธวจน

ดาวน์โหลดโปรแกรมตรวจหาและเทียบเคียงพุทธวจน (E-Tipitaka)

สำหรับคอมพิวเตอร์

- ระบบปฏิบัติการ Windows, Macintosh, Linux
<http://etipitaka.com/download> หรือ รับประทานได้ที่วัดนาป่าพง

สำหรับโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ e-tipitaka
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ e-tipitaka

ดาวน์โหลดโปรแกรมพุทธวจน (Buddhawajana)

เฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Google Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ buddhawajana
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ buddhawajana

ดาวน์โหลดโปรแกรมวิทยุวัดนาป่าพง (Watnapahpong Radio)

เฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Google Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ วิทยุวัดนาป่าพง
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ วิทยุวัดนาป่าพง

วิทยุ

- คลื่น ส.ว.พ. FM ๙๑.๐ MHz ทุกวันพระ เวลา ๑๗.๔๐ น.

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง

ร่วมสนับสนุนการจัดทำโดย

คณะงานธัมมะ วัดนาป่าพง (กลุ่มอาสาสมัครพุทธวจน-หมวดธรรม),
คณะศิษย์วัดนาป่าพง, มูลนิธิพุทธวจน,
พุทธวจนสถาบันภาคกลาง, พุทธวจนสถาบันภาคเหนือ,
พุทธวจนสถาบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, พุทธวจนสถาบันภาคตะวันออก,
พุทธวจนสถาบันภาคใต้, พุทธวจนสถาบันภาคตะวันตก,
กลุ่มศิษย์ตลาดต, กลุ่มสมณะศากยะปุตติยะ,
กลุ่มชนม่วนธรรม, กลุ่มละนันทิ,
กลุ่มพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย,
กลุ่มมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่,
ชมรมพุทธวจนอุดรธานี,
บจก. สยามคูโบต้า คอร์ปอเรชั่น, บจก. สยามรักษ์,
บจก. เซเวนส์เตปส์, บจก. ห้างพระจันทร์โอสด,
สถานกายภาพบำบัด คิตติคลินิก,
บจก. ดีเทลส์ โปรดักส์

๑๐

พระสูตรของความสำคัญ ที่ชาวพุทธต้องศึกษา แต่คำสอนจากพระพุทธเจ้า เท่านั้น

ผ่านมา ๒,๕๐๐ กว่าปี

คำสอนทางพระพุทธศาสนาเกิดความหลากหลายมากขึ้น
มีสำนักต่างๆ มากมาย ซึ่งแต่ละหมู่คณะก็มีความเห็นของตน
หามาตรฐานไม่ได้ แม้จะกล่าวในเรื่องเดียวกัน
ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่สมบูรณ์
แล้วเราควรเชื่อและปฏิบัติตามใคร?

ลองพิจารณาหาคำตอบง่ายๆ ได้จาก ๑๐ พระสูตร
ซึ่งพระตถาคตทรงเตือนเอาไว้

แล้วตรัสบอกวิธีป้องกันและแก้ไขเหตุเสื่อมแห่งธรรมเหล่านี้.

ขอเชิญมาตอบตัวเองกันเถาะว่า ถึงเวลาแล้วหรือยัง?

ที่พุทธบริษัทจะมีมาตรฐานเพียงหนึ่งเดียว คือ “พุทธวจน” ธรรมวินัย
จากองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปฏิบัติและรู้ตามได้เฉพาะตน ดังนี้.

๑. พระองค์ทรงสามารถกำหนดคสมาธิ เมื่อจะพูด ทุกถ้อยคำจึงไม่ผิดพลาด

-บาลี ม. ม. ๑๒/๔๕๘/๔๓๐.

อัคคีเวสนะ! เรานั้นหรือ จำเดิมแต่เริ่มแสดง กระทั่งคำสุดท้ายแห่ง
การกล่าวเรื่องนั้นๆ ย่อมตั้งไว้ซึ่งจิตในสมาธินิมิตอันเป็นภายในโดยแท้
ให้จิตดำรงอยู่ ให้จิตตั้งมั่นอยู่ กระทำให้มีจิตเป็นเอก ดังเช่นที่คนทั้งหลาย
เคยได้ยินว่าเรากระทำอยู่เป็นประจำ ดังนี้.

๒.แต่ละคำพูดเป็นอภาลิโก คือ ถูกต้องตรงจริงไม่จำกัดกาลเวลา

-บาลี มุ. ม. ๑๒/๔๔๕/๔๕๑.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกเธอทั้งหลายเป็นผู้ที่เรานำไปแล้วด้วยธรรมนี้ อันเป็นธรรมที่บุคคลจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง (สนทิจฺจโก) เป็นธรรมให้ผลไม่จำกัดกาล (อภาลิโก) เป็นธรรมที่ควรเรียกกันมาดุ (เอหิปสฺสโก) ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว (โอปนยิโก) อันวิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน (ปัจจุตตํ เวทิตพฺโพ วิญญูติ).

๓.คำพูดที่พูดมาทั้งหมดนับแต่วันตรัสรู้นั้น สอดรับไม่ขัดแย้งกัน

-บาลี อิติวุ. ชุ. ๒๕/๓๒๑/๒๙๓.

ภิกษุทั้งหลาย! นับตั้งแต่ราตรี ที่ตถาคตได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ จนกระทั่งถึงราตรีที่ตถาคตปริณิพพานด้วยอนุปาทิสเสนิพพานธาตุ ตลอดเวลาระหว่างนั้น ตถาคตได้กล่าวสอน พราหมณ์แสดงออก ซึ่งถ้อยคำใด ถ้อยคำเหล่านั้นทั้งหมด ย่อมเข้ากันได้โดยประการเดียวทั้งสิ้น ไม่แย้งกันเป็นประการอื่นเลย.

๔.ทรงบอกเหตุแห่งความอันตรธานของคำสอนเปรียบด้วยกลองศึก

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๓๑๑/๖๗๒-๓.

ภิกษุทั้งหลาย! เรื่องนี้เคยมีมาแล้ว กลองศึกของกษัตริย์พวกทสราหะเรียกว่า อานกะ มีอยู่ เมื่อกลองอานกะนี้ มีแผลแตกหรือลิ พวกกษัตริย์ทสราหะได้หาเนื้อไม้อื่นทำเป็นลิ้ม เสริมลงในรอยแตกของกลองนั้น (ทกคราวไป). ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อเชื่อมปะเข้าหลายครั้งหลายคราวเช่นนั้น นานเข้าก็ถึงสมัยหนึ่ง ซึ่งเนื้อไม้เดิมของตัวกลองหมดสิ้นไป เหลืออยู่แต่เนื้อไม้ที่ทำเสริมเข้าใหม่เท่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! ฉันทิก็ฉันนั้น ในกาลยติยารฝ่ายอนาคต จักมีภิกษุทั้งหลาย สุตตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่งเป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสัจจญาณ เมื่อมีผู้นำสุตตันตะเหล่านั้น

มากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี จักไม่เงี้ยวฟัง จักไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน ส่วนสุดตันตะเหล้าใดที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่เหล่านี้นมากล่าวอยู่ เธอจักฟังด้วยดี จักเงี้ยวฟัง จักตั้งจิต เพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียนไป.

ภิกษุทั้งหลาย! ความอันตรายของสุดตันตะเหล้านั้น ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสกุญญา จักมิได้ด้วยอาการอย่างนี้ แล.

๕.ทรงกำชับให้ศึกษาปฏิบัติเฉพาะจากคำของพระองค์เท่านั้น อย่าฟังคนอื่น

-บาลี ทฎ. อ. ๒๐/๔๑-๔๒/๒๔๒.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุบริษัทในกรณีนี้ สุดตันตะเหล้าใด ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล้านี้นมากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี้ยวฟัง ไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนสุดตันตะเหล้าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสกุญญา เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล้านี้นมากล่าวอยู่ เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเงี้ยวฟัง ย่อมตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน จึงพากันเล่าเรียน ได้ตาม ทวนถามแก่กันและกันอยู่ว่า “ข้อนี้เป็นอย่างไร มีความหมายก็เนี่ย” ดังนี้ ด้วยการทำดังนี้ เธอย่อมเปิดธรรมที่ถูกปิดไว้ได้ ธรรมที่ยังไม่ปรากฏ เธอก็ทำให้ปรากฏได้ ความสงสัยในธรรมหลายประการ ที่น่าสงสัย เธอก็บรรเทาหลงได้.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทชื่อ อุกกาจิตวินิตา ปริสา โน ปฏิปุจฉาวินิตา เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด เมื่อสุดตันตะทั้งหลาย อันเป็นตถาคตภาสิต (ตถาคตภาสิตา) อันลิกซัง (คมกัรรา) มีอรรธอันลิกซัง (คมกัรตถา) เป็นโลกุตตระ (โลกุตตรา) ประกอบด้วยเรื่องสุญญตา (สุญญตปฏิสยุตตา) อันบุคคลนำมากล่าวอยู่ ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เจียหูฟัง ไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ส่วนสุดตันตะเหล่าใด ที่กิิแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านี้มากล่าวอยู่

พวกเธอย่อมฟังด้วยดี เจียหูฟัง ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และสำคัญไปว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน พวกเธอลำเรียนธรรมอันกิิแต่งใหม่นั้นแล้ว ก็ไม่สอบถามซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถเป็นอย่างไร ดังนี้ เธอเหล่านั้นเปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยไม่ได้ ไม่หายของที่คว่ำอยู่ให้หายขึ้นได้ ไม่บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยมีอย่างต่างๆ ได้. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เราเรียกว่า อุกกาจิตวินิตา ปริสา โน ปฏิปุจฉาวินิตา.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทชื่อ ปฏิปุจฉาวินิตา ปริสา โน อุกกาจิตวินิตา เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด เมื่อสุดตันตะทั้งหลาย ที่กิิแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก อันบุคคลนำมากล่าวอยู่ ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เจียหูฟัง ไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน ส่วน สุดตันตะเหล่าใด อันเป็นตถาคตภาสิต อันลิกซัง มีอรรธอันลิกซัง เป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยเรื่องสุญญตา เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านี้ มากล่าวอยู่ พวก

เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเงี้ยวฟัง ย่อมเข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเล่าเรียน พวกเธอล่าเรียนธรรมที่เป็นตถาคตภาษิตนั้นแล้ว ก็สอบถามซึ่งกันและกัน ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถจะเป็นอย่างไร ดังนี้ เธอเหล่านั้นเปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยได้ หงายของที่คว่ำอยู่ให้หงายขึ้นได้ บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยมีอย่างต่างๆ ได้. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เราเรียกว่า ปฏิปุจฉาวินิตา ปริสา โน อุกกาจิตวินิตา.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แลบริษัท ๒ จำพวกนั้น. ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทที่เกิดขึ้นในบรรดาบริษัททั้งสองพวกนั้น คือ บริษัทปฏิปุจฉาวินิตา ปริสา โน อุกกาจิตวินิตา (บริษัทที่อาศัยการสอบสวนทบทวนกันเอาเองเป็นเครื่องนำไป ไม่อาศัยความเชื่อจากบุคคลภายนอกเป็นเครื่องนำไป) แล.

๖. ทรงห้ามบัญญัติเพิ่มหรือตัดทอนสิ่งที่บัญญัติไว้

-บาลี มห. ที. ๑๐/๔๐/๗๐.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุทั้งหลาย จักไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่เคยบัญญัติ จักไม่เพิกถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว จักสมทานศึกษาในสิกขาบทที่บัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัด อยู่เพียงใด ความเจริญก็เป็นสิ่งที่ภิกษุทั้งหลายหวังได้ ไม่มีความเสื่อมเลย อยู่เพียงนั้น.

๗. สำนึกเสมอว่าตนเองเป็นเพียงผู้เดินตามพระองค์เท่านั้น ถึงแม้จะเป็นอรหันต์ผู้เลิศทางปัญญาก็ตาม

-บาลี ขนธ. ส. ๑๗/๘๒/๑๒๖.

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ ได้ทำมรรคที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครรู้ให้มีความรู้ ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครกล่าวให้เป็นมรรคที่กล่าวกันแล้ว ตถาคตเป็นผู้รู้มรรค (มคฺคญฺญ) เป็นผู้รู้แจ้งมรรค (มคฺควิฑู) เป็นผู้ฉลาดในมรรค (มคฺคโวิโท). ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนสาวกทั้งหลายในกาลนี้ เป็นผู้เดินตามมรรค (มคฺคานุคา) เป็นผู้ตามมาในภายหลัง.

ภิกษุทั้งหลาย! นี่แล เป็นความผิดแผกแตกต่างกัน เป็นความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน เป็นเครื่องกระทำให้แตกต่างกัน ระหว่างตลาคตผู้อรหันต-สัมมาสัมพุทธะ กับภิกษุผู้ปัญญาวิมุตติ.

๘. ตรีสไว้ว่าให้ทรงจำบทพยัญชนะและคำอธิบายอย่างถูกต้อง พร้อมขยันถ่ายทอดบอกสอนกันต่อไป

-บาลี จตุกก. อี. ๒๑/๑๔๗/๑๖๐.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนสูตรอันถือกันมาถูก ด้วยบทพยัญชนะที่ใช้กันถูก ความหมายแห่งบทพยัญชนะที่ใช้กันก็ถูก ย่อมมีนัยอันถูกต้องเช่นนั้น. ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็น มูลกรณีทีหนึ่ง ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป...

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุเหล่าใด เป็นพหูสูต คล่องแคล่ว ในหลักพระพุทธานุ ทรงแสดง ทรงวินัย ทรงมาติกา (แม่บท) พวกภิกษุเหล่านั้น เอาใจใส่ บอกสอน เนื้อความแห่งสูตรทั้งหลายแก่คนอื่น ๆ เมื่อท่านเหล่านั้น ล่วงลับไป สูตรทั้งหลาย ก็ไม่ขาดผู้เป็นมูลราก (อาจารย์) มีที่อาศัยสืบกันไป. ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็น มูลกรณีทีสาม ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมตั้งอยู่ได้ ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป...

*** ในที่นี้ยกมา ๒ นัย จาก ๔ นัย ของมูลเหตุสี่ประการ ที่ทำให้พระสังฆธรรมตั้งอยู่ได้ ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป

๙. ทรงบอกวิธีแก้ไขความผิดเพี้ยนในคำสอน

-บาลี มหา. ที. ๑๐/๑๔๔/๑๑๓-๖.

๑. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ! ข้าพเจ้าได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๒. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอาวาสชื่อโน้นมีสงฆ์อยู่พร้อมด้วยพระเถระ พร้อมด้วยปาโมกข์ ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าสงฆ์นั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๓. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอวาสชื่อโน้นมี ภิกษุผู้เป็นเถระอยู่จำนวนมาก เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระเหล่านั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๔. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอวาสชื่อโน้นมี ภิกษุผู้เป็นเถระอยู่รูปหนึ่ง เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระรูปนั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

เธอทั้งหลายยังไม่พึงชื่นชม ยังไม่พึงคัดค้านคำกล่าวของผู้นั้น พึงเรียน บทและพยัญชนะเหล่านั้นให้ดี แล้วพึงสอบสวนลงในพระสูตร เทียบเคียง ดูในวินัย

ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ไม่ได้ เทียบเข้าใน วินัยก็ไม่ได้ พึงลงสันนิษฐานว่า “นี้มีใช้พระดำรัสของพระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนี้รับมาผิด” เธอทั้งหลาย พึงทิ้งคำนั้นเสีย

ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ได้ เทียบเข้าในวินัย ก็ได้ พึงลงสันนิษฐานว่า “นี้เป็นพระดำรัส ของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนั้นรับมาด้วยดี” เธอทั้งหลาย พึงจำมหาปเทศ... นี้ไว้.

๑๐. ทรงตรัสแก่พระอานนท์

ให้ใช้ธรรมวินัยที่ตรัสไว้เป็นศาสดาแทนต่อไป

-บาลี มท. ที. ๑๐/๑๗๘/๑๔๑.

-บาลี ม. ม. ๑๓/๔๒๗/๔๖๓.

-บาลี มหาวาร. ส. ๑๔/๒๑๗/๓๔๐.

อานนท์! ความคิดอาจมีแก่พวกเธออย่างนี้ว่า ‘ธรรมวินัยของ พวกเรามีพระศาสดาล่วงลับไปเสียแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา’ ดังนี้. อานนท์! พวกเธออย่าคิดอย่างนั้น. อานนท์! ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เรา แสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่พวกเธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้น จักเป็น ศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงไปแห่งเรา.

อานนท์! ในกาลบัดนี้ก็ดี ในกาลล่วงไปแห่งเราก็ดี ใครก็ตาม จักต้องมีตนเป็นประทีป มีตนเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ มีธรรมเป็นประทีป มีธรรมเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ เป็นอยู่. อานนท์! ภิกษุพวกใด เป็นผู้ใคร่ในสิกขา ภิกษุพวกนั้น จักเป็นผู้อยู่ในสถานะอันเลิศที่สุดแล.

อานนท์! ความขาดสูญแห่งกัลยาณวัตรนี้ มีในยุคแห่งบุรุษใด บุรุษนั้นชื่อว่า เป็นบุรุษคนสุดท้ายแห่งบุรุษทั้งหลาย... เราขอกล่าวย้ำกะเธอว่า... เธอทั้งหลายอย่าเป็นบุรุษคนสุดท้ายของเราเลย.

เธอทั้งหลายอย่าเป็น
บุรุษคนสุดท้าย
ของเราเลย

-บาลี ม. ๓. ๑๗/๔๒๗/๔๖๓.

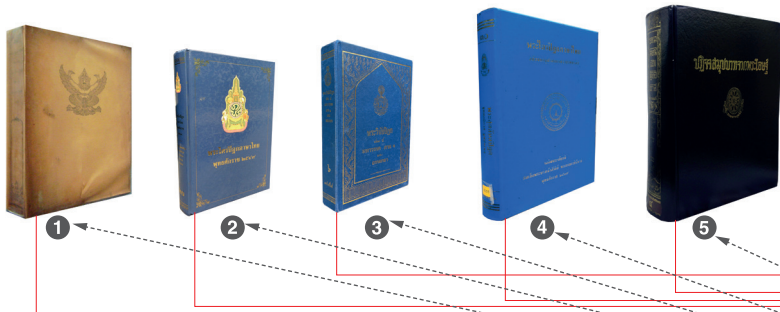
พระไตรปิฎก
ฉบับหลวง
ภาษาไทย 80 เล่ม
พ.ศ. 2500

พระไตรปิฎก
ฉบับมหาเถรสมาคม
ภาษาไทย 45 เล่ม
พ.ศ. 2549

พระไตรปิฎก
ฉบับมหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย 91 เล่ม
พ.ศ. 2525

พระไตรปิฎก
ฉบับมหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย 45 เล่ม
พ.ศ. 2535

งานแปล พระไตรปิฎก
ชุดจากพระโอษฐ์ 5 เล่ม
โดยพุทธทาสภิกขุ
พ.ศ. 2521

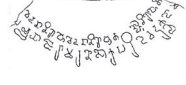
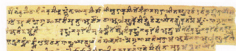
ลำดับการสืบทอดพุทธวจน

เสาหินโอศอก
(อินเดีย)
พ.ศ. 234

จารึกใบลาน
(อัฟกานิสถาน)
พ.ศ. 1000

ศิลาจารึก
(ประเทศไทย)
พ.ศ. 1200 - 1400

พ.ศ. 1

พ.ศ. 234

พ.ศ. 500

พ.ศ. 1000

พ.ศ. 1200

พ.ศ. 1400

พ.ศ. 1500

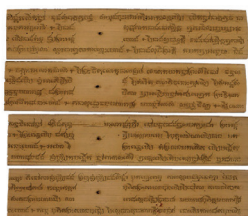
พุทธวจน-หมวดธรรม

พ.ศ. 2553

พ.ศ. 2555

พุทธวจน-ปิฎก
33 เล่ม

คัมภีร์โบราณ
อักษรขอม
สมัยรัชกาลที่ ๑
พ.ศ. 2331

พุทธวจน APP

E-TIPITAKA+ APP
E-TIPITAKA APP

วิทยัตนาป่าพง APP

พ.ศ. 2000

พ.ศ. 2331

พ.ศ. 2436

พ.ศ. 2500

พ.ศ. 2555

พ.ศ. 3000

๑) หลักฐานสมัย พุทธกาล

การใช้ พุทธวจน ที่มีความหมายถึงคำสอนของ พระพุทธเจ้า มีมาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล ดังปรากฏหลักฐาน ในพระวินัยปิฎก ว่าพระศาสดาให้เรียนพุทธวจน (ภาพที่ ๑.๑ และภาพที่ ๑.๒)

ภิกษุ อามันเตสิ “น ภิกษเว พุทธวจนํ ฉันทโส อาโรเปตัพพํ; โย
อาโรเปยฺย, อาบัติติ ทุกกภูตฺส. ชนฺชานามิ ภิกษเว สกฺข
นิรุตฺติยา พุทธวจนํ ปริยาปุณฺณิตฺติ.

ภาพที่ ๑.๑

คำอธิบายภาพ: ข้อความส่วนหนึ่งจากพระไตรปิฎก ฉบับ ร.ศ. ๑๑๒ (จปร.อักษรสยาม) หน้า ๖๔ ซึ่งพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พ.ศ. ๒๕๒๕ เล่มที่ ๗ พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ หน้า ๔๕ ได้แปลเป็นภาษาไทยไว้ดังนี้

[๑๘๐] ... ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงยกพุทธวจนะขึ้นโดยภาษา สันสกฤต รูปประโยคขึ้น ต้องอาบัติทุกกฏ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ เล่าเรียนพุทธวจนะตามภาษาเดิม.

ที่มา:

พระไตรปิฎก ฉบับ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) พระวินัยปิฎก
จุลลวิคค์ เล่ม ๒ หน้า ๖๔

พุทธวจนะให้เสียเพราะสำเนียงของคน ๆ
 ขอพวกภิกษุยกพระพุทธวจนะขึ้นตามฉันทะ
 เทเถก. พระองค์ทศสัติเตียนแล้ว จึงทรง
 บัญญัติไว้ว่า น ภิกขเว ฉนฺทโส พุทธ-
 วจนํ อโรเปตพุพฺ. โย อโรเปยฺย
 อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนฺุชานามิ ภิกขเว
 สกาย นิสฺสํสํ พุทธวจนํ ปริยาปฺนิตุํ
 แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย
 ไม่พึงยกพุทธวจนะขึ้นตามฉันทะ. ภิกษุ
 ไกยกัน ต้องทุกกฏ. เราอนุญาตให้
 เรียนพุทธวจนะตามสำเนียงของคน ๆ.
 เรื่องนี้ควรรู้ใน ขุททกขันธ์ จุลวรรค
 เล่ม ๗ หน้า ๗๐ [ข้อ ๑๘๐].
 (นิต. ๑๐).

ภาพที่ ๑.๒

คำอธิบายภาพ:

คำแปลเป็นภาษาไทย
 ของภาพที่ ๑.๑ จาก
 หนังสือ สารานุกรม
 พระพุทธศาสนา
 ประมวลจาก
 พระนิพนธ์ สมเด็จพระ
 มหาสมณเจ้า
 กรมพระยาวชิรญาณ-
 วโรรส

ที่มา:

หนังสือ สารานุกรมพระพุทธศาสนา ประมวลจากพระนิพนธ์
 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส หน้า ๖๕๖

๒) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๑

พุทธวจนะ มีปรากฏในหนังสือพงษาวดาร
กรุงศรีอยุธยา ภาษามคร แล คำแปล ซึ่งแต่งเป็นภาษามคร
เพื่อเฉลิมพระเกียรติเมื่อสังคายนาในรัชกาลที่ ๑ เป็นหนังสือ
๗ ผูก ต้นฉบับมีอยู่ในวัดพระแก้ว กรุงพนมเปญ ประเทศ
กัมพูชา แปลเป็นภาษาไทยโดยพระยาพนสุนทร คำนำของ
หนังสือเล่มนี้ เป็นพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (ภาพที่ ๒.๑ และภาพที่ ๒.๒)

อันมาก	ในกาลปางก่อน	พระพุทฺธวจนะนั้นก็ยังมิบริบูรณ์อยู่
ครั้นกาลล่วงไป ๆ ในภายหลัง		พระพุทฺธวจนะนั้นก็เสื่อมวิปลาส
พิรุณก็ผิดเพี้ยนสืบลดลงไป		มีความสับสนท้อสจนใจากูลไปก้วย
โทษ และพระพุทฺธวจนะนั้น		จนทั้งหลายที่มีกำลังความเพียร
และกำลังปัญญาอ่อนเป็นคน		เล้าเรือนแล้ว ไม่พิจารณาถักระ
และบทพณฺณชนะให้ถูกถ้วน		เหตุก็ถึงพระพุทฺธวจนะจึงเสื่อม
พิรุณไป		

ภาพที่ ๒.๑

คำอธิบายภาพ: ข้อความส่วนหนึ่งจากหนังสือ พงษาวดาร
กรุงศรีอยุธยา ภาษามคร แล คำแปล หน้า ๑

• ลำดับการสืบทอดพุทธวจน

พุทธกาล

รัชกาลที่ ๑

รัชกาลที่ ๔

รัชกาลที่ ๕

รัชกาลที่ ๗

รัชกาลที่ ๙

๓) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๔

พุทธวจน มีปรากฏในหนังสือ พระคาถาสรรเสริญ
พระธรรมวินัย พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ (ภาพที่ ๓.๑)
และปรากฏในหนังสือ ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาบาลี
ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ (ภาพที่ ๓.๒ และภาพที่ ๓.๓)

นเมยฺยํ เต ยหิจฺฉาย
ธมฺมํ พาลา อเปสสา
พุทฺธนา มา ปเทสเน
สมพุทฺธวจนํ อิติ

สมเด็จฯ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพระราชนิพนธ์
พุทธวจน ๒๐

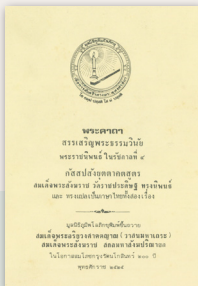
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เจ้า
คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย
เป็นโอรสองค์โต ในพระบาทสมเด็จพระ
เบญจกิติฯ ได้จัดพิมพ์พระราชนิพนธ์
รวมในนามพระราชนิพนธ์ภาษาบาลี
นเมยฺยํ เต ยหิจฺฉาย ธมฺมํ พาลา อเปสสา
พุทฺธนา มา ปเทสเน สมพุทฺธวจนํ อิติ
พระราชทานแก่ วัดสุทัศน์ฯ

เจ้าคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย
เจ้าคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย

ภาพที่ ๓.๑

คนพาลพวกอำมหิตหาชาติ เหลา
นั้นไซ้คนรักศีล ไม่เป็นคนมีศีล
เป็นที่รัก ก็จะไม่ฟังนอมธรรมไป
ตามปรารถนา ผันผายเยื้องย่าง
ธรรมไปตามปรารถนา เอาพระ
นามพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็น
บรมศาสดาของเรา ว่านี่คำ
พระพุทธเจ้า นี่พุทธวจน ดังนี้

แม้ถ้อยคำของเรามีโทษอยู่ ไม่
ควรเชื่อไม่ว่าเชื่อ ก็จะไม่ฟัง
เจรจาว่ากล่าวให้คนที่ฉลาด ๆ
กลับบาป เชื่อถือเอาว่าเป็น
ธรรมเป็นวินัย เป็นสัจตฤตสนา
เป็นพุทธวจน คำสั่งสอน ของ
พระพุทธเจ้า คำพระพุทธเจ้า
ตรัสเทศนาคงนี้ ๆ

ที่มา:

หนังสือ พระคาถาสรรเสริญพระธรรมวินัย พระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ ๔
ทรงแปลเป็นภาษาไทยโดย สมเด็จพระสังฆราช วัดราชประดิษฐ หน้า ๒๕

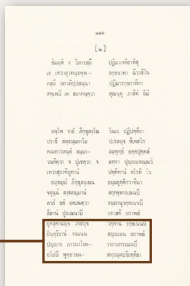
รุตุงกานญจ เกสญจิ
อินทุริยาน์ ทมเนน
ปญญา ภาวนาโยค—
อโlobี **พุทฺธวจน—**

วตุทาน์ รุกขเนนบี
สณณเมเนน ยถาพล์
วายามกรณเนนบี
สทฺธมฺมปรียติยา

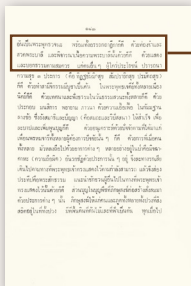

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๔

อันเป็นพระ**พุทฺธวจนะ** พร้อมทั้งอรรถกถาฎีกาก็คือ ด้วยท่องจำและ
สวดพระบาลี และพิจารณาเนื้อความพระบาลินั้นด้วยก็ด้วยแสดง
และบอกธรรมตามสมควร แก่คนอื่น ๆ ผู้ใคร่ประโยชน์ บรรดา

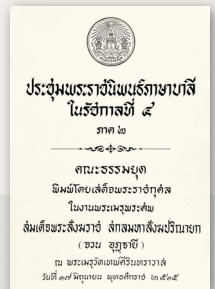
ภาพที่ ๓.๒

ภาพที่ ๓.๓

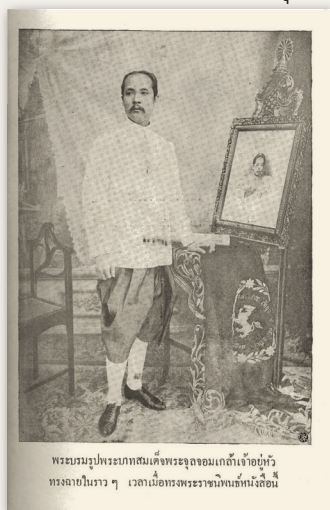
ที่มา:

หนังสือ ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาบาลี ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒
หน้า ๑๘๐ และหน้า ๑๘๓

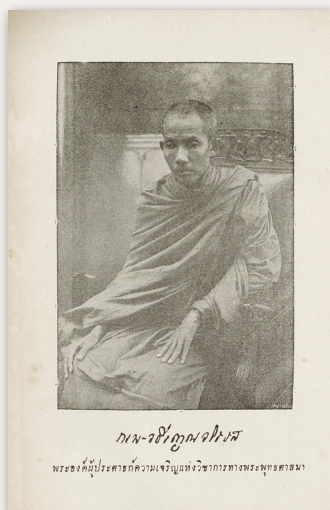
๔) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๕

พุทธวจน มีปรากฏในหนังสือ พระราชวิจารณ์ เทียบ
ลัทธิพระพุทธศาสนาหินยานกับมหายาน พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ (ภาพที่ ๔.๑),
ปรากฏในหนังสือ พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีไปมา กับ สมเด็จพระ
มหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (ภาพที่ ๔.๒
และภาพที่ ๔.๓) และปรากฏในหนังสือ พระราชดำรัส
ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่
พ.ศ. ๒๔๑๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๓) จัดทำโดย มุลินีนิธสมเด็จ
พระเทพรัตนราชสุดา (ภาพที่ ๔.๔)

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงฉายในแนว ๆ เวลาเมื่อทรงพระราชนิพนธ์หนังสือ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๕

ภาพเขียนของพระ
พระองค์นี้ประจักษ์ความเจริญแห่งวิชาทางพระพุทธศาสนา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

จะเป็นก่อนถึงคายนาก็ ๓ ฤๅถึงคายนาก็ ๓ แล้วจำไม่ถนัด พวก
มหายานไปพบคัมภีร์พุทธวจน เขียนบรรจุไว้ในถ้ำ ได้ธรรมอันดีกลับ
ซึ่งพระเถระเจ้าแต่ก่อนได้ ฟังจากพระพุทธเจ้าแล้วจารึกไว้เป็นหลักฐาน จึง
นำมาตั้งส่อน แต่ในฝ่ายมหายานก็รู้งเรื่องขึ้น ฝ่ายหินยานซึ่งตั้งส่อน
กันแต่ครั้งเดียวจากความรู้เสื่อมทรามลงไปทุกที ไม่เหมือนพระเถระเจ้าซึ่งเป็น
อรหันต์ ยังคงมีอยู่แต่ก่อนนี้

ข้อซึ่งต่างกันระหว่างหินยานและมหายานนี้ เขายอมรับว่าเป็น
พุทธวจนด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย แต่แบ่งเป็น ๒ กาล คือตั้งแต่พระพุทธเจ้า
ได้ตรัสรู้แล้ว ได้ตั้งส่อนไว้ในยถาค์ โดยพระวินัยและพระสูตรเป็นพื้น
จนตกมาถึงเมื่อขึ้นไปโปรดพระพุทธมารดาบนดาวดึงส์แล้ว ได้ตั้งส่อน

๔๑
ระกัสดังคายนาก็ ๓ เกิดขึ้นด้วยวิธีเช่นนี้ ๑ ถ้อยคำต่าง ๆ กันไป จึงได้
ประสมตั้งคายน
แต่ในฝ่ายหินยาน
ซึ่งเขียนไว้กับคัมภีร์พุทธวจน เขียนบรรจุไว้ในถ้ำ ได้ธรรมอันดีกลับ
ซึ่งพระเถระเจ้าแต่ก่อนได้ ฟังจากพระพุทธเจ้าแล้วจารึกไว้เป็นหลักฐาน จึง
นำมาตั้งส่อน แต่ในฝ่ายมหายานก็รู้งเรื่องขึ้น ฝ่ายหินยานซึ่งตั้งส่อน
กันแต่ครั้งเดียวจากความรู้เสื่อมทรามลงไปทุกที ไม่เหมือนพระเถระเจ้าซึ่งเป็น
อรหันต์ ยังคงมีอยู่แต่ก่อนนี้

จะเป็นก่อนถึงคายนาก็ ๓ ฤๅถึงคายนาก็ ๓ แล้วจำไม่ถนัด พวก
มหายานไปพบคัมภีร์พุทธวจน เขียนบรรจุไว้ในถ้ำ ได้ธรรมอันดีกลับ
ซึ่งพระเถระเจ้าแต่ก่อนได้ ฟังจากพระพุทธเจ้าแล้วจารึกไว้เป็นหลักฐาน จึง
นำมาตั้งส่อน แต่ในฝ่ายมหายานก็รู้งเรื่องขึ้น ฝ่ายหินยานซึ่งตั้งส่อน
กันแต่ครั้งเดียวจากความรู้เสื่อมทรามลงไปทุกที ไม่เหมือนพระเถระเจ้าซึ่งเป็น
อรหันต์ ยังคงมีอยู่แต่ก่อนนี้

ข้อซึ่งต่างกันระหว่างหินยานและมหายานนี้ เขายอมรับว่าเป็น
พุทธวจนด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย แต่แบ่งเป็น ๒ กาล คือตั้งแต่พระพุทธเจ้า
ได้ตรัสรู้แล้ว ได้ตั้งส่อนไว้ในยถาค์ โดยพระวินัยและพระสูตรเป็นพื้น
จนตกมาถึงเมื่อขึ้นไปโปรดพระพุทธมารดาบนดาวดึงส์แล้ว ได้ตั้งส่อน
ไว้ในยถาค์ด้วยวิธีเช่นนี้ ๑ ถ้อยคำต่าง ๆ กันไป จึงได้
ประสมตั้งคายน

จะเป็นก่อนถึงคายนาก็ ๓ ฤๅถึงคายนาก็ ๓ แล้วจำไม่ถนัด พวก
มหายานไปพบคัมภีร์พุทธวจน เขียนบรรจุไว้ในถ้ำ ได้ธรรมอันดีกลับ
ซึ่งพระเถระเจ้าแต่ก่อนได้ ฟังจากพระพุทธเจ้าแล้วจารึกไว้เป็นหลักฐาน จึง
นำมาตั้งส่อน แต่ในฝ่ายมหายานก็รู้งเรื่องขึ้น ฝ่ายหินยานซึ่งตั้งส่อน
กันแต่ครั้งเดียวจากความรู้เสื่อมทรามลงไปทุกที ไม่เหมือนพระเถระเจ้าซึ่งเป็น
อรหันต์ ยังคงมีอยู่แต่ก่อนนี้

ภาพที่ ๔.๑

ที่มา:

หนังสือ พระราชวิจารณ์ เทียบลัทธิพระพุทธศาสนาหินยานกับมหายาน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ หน้า ๑๔

พระราชวิจารณ์

เทียบลัทธิพระพุทธศาสนาหินยานกับมหายาน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานแจก

เนื่องในงานพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๐

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิทยพิมพ์

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000
 1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1438
 1439
 1440
 1441
 1442
 1443
 1444
 1445
 1446
 1447
 1448
 1449
 1450
 1451
 1452
 1453
 1454
 1455
 1456
 1457
 1458
 1459
 1460
 1461
 1462
 1463
 1464
 1465
 1466
 1467
 1468
 1469
 1470
 1471
 1472
 1473
 1474
 1475
 1476
 1477
 1478
 1479
 1480
 1481
 1482
 1483
 1484
 1485
 1486
 1487
 1488
 1489
 1490
 1491
 1492
 1493
 1494
 1495
 1496
 1497
 1498
 1499
 1500
 1501
 1502
 150

ในเวลาเมื่อข้าพเจ้าได้ไปในประเทศทั้งหลาย ก็ได้มีเหตุอันสมควรซึ่งจะนำมาแสดงให้พระเถรานุเถร
ทั้งปวง ผู้ประกอบด้วยความอุสสาห์ช่วยชำระพระไตรปิฎกลงพิมพ์เป็นเล่มสมุดไปแล้วนั้น เบนที่ยินดีว่าเมื่อข้าพเจ้า
ไปถึงประเทศใด ซึ่งได้รับพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์นั้น รักษาไว้ในหอสมุดใหญ่ต่าง ๆ ย่อมมากว่าสรรเสริญการ
ซึ่งเราทำได้ แลได้ตั้งสมุดไว้ในที่อันงดงามมั่นคงทั่วทุกแห่ง มีนักปราชญ์ทั้งหลายได้อุสหาเรียนรู้พระพุทธรูปพระ
มาก กิตติศัพท์ความสรรเสริญธรรมของพระพุทธเจ้าย่อมปรากฏฟังไปในประเทศที่ไกลทั้งหลายมากขึ้นโดยลำดับ
ข้าพเจ้าไม่ยืนยันว่าทั้งหลายที่ถือศาสนาอื่นจะละศาสนาตนกลับมาถือพระพุทธศาสนา ดังชนบางพวกได้กล่าว
เหมือนจะให้เห็นว่าน่าที่จะเป็นเช่นนั้นได้บ้าง แต่ข้าพเจ้าสามารถที่จะกล่าวได้ว่าเมื่อพระพุทธรูปพระ
มีผู้รู้ธรรมที่แท้จริงย่อมสรรเสริญยกย่องว่าพระพุทธศาสนาเป็นคำสั่งสอนอันดีมีธรรมะที่แท้จริง มีศาสนา
ที่เลวทราม แลบางพวกแสดงความปรารถนายินดีที่จะได้เห็นคัมภีร์พระอรธกถา ซึ่งเป็นเครื่องอุดหนุน
ความรู้ให้แจ่มแจ้งขึ้นอีก เพราะฉะนั้นการที่เราทำไม่เป็นการมีคุณแต่ในกรุงสยามประเทศเดียวเท่านั้น ย่อมทำให้
ผู้ที่ไม่ได้ถือพระพุทธศาสนา ทราบพระพุทธรูปพระพุทธรูปออกไปด้วย ควรจะเป็นที่ยินดีได้ประการหนึ่ง

ภาพที่ ๔.๔

ที่มา:

หนังสือ พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๓)
จัดทำโดย มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา พิมพ์ครั้งที่ ๔ พุทธศักราช ๒๕๕๐ หน้า ๑๐๐

๕) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๗

พุทธวจนะ มีปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๔ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๐ เรื่อง รายงานการสร้างพระไตรปิฎก โดย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากิตติยากรวรลักษณกรมพระจันทบุรินฤนาถ (ภาพที่ ๕)

เล่ม ๔๔ หน้า ๓๘๓๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๐

ถ้าได้จัดตั้งทุนพระไตรปิฎกโดยประการที่กราบบังคมทูล
พระกรุณาฯ ประเทศสยามจักเป็นคลังพระธรรมของโลก
รักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะสืบกาลหาที่สุดมิได้

ตามที่กราบบังคมทูลพระกรุณามานี้ ถ้าชอบด้วยกระแส
พระราชดำริ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราช
อนุญาต นำรายงานนี้พิมพ์ประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา
ควรมิควรสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า กิตติยากร ขอเดชะ

ภาพที่ ๕

ที่มา:

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๔ หน้า ๓๘๓๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๐
เรื่อง รายงานการสร้างพระไตรปิฎก

- **ลำดับการสืบทอดพุทธวจน**

พุทธกาล

รัชกาลที่ ๑

รัชกาลที่ ๔

รัชกาลที่ ๕

รัชกาลที่ ๗

รัชกาลที่ ๙

๖) หลักฐานสมัย **รัชกาลที่ ๙**

พุทธวจน มีปรากฏในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ
วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘ เรื่อง ประกาศสั่งคายนา
พระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก (ภาพที่ ๗)

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

เล่ม ๑๐๒ ตอนที่ ๑๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

โดยนัยที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ถวายพระพรมานี้ จึงทรงพระราชดำริว่า พระพุทธรูปอันเรียกว่า พระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบดี ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖
เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๑๖๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๑

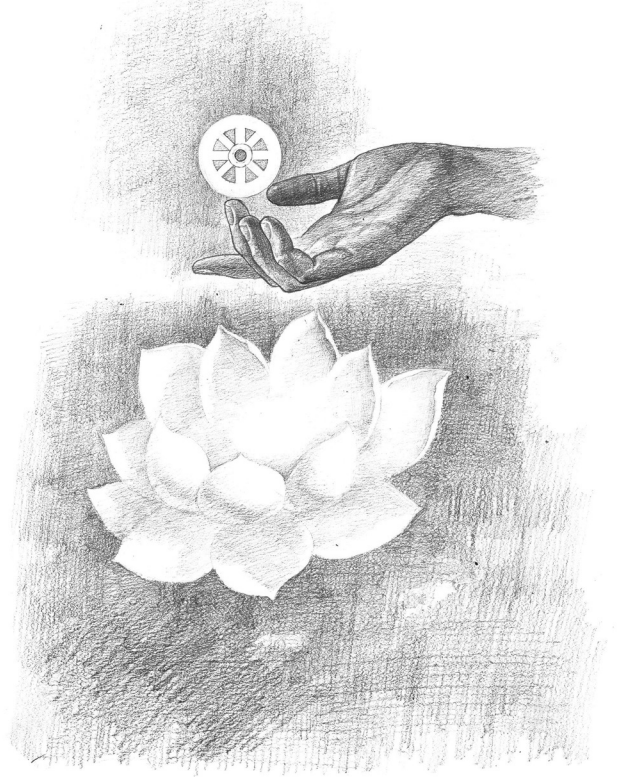
[illegible][illegible]

โลกนี้มีทั้งคนดีและคนชั่ว...คนดีมีหน้าที่ช่วยคนชั่ว...คนชั่วมีหน้าที่ทำให้คนดี...
 สอนคนดีให้เป็นคนดี...สอนคนชั่วให้เป็นคนดี...สอนคนดีให้เป็นคนดี...
 สอนคนชั่วให้เป็นคนดี...สอนคนดีให้เป็นคนดี...สอนคนดีให้เป็นคนดี...
 สอนคนชั่วให้เป็นคนดี...สอนคนดีให้เป็นคนดี...สอนคนดีให้เป็นคนดี...
 สอนคนชั่วให้เป็นคนดี...สอนคนดีให้เป็นคนดี...สอนคนดีให้เป็นคนดี...
 สอนคนชั่วให้เป็นคนดี...สอนคนดีให้เป็นคนดี...สอนคนดีให้เป็นคนดี...

ภาพที่ ๖

ที่มา:

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖ เล่มที่ ๑๐๒ ตอนที่ ๑๖๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘
เรื่อง ประกาศตั้งคายนามพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก

บุคคลให้อาหารชื่อว่าให้กำลัง
ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ
ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข
ให้ประทีปโคมไฟชื่อว่าให้จักขุ
และผู้ให้ที่พักพาอาศัย
ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง
ส่วนผู้ที่ปราศอนธรรมชื่อว่าให้อมตะ.

ช่างไม้ทั้งหลาย ! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ย่อมเป็นโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า
- (๒) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม
- (๓) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์
- (๔) มีใจปราศจากมลทิน คือ ความตระหนี่ อยู่ครองเรือนมีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน.

**ช่างไม้ทั้งหลาย ! อริยสาวกผู้ประกอบด้วย
ธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล
ย่อมเป็นโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา
เป็นผู้เที่ยงแท้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า.**

ภิกษุทั้งหลาย! การอนุเคราะห์ ๒ อย่างเหล่านี้มีอยู่ คือ

๑ การอนุเคราะห์ด้วยอำิส

๑ การอนุเคราะห์ด้วยธรรม

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาการอนุเคราะห์ ๒ อย่างเหล่านี้

การอนุเคราะห์ด้วยธรรม เป็นเลิศ

ภิกษุทั้งหลาย! ทาน ๒ อย่างเหล่านี้มีอยู่ คือ

๑ อามิสทาน

๑ ธรรมทาน

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาทาน ๒ อย่างเหล่านี้

ธรรมทาน เป็นเลิศ

ภิกษุทั้งหลาย!

ธรรมทาน เลิศกว่าทานทั้งหลาย

-บาลี นวก. อ. ๒๓/๔๓๗/๒๐๙.

-บาลี ขุ. ๒๕/๓๐๕/๒๗๘.

ข้อมูลธรรมะนี้จัดทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาสู่สาธารณชนเป็นธรรมทาน ลิขสิทธิ์ในต้นฉบับนี้ได้รับการสงวนไว้ในการจะจัดทำหรือเผยแพร่โปรดใช้ความละเอียดรอบคอบ เพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล ให้ข้อมูลถูกต้องเป็นลายลักษณ์อักษรและปรึกษาด้านข้อมูลในการจัดทำเพื่อความสะดวกและประหยัด ติดต่อได้ที่ มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์ โทร.๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐ - ๙๕

คุณเศรษฐา โทร.๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑ คุณอารีวรรณ โทร.๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘

ติดตามการเผยแพร่ธรรมคำสอนตามหลักพุทธวจน โดยพระอาจารย์ด็กฤทธิ์ โสตุณโณ ได้ที่

www.watnapp.com | media.watnapahpong.org | www.buddhakos.org

Facebook : Buddhawajana Real | YouTube : Buddhawajana Real

Instagram : Buddhawajana Real | Facebook : coursesappaya

คลื่น ส.ว.พ. FM 91.0 MHz ทุกวันพระ ช่วงบ่าย

